

I
Fiskeridirektørens
Kontor *Utgitt*

AARSBERETNING

VEDKOMMENDE

NORGES FISKERIER

FOR

1915

1. hefte
TE HEFTE

UTGIT AV FISKERIDIREKTØREN

1915

kerikonsulent Thor Iversen: Om en subvenert ferskfiskrute.

(Med 1 farvelagt kart samt to anhang:

- A. Utdrag av indberetninger fra fiskeriagenten i Hamburg.
- B. Utdrag av „Veiledning i behandling og pakning av fersk fisk“ av auktionarius H. Köser, Hamburg).

BERGEN

A/S JOHN GRIEGS BOKTRYKKERI

1915

Fiskeridirektørens Kontor

Rettelser og tilføielser.

Paa grund av fravær en længere tid har jeg desværre ikke hat anledning til selv at læse korrektur før denne bok forelaa fuldt færdig trykt.

Ved gjennemlæsning har jeg fundet at der beklageligvis er adskillige korrekturfeil og disse har jeg opført paa følgende trykfeilliste. Desuten er som det vil sees nogen av de mest meningsforstyrende av disse ogsaa rettet skriftlig i teksten.

Erbødigst

Thor Iversen.

Rettelser.

- Side 4. 4de avsnit: „I Storbritannien..... 1900 500 298 tons“ skal være 500 798 tons.
- Side 7. Tabel 1.: Under kvantum 1907 utfor Hyse fra Nordsjøen staar 107 863 skal være 107 963.
- Side 9. Øverste tabel England, Wales staar: Antal, Tonnage 1907 skal være 1903.
— Tabellen Frankrike staar: *tonnage*¹) skal være *tonnage*²).
- Side 16. I tabel 7 staar: *Fangstmængde*, dette ord skal utgaa.
- Side 16. I tabel 7 tilvenstre staar: 6. laks.... 161 tons skal være 6. aal 161 tons.
— I rubrikken for antal av hummer i 1879 staar 101 900 skal være 1 019 000.
- Side 25. Fig. 6 viser utførsel av laks i 1912.
— I 3die avsnit „Danmark ..... og kjøpte ogsaa 2 200 stykker“ skal være 22 000.
— Næst sidste avsnit „Det er kysten fra Aalesund..... og i særlig grad sydkysten fra Arendal til Stavanger, der nu eksporterer, og litt nordenfor“ skal være *litet*.
- Side 26. I rubrikken Hummer, 1913, Arendal staar 4.1 skal være 41.0.
— I rubrikken hummer, 1871, Farsund staar 81.3 skal være 81.3.
- Side 29. I rubrikken fersk sild, 1913, Ekersund staar 245.8 skal være 245.4.
- Side 31. Fig. 8 viser utførsel fra Norge av fersk aal i 1912.
- Side 32. Næst sidste avsnit sidste ord staar „..... ifølge beretningerne avsendtes 1307 tons iset *flyndre*“ skal være *hyse*.

- Side 34. Midt paa siden: „Hyse fiskes særlig om høsten med specielle hyseliner, men...“ Efter hyseliner skal tilføies *hele kysten over*.
- Side 37. I tabellen til venstre under rubrikken Kvantum, Loddetorsk staaar 95 408 skal være 95 407, desuten staaar i samme rubrik nederst, Forskjellig 2787 skal være 3787.
- Side 39. Andet ord øverst staaar: „Der findes betydelige“ skal være *fiskes*.
- Side 40. I 2det afsnit: „at de vil spille nogen rolle for ferskfiskeksperten til *de sydlige lande*“ skal være til *nordsjølandene*.
- Side 40. Sidens nederste linje staaar: „eksporteret fra utlandet“ skal være *importeret*.
- Side 49. I fig. 10 staaar utfor Storbritannien *M. 182 000* skal være *M. 13 182 000*.
- Side 50. Fig. 12 viser aaret 1912.
- Side 53. Øverste tabel i prisrubrikken for sei 4de linie fra oven utfor Storbritannien staaar 15.s skal være 14.s.
- Side 57. Fig. 13 viser utførsel av fersk sild i 1912 *brutto vægt*.
- Side 58. Fig. 14 viser eksport i 1912.
- Side 60. I næst sidste afsnit 2den linje staaar: „og fig. 15, hvilke tider av aaret denne utførsel finder sted“ her skal staa: „og fig. 15 og fig. 16....“
- Side 62. Øverst paa siden i slutten av 2den linje staaar: „som fig. 19 viser“ skal være fig. 4.
- Side 68. I afsnit VIII under Kirkenes staaar: „De 88 kasser som blev forsendt i 1914“ skal være 1912.
- Under Vadsø staaar: „sendt i 1912 var 320 kasser“ skal være 328.
- Side 72. I tabel 19 i rubrikken Distancer i sjømil staaar henvisningstegn ³⁾ utfor Andenes istedetfor utfor Langenes, likesom der staaar *Laugenes* i stedetfor *Lan-genes*, og like under *Skogen* i Bø istedetfor *Skagen* i Bø.
- Side 77. I tabel 21 2det afsnit staaar: „Fragt for 5 kg. fra Vardø til Altona“ skal være 5 kasser.
- Side 79. I avsnittet I. Varangerfjord i 5te linje staaar: „til en linie fra klubben til Latnæringen“ skal være *Klubben*.
- Side 80. Næst nederste afsnit staaar: „at skjøiterne driver fiskeri fra Vadsø med ban-ken utfor Kiberg som *fiskehavn*“ skal være *fiskehav*.
- Side 87. Under avsnittet II. Myken—Sklinna 4de afsnit fra neden staaar: „Høstfiske med smaaliner *efter torsk og hyse og snøre* drives“ skal være „Høstfiske med smaa-liner *og snøre efter torsk og hyse* drives“. I avsnittet nedenunder staaar „Noget sildefiske utfor *System* foregaar“ skal være *Kysten*.
- Side 90. I næstnederste afsnit staaar: „Mange bruker bare liner og mange *har garn*.“ Skal være „Mange bruker bare liner og mange *bare garn*“.
- Side 91. I sidste linie ovenfor avsnittet Fiskevær staaar: „Ådskillig flyndre fiskes med smaaredkaper og *snurpenot*“ skal være *snurrevad*.
- Side 92. I linien ovenfor avsnittet Fiskevær staaar: „Ådskillig flyndre fiskes med liner, garn og *snurpenot*“ skal være *snurrevad*.
- Side 94. I 4de afsnit fra oven staaar: „Sildefiske er ogsaa av stor vigtighet. Det er et drivgarnfiske fra *juli* til februar“ skal være *jul*.
- Side 97. I avsnittet Fiskevær ovenfor kapitel 22 *Lister—Kristiansand* staaar: „uthavnene omkring Egersund, *havnen* omkring Rækefjord, Aaensire og *havnen* omkring Hitterøen skal være *havnene*.
- Side 98. I avsnittet Fiskevær staaar: „Grimstad, *Mandal* og Risør“ skal være *Arendal*.
- Side 99. I 3die afsnit er nævnt steder hvor vaarsilden sommetider optrær og her er uteladt *Sandeffjord*.

Side 105. 2den linie fra oven staar: „Den smaa fetsild har en *en* smak“ skal være *fin* smak.

Side 108. 2den linie fra oven staar „end man *rives* om“ skal være *synes*.

Side 118. I sidste avsnit 5te linie staar „der er *store* firmaer“ skal være *norske*.

I Oversigtskartet bak i boken staar under Loddefiske værdiutbytte 10.5 mill. kr. skal være 10.5.

Tilføjelser.

Til fig. 3 bemerkes:

landbragt til England (1909).....	217 970 tons
— „ Skotland (1909).....	192 228 „
— „ Norge vaarsild (1913).....	143 962 „
— „ Norge storsild (sæsonen 1912—13)...	42 750 „
— „ Norge fetsild (1913).....	25 601 „
— „ Tyskland (1913).....	44 419 „
— „ Holland (1913).....	74 976 „
— „ Sverige vintersild (sæsonen 1912—13)	54 771 „

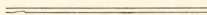
I maal norsk sild er beregnet til 150 kg. 1 tønne tysk og hollandsk sild beregnet til 100 kg. 1 hl. svensk sild beregnet til 100 kg.

Til fig. 4 bemerkes: Foruten hvad der blev sendt med Nordenfjeldske og Bergenske skibe blev der desuten med Falcklinjen i 1911 utført til Hamburg 227 kasser fisk og 7078 kasser sild og til Cuxhafen 904 kasser fisk og 4193 kasser sild.

I 1912 førte Hindøs dampskibsselskaps skibe nogen laster fersk fisk og sild til Hamburg.

Til fig. 20 bemerkes: At Bergenske og Nordenfjeldske dampskibsselskapers skibe ialt tilførte Hamburg 67 692 kasser sild.

Til fig. 22 bemerkes: Falcklinjen havde desuten i 1911 bruttofragt av fersk fisk *M.* 503 og av fersk sild *M.* 10 998 til Hamburg og til Cuxhafen henholdsvis *M.* 1598 og *M.* 5234. Hindø dampskibsselskaps fragter i 1912 kjendes ikke.

AARSBERETNING

VEDKOMMENDE

NORGES FISKERIER

FOR

1915

UTGIT AV FISKERIDIREKTØREN

1STE HEFTE

1915

Fiskerikonsulent Thor Iversen: Om en subvenert ferskfiskrute.

(Med 1 farvelagt kart samt to anhang:

- A. Utdrag av indberetninger fra fiskeriagenten i Hamburg.
- B. Utdrag av „Veiledning i behandling og pakning av fersk fisk“ av auktionarius H. Köser, Hamburg).

BERGEN

A/S JOHN GRIEGS BOKTRYKKERI

1915

Om en subvenert ferskfiskrute.

Av Thor Iversen.

I.

Fiskeriernes utvikling i Nordeuropa.

I begyndelsen av forrige aarhundrede var det bare den del av befolkningen, som bodde ved havets kyster eller umiddelbart nær dem, som nød godt av fersk sjøfisk, og de steder i Europa, som ikke laa nær kysten, eller var knyttet til den ved seilbare floder, maatte nøie sig med at faa sjøfisken i tørret, saltet eller sterkt røkt tilstand.

Nu for tiden kan derimot fersk sjøfisk faaes tilkjøps langt indover i landene og brukes som daglig kost.

Der har været mange medvirkende aarsaker til at ferskfiskforbruket blandt befolkningen i Europa har naadd en saadan høide som nu, men kommunikationernes forbedring tillands og tilvands ved indførelse av jernbaner og dampskiber har sikkerlig været den avgjørende, og nogen opplysninger om jernbanernes utvikling gjennem aarene kan derfor være av interesse.

Jernbanerne begyndte i England 1825 og i Tyskland 1835, men det tok mange aar før jernbanenettet blev saa utviklet, at det hadde nogen betydning for ferskfiskforsendelse eller for forsendelse av letbedærlige varer. Længden av jernbanerne stillet sig saaledes:

	I Storbritannien	I Tyskland
1850	— km.	6 044 km.
1854	13 000 "	— "
1860	16 800 "	11 660 "
1875	26 800 "	28 052 "
1895	34 000 "	44 167 "
1910	37 000 "	59 031 "

Det fremgaar herav, at Storbritannien var betydelig foran Tyskland i jernbanebygning i midten av forrige aarhundrede og hurtigere nogenlunde færdig med det viktigste jernbanenet end Tyskland.

I 1844 blev jernbanen mellem de store fiskerihavner, Gr. Yarmouth paa Englands østkyst og Norwich, aapnet samtidig med at fiskemarkedet i Yarmouth blev flyttet over paa den motsatte side av elven for at fiskerne kunde nyte godt av jernbanen.

For at gi et indtryk av jernbanernes betydning for fiskeforsendelse skal jeg fremføre nogen eksempler.

Fra Yarmouth blev der i 1855 sendt 14 045 tons fisk med jernbanen, 1860 20 399 tons, 1874 27 517 tons. 1881 32 696 tons og dette aar blev der sendt fra Lowestoft 23 019 tons.

I Storbritannien blev forsendt med jernbanen 1880 252 952 tons, 1890 377 415 tons, 1900 500 298 tons, 1910 722 352 tons og i 1913 731 040 tons.

I Tyskland blev forsendt med jernbanen 1913 155 000 tons.

Fra Geestemünde blev i 1887 forsendt 2383 tons, i 1895 15 010 tons.

Allerede i 1887 sendtes adskillige tons ferskfisk fra Altona med jernbanen til Østerrike-Ungarn, Schweitz, Rumænien, Rusland, Frankrike, Holland og Belgien.

Ferskfiskforbruket i indlandene og forsendelsen med jernbanen har øket eftersom jernbanenettet utvidedes og jernbanedriften blev forbedret. De nuværende baner kan skaffe varerne frem 2—3 ganger saa hurtig som i femtiaarene og det er selvsagt at dette forhold har hat en meget stor betydning, men forøvrig har ogsaa jernbanemyndighetene i de forskjellige lande gjort store anstrengelser for at lette forsendelse av saa let bedærlige varer som ferskfisk ved opsætning av egne hurtiggaaende tog, ved at sætte fragterne ned til det mindst mulige og ved at indsætte særlige kjølevogner nu i de seneste aar.

Folkemængdens hurtige vekst i Europa, som utgjør mere end 100 % i det sidste aarhundrede, har ogsaa været en vigtig aarsak til det økede ferskfiskforbruk, og denne folkemængdes forandrede levesæt ved industriens opblomstring. Særlig i de mest industridrivende lande med tæt befolkning har statsmyndighetene været opmerksom paa den ferske sjøfisks betydning som fødemiddel for befolkningen i de store industricentrer og derfor ved forskjellige midler dels støttet landets egne fiskerier og dels lettet adgang til indførsel fra utlandet, ved at holde ferskfisk utenfor ethvert toldpaalæg og ellers virket paa forskjellig vis for fersk sjøfisk som udmerket og nærende føde.

I Tyskland er der især i de senere tider lagt meget arbeide i at utbrede kjendskap til sjøfisk indover i indlandet, hvor den for ikke saa ret længe siden var ganske ukjendt. I de fleste byer inden en rimelig avstand fra kysten er dog nu fersk sjøfisk at faa tilkjøps hver dag til alle aarets tider, ti selv om avstanden fra kysten er temmelig stor og tilgangen ikke er saa jevn, saa kan det som ikke markedet trænger av

en dags rik tilførsel opbevares i kjølelagre nogen dage og sælges litt efter litt.

Trods al oplysnings- og agitationsvirksomhet er der dog endnu mange steder i Tyskland, hvor fersk saltvandsfisk ikke er indarbeidet.

Skjønt fersk fisk idetheletat blev forholdsviis litet benyttet i begyndelsen av forrige aarhundrede, saa var der allikevel sikkerlig en betydelig flaate, som var beskjøftiget med fangst av fisk for avsætning i fersk tilstand til de større havnebyer, men dette fiskeri blev vistnok drevet hovedsagelig nær kysterne og med smaa farkoster. Hovedinteressen dengang var knyttet til sild- og torskefiskerierne nær land og ute i havet. Silden og torsken blev saltet eller tørket for forbruk i landet og det overflødige blev eksportert til andre lande, som ikke laa saa gunstig til for fiskeribedrift.

Storbritannien, Norge og Holland var dengang, likesom nu, Nord-Europas fornemste fiskerilande. Norges fiskerier har stort set det samme utseende nu som dengang idet fiskeriet fremdeles er særlig anlagt paa fangst av fisk til salting og tørking, mens Storbritannien og tildels Holland derimot i aarenes løp ogsaa er begyndt at omsætte fisken fersk, og disse land har sammen med andre Nordsjøland i høi grad utviklet denne retning av bedriften.

Storbritannien er det land, hvor der tidligst blev anskaffet en betydelig flaate havfiskende fartøier beregnet paa at skaffe fisken fersk iland og Storbritannien har ogsaa senere gjennom aarene beholdt den ledende stilling paa dette omraade, som rimelig er, da jo landet er omgitt av hav med rike fiskebanker paa alle kanter og har en tæt bebyggelse med en mængde havnesteder.

Det aarhundredgamle sildefiske med drivgarn var i Storbritannien, som forøvrig ogsaa i Holland, den eneste art av havfiske i ældre tid.

Silden blev saltet og derefter enten sendt saltet i tønner eller den saltede sild blev røkt etterpaa. Endel blev selvfølgelig brukt i landet, men ogsaa en stor del blev eksportert til utlandet.

I England blev røkesilden tilberedt enten som „pale“ (lysrøkt) eller som „blacks“ (mørk og sterktrøkt) for dels at sendes indover landet og dels for at eksporteres til Middelhavslandene. Eksporten av disse røkt-sildsorter har England beholdt til den dag idag og markedet er nu ogsaa utvidet til Sydafrika og Australien.

Samtidig med at jernbanerne saa smaat begyndte i England blev en ny slags røkt-sild opfundet, nemlig „bloaters“, som er sild røkt rund i fersk eller letsaltet tilstand; dette var omkring 1835. Omkring 1843 kom „kippers“ i handelen, (flekkt, fersk og letrøkt sild).

Ved indførelsen av disse to sorter næsten ferske røkt-sild og med kommunikationernes forbedring blev forbruket av sild øket i høi grad i

selve Storbritannien, hvis befolkning formodentlig dengang, likesom nu, ikke hadde smak for nogen slags saltet fisk. Opbevaring og forsendelse av fisk i is skal ha været kjendt i England allerede i slutten av det attende aarhundrede, men nogen almindelig anvendelse av is har vistnok ikke fundet sted før i slutten av sekstiaarene, men da blev iset fersk sild og makrel sendt med jernbanerne og ikke længe efter blev røkerier, som før udelukkende fandtes ved kysten, ogsaa bygget inde i landet langt fra kysten.

Fiskeriet efter bundfisk til at avhændes og forbrukes fersk av kystbefolkningen foregik i begyndelsen av det nittende aarhundrede hovedsagelig ganske nær kysterne med krok, garn, not og ruseredskaper fra smaa baater og vistnok tildels ogsaa av større farkoster, indrettet med brønd til opbevaring av levende fisk fanget med snøre eller line.

Fiskeredskapet „trawl“, som er en netpose der slæpes langs havbunden fra seilende fartøi, var litet kjendt og benyttet bare paa enkelte steder, hvor den bruktes fra smaa baater, men i 1815 blev dette redskap indført av Brixhamfiskere til Ramsgate og senere, i 1828, til Harwich, i 1844 til Hull og i 1858 til Grimsby som havfiskeredskap.

I 1835 opgives antallet av trawlsmakkerne i England til ca. 200 og i 1863 var antallet vokset til 955. I 1883 var antallet av trawlsmakker bare i Yarmouth, Ramsgate, Grimsby og Hull 1498.

Senere har trawlerflaaten øket i antal og effektivitet efterat dampskibe blev tat i bruk (1879) og „ottertrawlen“ avløste „bomtrawlen“ (1895).

Nu for tiden benytter fiskerne i alle lande krokredskaper, garn, not og ruseredskaper i stor utstrækning til fangst av „ferskfisk“ og i Danmark brukes „snurrevad“ særdeles meget til fangst av flyndrearter. „Snurrevadet“ er en mellemting av stængenot og trawl. Det hives ind langs havbunden fra forankret fartøi. Dette redskap har den fordel fremfor trawlen, at fisken er mere levedygtig og derfor let kan holdes levende i brønd og føres til markedet levende, men forøvrig egner det sig bare til fangst av flyndrearter og kan med fordel brukes bare paa rigtig jevn, fin bund og i begrænsede dybder (ned til 30—40 favner).

En ikke ubetydelig flaate brøndfartøier er nu for tiden optat av linefiskere i Nordsjøen, men trawlen er dog nu i vore dage det redskap som har den største betydning for fangst av bundfisk, beregnet paa at leveres fersk iland, endskjønt trawlfisken i kvalitet og smukt utseende ikke paa langt nær kan sættes paa siden av den fisk som blir fisket med „snurrevad“ eller liner og opbevares levende i brøndfartøier, hvorfor da ogsaa den levende eller blodferske fisk altid opnaar betydelig høiere priser. Men trawlens fangstevne er saa meget større end snurrevad og liners at disse slags redskaper har vanskelig for at holde sig i konkurransen trods den prisforskjel fangsten opnaar. Trawlerne gjør almindelig turer paa 8—12

Tabel 1.

Britiske damptrawleres fangster 1906—10.

Fiskeart og fiskefelt	1906		1907		1908		1909		1910	
	Kvantum tons	Fisketid ¹⁾	Kvantum tons	Fisketid ¹⁾	Kvantum tons	Fisketid ¹⁾	Kvantum tons	Fisketid ¹⁾	Kvantum tons	Fisketid ¹⁾
Rødspette:										
Hvitehavet	1 998	7, 8, 9, 10	4 144	6—11, 7	6 169	6—11, 7	14 737	5—11, 6	13 056	3—12, 5
Island	9 505	1, 4, 11	8 790	4, 11, 12	6 351	4, 11, 12	5 113	3, 11, 12	4 622	10—12
Nordsjøen	22 487	5, 6	26 246	6, 7	23 111	6	22 817	6, 8	19 865	8
Hyse:										
Island	21 126	4, 5, 6	18 020	4, 5	19 175	4, 5	16 795	4, 5	18 299	4—5
Færøerne	9 728	8—9	8 686	7, 8	5 515	8—9	7 415	7, 8	6 714	7, 8
Nordsjøen	103 779	8—11	107 863	8—11	89 099	9—10	73 963	3, 12	65 927	9—10
V. Skotland	2 070	4, 11	3 292	11—12	7 350	8—9	7 892	5—6	4 782	3—4
S. Irland	1 389	10	2 712	1, 3	3 078	3, 11	2 659	11	3 863	10
Torsk:										
Island	37 195	3—5	37 963	4—5	41 305	3—5	30 509	4—5	35 617	5
Færøerne	12 514	1, 8	14 470	7	7 229	1, 9, 10	15 981	7—9	15 280	6—8
Nordsjøen	35 971	3, 4, 8	32 938	1—4	32 450	12, 2, 3	42 983	9, 11	43 818	3, 9
V. Skotland	1 734	4	2 648	2—3	5 312	2—4, 12	6 816	2—5	9 222	3

¹⁾ Maanederne betegnet med sit nummer. Bedste fiskemaaned med fete tal. Hvis fisket foregik hele aaret er alene bedste fiskemaaned angit.

— 7 —

Tabel 2.

Trawlerflaaten i de Nordeuropæiske land i 1911.

Land	Dampere		Seilere		Motorfartøier		Ialt	
	Antal	Tonnage	Antal	Tonnage	Antal	Tonnage	Antal	Tonnage
Skotland.....	307	16 134 t.	48	245 t.	—	—	355	16 379 t.
England og Wales	1351 ⁷⁾	ca. 94 000 t.	1388 ⁸⁾	ca. 40 000 t.	—	—	2737	134 000 t.
Irland.....	12 ¹⁾	ca. 500 t.	419 ²⁾	ca. 4 500 t.	25	ca. 300 t.	456	ca. 5 300 t.
Frankrige	236	ca. 40 000 t. ⁹⁾	—	—	—	—	236	ca. 40 000 t.
Belgien	26	?	—	—	—	—	26	?
Holland	111	56 139 m. ³	397 ³⁾	28 391 m. ³	4	439 m. ³	512	84 969 m. ³
Tyskland (Nordsjøen)	221 ⁴⁾	117 940 m. ³	126	11 480 m. ³	?	?	347	129 420 m. ³
Danmark	7	?	—	—	—	—	7	?
Sverige.....	(38) ⁵⁾	?	—	—	—	—	(38)	?
Norge	11 ⁶⁾	?	—	—	—	—	11	?

1) Derav 8 over 20 tons. — 2) Derav 141 over 10 tons. — 3) Derav 396 halvdækkede. — 4) Indbefattet motorfartøier. — 5) I 1913. I 1910 var der 19. — 6) I virkeligheden utenlandske under norsk flag. — 7) Derav 14 2. kl. til anslaat tonnage av 470 tons. — 8) Derav 537 2. kl. til anslaat tonnage av 10 000 tons. — 9) Dampere ialt 291, tonnage 45 803 tons.

Tabel 3.

Opgave over endel landes fiskeflaate.

England & Wales.

	1907		1913	
	Antal	Tonnage ¹⁾	Antal	Tonnage
Dampere { 1ste klasse	1464	77 150	2183	} 135 172
2den klasse	14	ca. 280	205	
Motorfart. { 1ste klasse	0	—	153	3 634
2den klasse	0	—	194	1 287
Seilere { 1ste klasse	1747	56 960	1127	37 699
2den klasse	4289	23 500	3409	17 186
3dje klasse	1328	2 206	1941	3 441
	8822	160 096	9212	198 419

Frankrike.

	1900		1911
	Antal		Antal
Seilfartøier ialt	25 921	Dampere	291
Tonnage ²⁾	175 535	Motorfartøier	358
		Seilere over 20 tons . . .	1 677
		Seilere under 20 tons . . .	26 559
		Ialt	28 885
		Tonnage ¹⁾	247 639

Holland.

	1900		1912	
	Antal	Tonnage	Antal	Tonnage
Dampere	39	7 116 m. ³	177	88 837 m. ³
Motorfartøier	—	—	14	3 576 "
Seilere { over 10 tons	3689	179 973	} 1116	189 421 "
under 10 tons	1991	8 843		
Ialt	5719	195 932	1307	281 834

¹⁾ Engelsk tonnage er netto tonnage.

²⁾ Tonnagen er antagelig brutto.

Skotland.

	1900		1914	
	Antal	Tonnage	Antal	Tonnage
Dampere	302	11 042	1769	69 847
Motorfartøier	—	—	694	10 555
Seilere	10 973	108 384	6406	63 660
Ialt	11 275	119 426	8869	144 062

Tyskland¹⁾ (Nordsjøen).

	1900		1912	
	Antal	Tonnage	Antal	Tonnage
Dampere }	130	55 073 m. ³	324	164 906 m. ³
Motorfartøier }				
Seilfartøier	428	57 780 „	389	62 791 „
Ialt	558	102 853 m. ³	713	227 697 m. ³

Norge.

	1908	1913
	Antal	Antal
Dampere	195	205
Seilere over 18 tons	919	711
— under 18 tons	2942	1706
Motorfartøier med dæk	1483	4405
Dækkede ialt	5539	7027
Aapne motorbaater	153	2092

¹⁾ Kystfiskere ikke medtat her. Tonnage er brutto indhold i m.³.

Danmark.

	1900	1913
	Antal	Antal
Kuttere over 15 tons med motor	—	340
— „ 15 „ uten motor	471	43
Dæksbaater under 15 tons med motor	—	722
— „ 15 „ uten motor	372	186
Dækkede ialt	843	1291
Store aapne med motor	—	2119
— uten „	1909	4120

Sverige har ingen ordentlig statistik over baatantal men anslagsvis kan det muligvis ha ca. 1200 dækkede farkoster.

Tabel 4.

Antal av motorfartøier og -baater i de Vesteuropæiske land.

(Væsentlig efter den engelske statistik).

	1909	1913
Belgien	10	25
Frankrike	?	(358) ¹⁾
Danmark	1680	3181
Tyskland	207	823
Holland	4	(14) ²⁾
Portugal	?	(27) ²⁾
Sverige	51	1597
Norge	1974	6497
England	?	347
Skotland	75	523
Irland	?	75

¹⁾ Er opgaver for 1911.

²⁾ Er opgaver for 1912.

dage i Nordsjøen, men 3—5 uker naar fjernere farvand søkes, og for at kunne bevare fisken saa længe blir den straks den kommer op av sjøen rensket og vasket godt og straks nedlagt i isrummet. De trawlere som bringer fisken langveis fra, opnaar heller ikke saa gode priser som de der gjør kortere turer. Kvaliteten forringes selvsagt jo længere turen varer, og heller ikke er den nordligst fangede fisk saa godt anset som den der fanges i Nordsjøen, og paa den anden side er ogsaa utgifterne med de lange reiser frem og tilbake meget store. Men grunden til at de fjerne steder allikevel søkes er, at den kostbare fiskesort spætteflyndre optræer i større mængder og fiskemængden forøvrig endnu er langt rikere i mange fjerne farvand end i Nordsjøen.

Av hosstaaende tabel (1) kan man faa et indtryk av, hvorfra og til hvilke aastider de britiske trawlere har bragt hjem flyndre, torsk og hyse i 1906—1910.

For at gi en forestilling om hvilken rolle trawlfisket spiller skal jeg gjengi følgende efter „Bulletin Statistique“ for 1909.

I Nordsjøen og langs Nordsjøens kyster blev der opfisket i 1909 ca. 1 048 514 tons fisk, hvorav 60 % var sild, 13.1 % hyse, 9 % torsk, 4.7 % spætteflyndre og 2.3 % hvitting som vigtigste fiskesorter.

I det opfiskede kvantum var de forskjellige landes andel følgende: England 40.8 %, Skotland 28.4 %, Norge 11.8 %, Holland 11.4 %, Tyskland 6.4 %, Danmark 0.8 % og Belgien 0.5 %.

De forskjellige redskapers andel i fangsten var: garn 62.7 %, trawl 31.8 % og liner 5.1 %.

Tabel 2 viser trawlflaatens omtrentlige størrelse i forskjellige lande.

II.

Utbytte av de Nordeuropæiske fiskerier.

Med den vældige flaate, som nu driver fiskeri fra de forskjellige lande i Nordeuropa, blir der i løpet av et aar ilandbragt uhyre mængder sjøfisk.

Ifølge den internationale Bulletin Statistique var utbyttet av sjøfiskerierne 1909 i de forskjellige lande (Frankrike, Færøerne og Island ikke medtat) 2 163 867 tons til værdi av 332 mill. kr.

Som det fremgaar av fig. 1 er Storbritannien og Norge de lande, som skaffer iland det største kvantum. For at vise ogsaa endel andre landes deltagelse i sjøfiskerierne har jeg utarbeidet tabel 5, som dog bare viser utbyttet i pengeværdi og ordnet efter værdien.

Tabel 5.

Værdi av saltvandsfiskerierne forskjellige land i 1911.

(Væsentlig efter engelsk statistik).

	Værdi i kroner
1. England og Wales	151 510 000
2. Frankrike	123 540 000
3. Skotland	55 500 000
4. Norge.....	55 100 000
5. Tyskland	32 750 000
6. Portugal	27 780 000
7. Holland	25 100 000
8. Danmark	15 230 000
9. Sverige (1912 efter svensk statistik)	14 500 000
10. Island (1910, kvantum alene opgit) ca. ..	12 700 000
11. Irland.....	5 820 000
12. Belgien (tildels skjønsmæssig)	4 790 000
13. Nordl. Rusland.....	2 690 000
14. Færøerne (1910 efter Internationale)	1 310 000
	<u>Ialt 526 320 000</u>

Tabel 6 viser, at av den hele fangstmængde er næsten halvdelen sild, næsten $\frac{1}{4}$ er torsk og næsten $\frac{1}{8}$ hyse, saa kommer i rækkefølge spætteflyndre (81 840 tons), makrel (52 450 tons), sei (47 180 tons), lange (29 740 tons), brisling (15 044 tons), kveite (14 260 tons), brosme (7095 tons), aal (4110 tons), laks (1660 tons).

(I tabellen er ikke opgit Sveriges lange- og brosmefangster, som er betydelig).

De fiskesorter, som for størstedelen blir saltet eller tørret, er sild, torsk, sei, lange og brosme, mens spætteflyndre, kveite, aal og laks som regel blir avhændet for at spises fersk. (Nordligst i Norge blir rigtignok adskillig kveite og endel flyndre saltet av russefartøierne). Hyse blir avhændet fersk, bare i Nordnorge blir adskillig endnu hængt, og russefartøier salter den. Makrel blir ogsaa for en væsentlig del solgt og sendt som ferskfisk, men i Norge og Sverige og tildels i Irland blir den fete høstmakrel saltet.

Silden blir for størstedelen saltet, men betydelige partier blir ogsaa avhændet for at spises fersk eller ferskrøkt. Torsk, lange, sei og brosme blir ogsaa i stor utstrækning solgt fersk i alle lande utenom Norge og Sverige, hvor bare en ubetydelig del av det opfiskede kvantum spises eller sendes fersk.

Foruten de her nævnte fiskearter blir der i de store lande forhandlet og forbrukt fersk bundfisk av alle slags, foruten krebsdyr og muslinger.

De land, som har store sildefiskerier umiddelbart utfor sine kyster, er Storbritannien, Norge og Sverige, og disse landes fiskere bringer al sin fangst fersk iland for at den kan tilberedes (saltet o. s. v.) iland, mens fiskerne fra Holland og Tyskland for det meste er henvist til at søke langt væk fra sine kyster og derfor maa salte fangsten ombord i fartøier tilsjøs.

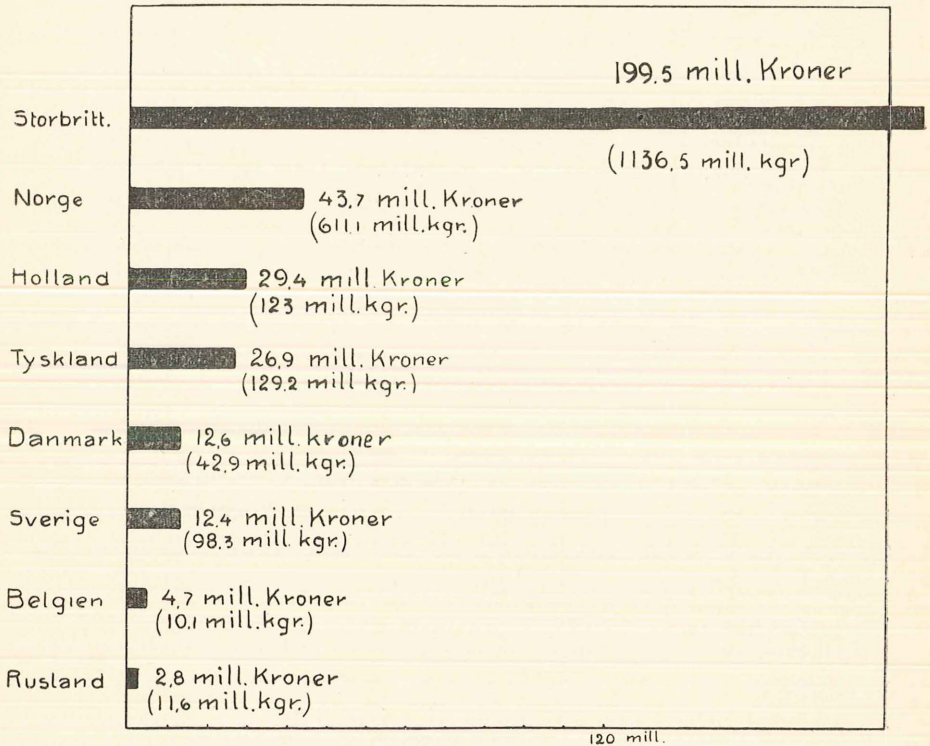

Fig. 1. Uthytte av saltvandsfiskerierne i forskjellige land i 1909.
Efter „Bulletin Statistique“.

I Storbritannien blir en større del av den fangede sild under fangst-tiden daglig indkjøpt fersk av røkerierne ved kysten og inde i landet for at tilberedes til „bloaters“ og „kippers“ som maa forbrukes straks da disse sorter røktsild er saa letrøkt at de ikke kan taale lagring. En stor del av den britiske sild blir ogsaa sendt i fersk tilstand til utlandet, særlig til Tyskland, hvor den spises fersk, røkes eller marineres.

I Norge er forholdene omtrent som i Storbritannien, idet størstedelen saltet og en stor del sendes fersk til utlandet, hvor den røkes, marineres eller spises fersk. Der blev engang (vistnok i 80-aarene) forsøkt opprettet røkeri ved Haugesundskanten for tilberedning av kippers efter engelsk oppskrift, men eksporten til England av denne vare vilde ikke gaa, da

Tabel 6.

Oversigt over fangstmængde av de vigtigste sorter fisk i de forskjellige lande (Færøerne—Island undtat) 1909.

Efter den internationale „Bulletin Statistique“.

	Sild	Brisling	Makrel	Torsk	Hyse og hvitting	Sei	Lange	Brosme	Spætte- fyndre	Kveite	Lax og ørret	Aal
	tons	tons	tons	tons	tons	tons	tons	tons	tons	tons	tons	tons
Storbritanien .	488 830	4 870	37 050	155 480	188 450	20 080	21 830	2 120	57 020	10 930	?	?
Norge	265 160	9 110	8 540	261 740	8 070	21 100	5 680	4 970	520	2 710	850	330
Holland	88 470	610	180	4 830	8 360	230	250	5	9 250	80	1	520
Tyskland	39 250	1	220	11 520	23 000	5 550	1 770	—	3 940	480	9	70
Danmark	13 160	13	1 180	7 270	3 550	1	—	—	9 300	10	70	2 970
Sverige	52 800	440	5 250	4 420	6 250	—	—	—	620	—	20	220
Belgien	1 260	—	30	1 480	2 050	220	210	—	1 190	20	—	—
Rusland	940	—	—	5 560	1 330	—	—	—	—	30	710	—
Total	949 870	15 044	52 450	452 300	241 060	47 180	29 740	7 095	81 840	14 260	1 660	4 110

engelskmændene heller ønsket gammel og daarlig men nyrøkt sild end fersk tilberedt men en tid lagret røkt vare. Omkring 1890 blev adskillig sild røkt og eksportert, se tabel 8, men i 1900 blev der igjen røkt svært litet sild her i landet for eksport og senere har heller ikke røkeri-industrien arbeidet sig særlig høit op, hvorimot der nu nedlægges be-
trægtelige mængder hermetik.

III.

Fisketransportens udvikling.

Som det vil sees av tabel 7 er den alt overveiende del av den fisk, som blir forsendt i fersk tilstand fra Norge, sild. Fig. 2 og tabel 9 viser, at det er Storbritannien (England) og Tyskland, som mottar næsten alt.

Tabel 7.

Utførsel av fersk fisk, sild og hummer 1913.

(Utarbeidet efter „Norges Handel“).

	Fangstmængde		Værdi kr.
1. Fersk sild	81 474 tons	1. Fersk sild	11 976 600
2. — anden fisk ¹⁾ .	4 566 „	2. — hummer	1 384 700
3. — makrel	747 „	3. — laks	1 246 500
4. — kveite	701 „	4. — anden fisk	1 095 700
5. — laks	623 „	5. — kveite	533 000
6. — laks	161 „	6. — makrel	134 500
7. Hummer(980 988 st.)	445 „	7. — aal	112 900
Ialt	88 717 tons	Ialt	16 483 900

At Tyskland kan motta en saa stor mængde er let forklarlig, da dette lands egne fiskere selv ikke fører væsentlige mængder fersk sild hjem, men det kunde synes merkeligere, at Storbritannien indfører saa store mængder, endskjønt landets fiskere selv producerer saadanne mængder sild, at de endog maa eksportere en hel del fersk, men det har sin naturlige aarsak i, at Storbritannien ikke har noget betydelig sildefiske i de 4 første maaneder av aaret, mens Norges og tildels Sveriges vigtigste sildefiske foregaar netop da. Den store mængde røkerier og nedlægnings-fabrikker i Storbritannien og Tyskland maa ha jevn tilførsel for at kunne

¹⁾ „Anden fisk“ er væsentlig hyse og spætteflyndre.

Utførsel fra Norge av fersk sild ialt 59,485,470 kgr. 1912

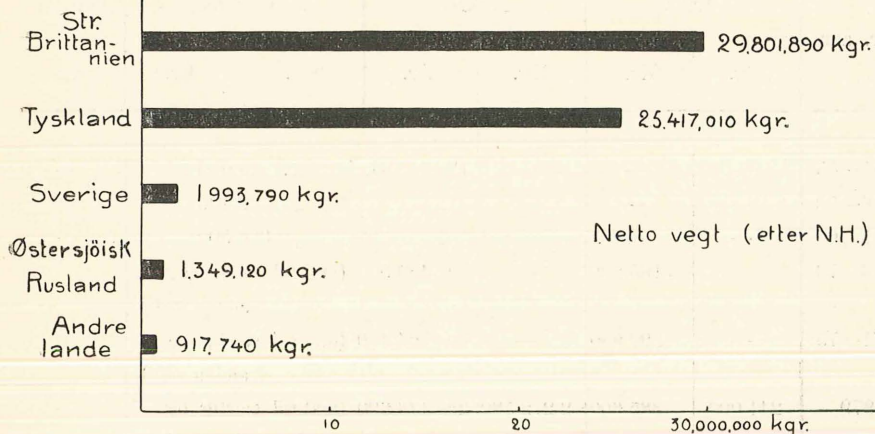

Fig. 2.

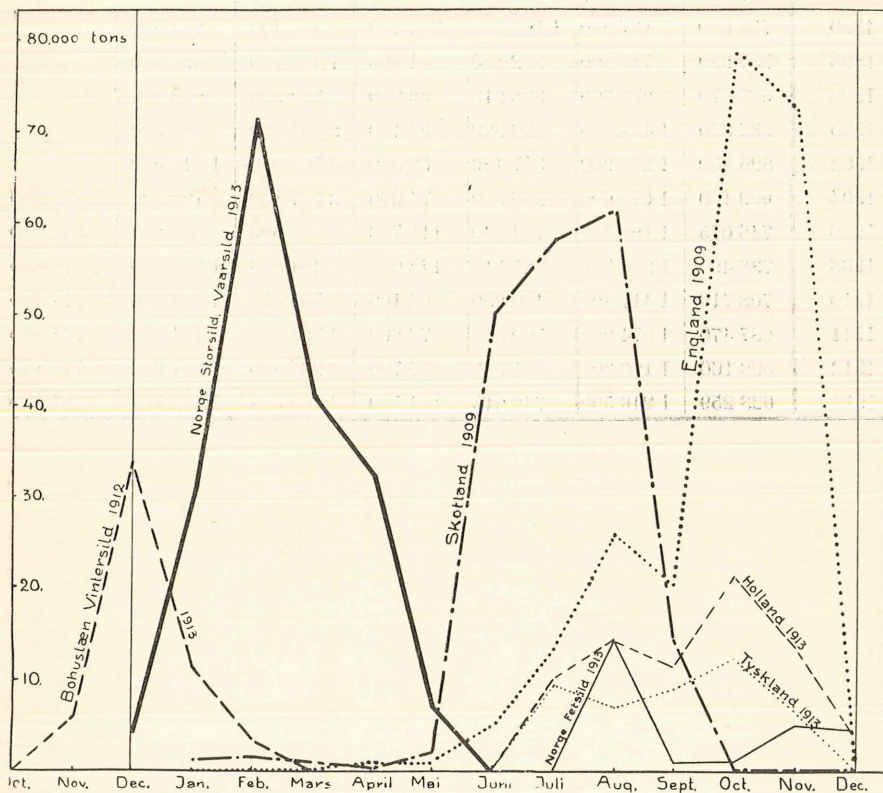

Fig. 3. De nordeuropæiske sildesæsoner.

Tabel 8.

Utførsel fra Norge av forskjellige sorter fersk fisk, hummer,

(Utarbeidet etter

Pr. aar	Laks		Makrel		„Anden fisk“		Kveite
	Kg.	Kr.	Kg.	Kr.	Kg.	Kr.	Kg.
1851—55	—	—	—	Fersk fisk ialt kr. 3 000		—	—
1856—60	—	—	—	" — " 2 400		—	—
1861—65	—	—	—	" — " 376 500		—	—
1866—70	—	165 200	—	kr. 439 500 (makrel særlig og anden fisk)		—	—
1871—75	—	292 900	—	kr. 564 400 (makrel særlig og anden fisk)		—	—
1879	241 000	385 600	2 272 580	kr. 473 600 (makrel særlig og anden fisk og sild)		—	—
1885	627 080	783 900	1 900 860	399 200	712 330	356 200	—
1890	758 610	1 137 900	1 161 680	202 100	664 400	232 500	—
1895	550 620	743 300	322 150	61 200	1 432 100	429 600	—
1898	627 070	909 300	328 210	68 900	2 229 290	668 800	—
1900	982 830	1 474 200	309 920	65 100	2 231 690	669 500	—
1902	825 930	1 238 900	347 420	69 500	4 704 950	1 411 500	—
1904	669 100	1 070 600	298 380	74 600	2 927 130	790 300	851 290
1906	746 075	1 193 700	744 440	111 700	2 611 390	652 800	652 060
1908	736 490	1 288 800	725 510	145 000	4 464 850	1 205 500	1 179 860
1910	708 710	1 417 400	420 930	63 100	3 705 570	1 074 900	814 580
1911	687 470	1 374 900	562 860	78 800	4 191 690	1 131 800	794 940
1912	598 160	1 196 300	451 340	67 700	4 265 370	1 151 600	776 850
1913	623 259	1 246 500	746 915	134 500	4 565 504	1 095 700	701 329

konserver og røkt sild i mængde og værdi 1851—1913.

„Norges Handel“).

Kveite	Aal		Sild		Hummer		Fersk fisk og hummer ialt	
	Kr.	Kg.	Kr.	Kg.	Kr.	Stk.	Kr.	Værdi i kr.
—	—	—	—	—	—	773 000	—	—
—	—	—	—	—	—	889 000	—	—
—	—	—	—	—	—	1 464 000	—	—
—	—	—	—	—	—	1 462 000	—	—
—	—	—	—	—	—	922 000	—	—
—	—	—	—	—	—	101 900	407 800	1 267 000
—	—	—	4 435 115	443 500	835 000	401 000	2 383 800	
—	—	—	6 210 450	403 700	660 055	429 000	2 405 200	
—	—	—	10 578 550	846 300	728 197	480 600	2 561 000	
—	—	—	29 765 510	1 488 300	553 062	470 100	3 605 400	
—	—	—	11 873 330	949 900	551 895	496 700	3 655 400	
—	—	—	18 123 810	1 087 400	686 040	583 200	4 390 500	
383 100	—	—	23 619 900	2 125 800	766 786	651 800	5 096 200	
228 200	—	—	38 933 810	4 088 100	914 373	914 400	7 188 900	
566 300	—	—	42 414 230	1 908 600	986 259	986 300	6 100 500	
488 700	—	—	91 142 060	7 291 400	1 002 394	1 152 700	11 488 200	
516 600	157 580	126 100	80 334 580	8 836 800	890 193	1 246 300	13 311 300	
582 600	110 510	88 400	59 485 470	5 948 500	903 285	1 354 900	10 390 000	
533 000	161 274	112 900	81 473 575	11 976 600	989 088	1 384 700	16 483 900	

Tabel 8. (Forts.).

Pr. aar	Røkt sild		Konserver		Røkte sardiner	
	Kg.	Kr.	Kg.	Kr.	Kg.	Kr.
1851—55	—	—	—	—	—	—
1856—60	—	—	—	—	—	—
1861—65	—	—	—	—	—	—
1866—70	—	—	—	—	—	—
1871—75	—	—	—	—	—	—
1879	1)	1)	2)	2)	—	—
1885	3) 223 236	3) 58 000	143 499	143 500	—	—
1890	2 196 686	395 400	352 458	317 200	—	—
1895	1 108 138	199 500	846 448	761 800	—	—
1898	914 635	192 100	1 222 849	1 100 600	—	—
1900	32 364	8 100	2 268 457	1 928 200	—	—
1902	277 408	97 100	2 175 801	1 414 300	—	—
1904	229 007	68 700	3 612 380	2 420 300	—	—
1906	245 860	56 600	6 327 255	4 745 400	—	—
1908	253 520	25 400	9 350 951	7 480 800	—	—
1910	295 549	35 500	17 913 140	14 330 500	—	—
1911	526 692	63 200	6 904 220	4 832 900	14 249 160	9 974 400
1912	316 431	38 000	9 759 900	6 831 900	17 370 440	14 764 900
1913	292 592	43 900	13 081 798	10 465 900	17 912 163	15 225 300

1) Røkt sild utførtes 1876—80 pr. aar 131 528 kg. = kr. 42 100.

2) Konserver utførtes 1876—80 pr. aar 72 210 kg. = kr. 134 000.

3) Røkt sild utførtes 1886 pr. aar 586 001 kg. = kr. 117 200.

Do. — 1887 — 1 174 492 „ = „ 234 900.

Do. — 1888 — 1 799 392 „ = „ 449 800.

Tabel 9.

Utførsel av norsk fisk fra Norge til forskjellige land i forskjellige aar.

(Utarbeidet efter „Norges handel“).

	Aar	Sverige	Danmark	Tyskland	Holland	Belgien	Storbri- tannien	Rusland og Finland	Øster- rike	Island
Fersk laks		kg.	kg.	kg.	kg.	kg.	kg.	kg.	kg.	kg.
	1868	—	—	—	—	—	(kr. 127 200)	—	—	—
	1875	—	—	—	—	—	227 800	—	—	—
	1880	—	5 090	62 830	—	100	215 210	—	—	—
	1885	250	47 610	101 460	—	1 520	474 420	—	—	—
	1890	—	36 538	215 040	7 500	2 620	496 920	—	—	—
	1895	360	41 940	196 240	7 910	1 820	302 240	—	—	—
	1900	20	36 710	220 580	43 920	480	681 120	—	—	—
	1905	—	45 600	260 030	21 400	360	483 540	—	—	—
	1910	43 546	18 790	250 200	26 330	—	369 790	—	—	—
1913	52 138	14 202	169 415	34 618	1 832	317 857	15 427	—	—	
Fersk, anden fisk	1868	—	—	—	—	—	(kr. 342 400)	—	—	—
	1875	—	—	—	—	—	1 963 300	—	—	—
	1880 ¹⁾	38 550	31 620	8 700	1 980	—	2 137 980	—	—	—
	1885 ²⁾	1 680	150 250	20 720	1 970	4 450	2 423 450	8 370	—	—
	1890 ³⁾	—	5 600	137 090	31 630	39 830	397 490	52 500	—	—
	1895 ⁴⁾	570 780	9 180	176 730	28 850	29 400	616 980	180	—	—
	1900 ⁵⁾	809 920	77 800	618 880	89 180	24 810	608 600	500	—	—
	1905	1 109 830	118 400	998 550	4 090	23 460	219 880	730	—	5 200
	1910	1 322 510	254 090	2 008 470	1 840	18 540	37 720	51 590	—	—
	1913	1 273 037	91 002	2 746 166	597	19 695	92 635	320 721	—	13 600
Fersk sild	1880	Sild slaat sammen med „anden fisk“					—	—	—	—
	1885	65 372	116 847	84 897	380	27 200	4 138 919	—	—	—
	1890	2 500	—	106 900	226 560	194 720	5 673 770	—	—	—
	1895	—	22 870	424 870	23 640	180 890	9 926 280	—	—	—
	1900	88 730	37 720	1 711 740	66 710	4 200	9 954 270	—	—	9 960
	1905	443 190	431 400	6 321 880	25 520	131 520	22 259 820	—	—	29 050
	1910	4 854 090	1 924 650	39 346 030	75 490	527 570	42 922 500	1 376 560	—	97 170
	1913	2 527 943	145 077	31 672 590	367 836	552 565	43 956 412	2 143 236	59 227	27 410

1) (Medregnet alle sorter undtagen laks).

2) (— ” — — laks og sild).

3) (— ” — — laks, sild, makrel).

4) (— ” — — ” ” —).

5) (— ” — — ” ” — og kveite).

Tabel 9 (fortsat).

	Aar	Sverige	Danmark	Tyskland	Holland	Belgien	Storbritanien	Rusland og Finland	Østerrike	Island
Fersk makrel		kg.	kg.	kg.	kg.	kg.	kg.	kg.	kg.	kg.
	1880	er sammen med		„anden fisk“	—	—	—	—	—	—
	1885	er sammen med		„anden fisk“	—	—	—	—	—	—
	1890	—	36 538	215 040	7 500	2 620	496 920	—	—	—
	1895	—	130 920	19 360	—	—	171 870	—	—	—
	1900	—	188 650	44 250	—	—	77 020	—	—	—
	1905	33 760	230 610	22 090	60	—	9 990	—	—	—
	1910	90 740	209 060	13 420	5 190	—	102 520	—	—	—
1913	112 441	181 048	27 333	4 160	—	405 648	11 000	—	—	
Fersk kveite	1880	er sammen med		„anden fisk“	—	—	—	—	—	—
	1885	er sammen med		„anden fisk“	—	—	—	—	—	—
	1890	er sammen med		„anden fisk“	—	—	—	—	—	—
	1895	er sammen med		„anden fisk“	—	—	—	—	—	—
	1900	er sammen med		„anden fisk“	—	—	—	—	—	—
	1905	50	26 630	458 950	15 230	2 000	252 630	400	—	—
	1910	14 440	32 460	685 180	2 430	6 340	73 160	570	—	—
	1913	35 975	6 890	620 704	—	486	37 274	—	—	—
Fersk hummer		stk.	stk.	stk.	stk.	stk.	stk.	stk.	stk.	stk.
	1871	—	21 994	47 952	(Hamb. og Bremen)	—	752 075	—	—	—
	1875	—	48 912	134 928	(— „ —)	—	536 418	—	—	—
	1880	28 580	179 742	222 469	662	117 582	441 713	—	—	—
	1885	36 777	366 863	55 669	—	50 729	325 310	—	—	—
	1890	18 330	361 504	69 321	4 325	1 479	204 559	—	—	—
	1895	30 737	389 549	150 589	1 180	1 761	144 381	—	—	—
	1900	17 965	316 873	179 785	2 672	—	34 600	—	—	—
	1905	34 707	513 715	225 632	2 417	—	11 879	—	—	—
	1910	16 021	277 966	701 642	2 320	797	3 632	16	—	—
1913	65 772	252 950	668 082	855	—	1 395	—	—	—	

holde arbeidet gaaende, og publikum ønsker ogsaa altid at kunne faa det de er vandt med, saaledes at sild maa skaffes tilveie, likegyldig hvor den tages fra.

Fig. 3 gir besked om, hvilke tider av aaret de store sildefiskerier i de forskjellige lande foregaar.

Eksport av fersk sild fra Norge har været særdeles ubetydelig før 80-aarene, se tabel 8, men fra denne tid begynder sildeeksporten at faa

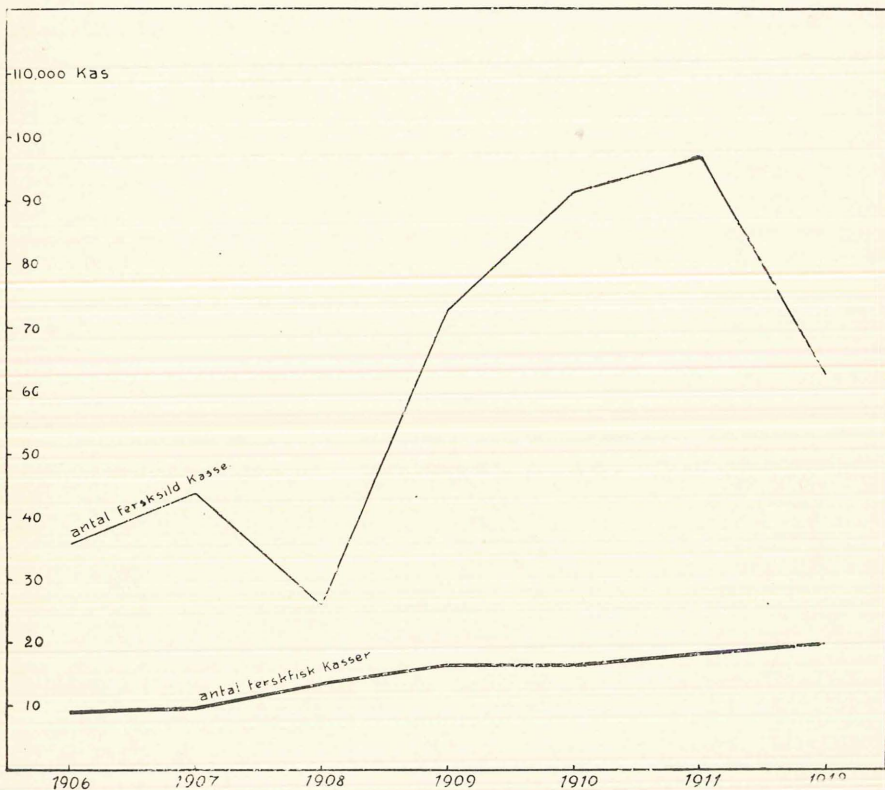

Fig. 4. Fersk sild- og fiskekasser utført til Hamburg fra kysten Trondhjem.—Kristiansand av Nordenfj. og Bergenske dampskibsselskapers skibe.¹⁾

betydning og det er særlig England som tar omtrent alt helt op til 1900, da Tyskland har begyndt at faa nogen betydning. Eksporten i disse 20 aar har øket jævnt, men ikke særlig hurtig. Det er først efter 1900, at eksporten tar rivende fart og at eksporten til Tyskland næsten kan sidestilles med den til England. Ogsaa eksporten til Sverige har øket jævnt i disse aar og Rusland er kommet til som fersksildmarked. Eksporten av sild er vokset fra 4435 tons i 1885 til 91 142 tons i 1910 og

¹⁾ Falcklinien utførte desuten i 1911 til Hamburg 227 kasser fersk fisk og 7078 kasser fersk sild og til Cuxhafen 904 kasser fisk og 4193 kasser sild.

Hindøs dampskibsselskap bragte desuten til Hamburg i 1912 nogen laster fisk og sild.

synket litt igjen til 81 474 tons i 1913, men værdien var størst i 1913 (se forøvrig tabel 8 og 9 og fig. 19).

Vaarsilddistriktet (Flekkefjord—Stat) har stadig siden 80-aarene deltatt i forsendelsen, men mens distrikterne omkring Kristianiafjorden indtil 1900 deltok jevnt med vaarsilddistriktet i eksporten, har Østlandet senere spillet en forholdsvis ubetydelig rolle, hvorimot vaarsilddistriktet har øket sin eksport kolossalt og Romsdals amt ogsaa er kommet til som

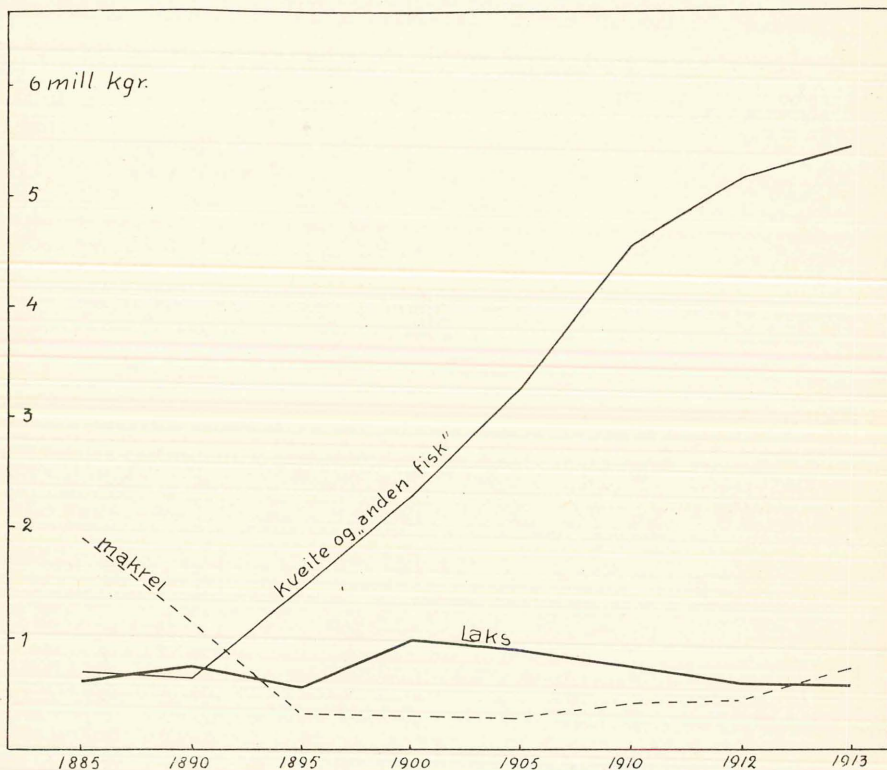

Fig. 5. Utførsel av fersk fisk (sild undtatt) fra Norge 1885—1913.

fersksildproducent. Fetsilden fra Nordland er i de senere aar ogsaa blit gjenstand for en stor og betydningsfull eksport.

Sydskysten deltok en aarrække i forsendelsen, men siden 1910 er denne gaat tilbake. Aarsaken til, at eksporten har flyttet sig fra Østlandet vestover og nordover, er at østlandsfisket har været ustabil og i de senere aar helt ophørt, hvilket ogsaa kan sies om drivgarnsfisket paa sydskysten. Vaarsildfisket paa Haugesundskanten har derimot længe været nogenlunde jevnt og som allerede nævnt er det nye storsildfiske kommet til (fra 1896). Fetsilden blir nu ogsaa sendt fra Nordnorge som følge av forbedrede kommunikationer og anvendelse av kjøleapparater i skibe og jernbaner.

Av andre sorter sjødyr gir statistikken opplysninger om, at hummer har været eksportert helt fra 50-aarene i næsten samme mængde som nu, men at værdien er omtrent fordoblet.

I 1871 gik omtrent alt til England, men senere, særlig fra 1885 av, har forsendelsen dit minket jævnt ind til en ubetydelighet. I 1871 eksportertes saaledes til England 752 052 stykker, mens eksporten i 1913 kun var 1395 stykker.

Danmark har været en jevn kunde fra 1880 av med 2—400 000 stykker og kjøpte ogsaa 2200 stykker saa tidlig som i 1871. Tyskland

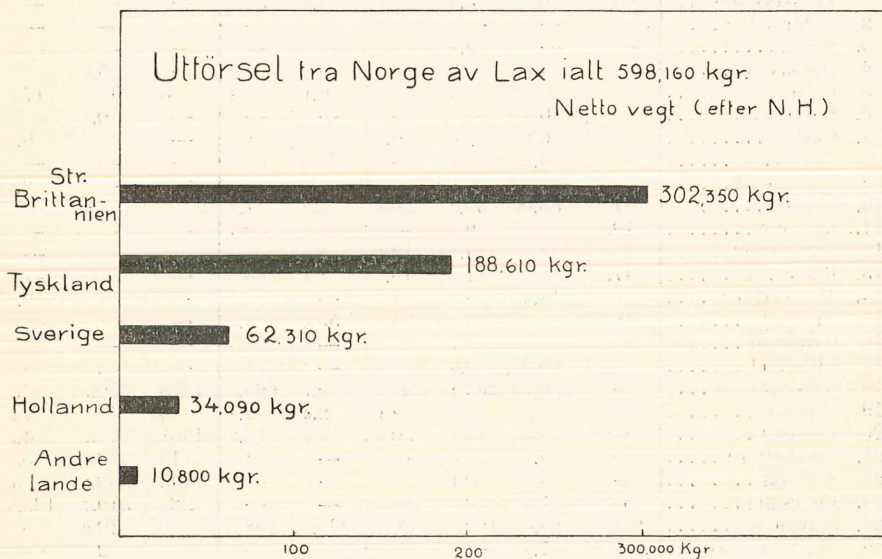

Fig. 6.

har øket sin import av hummer fra Norge sterkt, nemlig fra 48 000 i 1871 til 668 000 stykker i 1913. Sverige har importert herfra siden 1880 ujevne mængder 16—37 000, men i 1913 66 000 stykker. Belgien var bra kunde i 1880, men har senere indført ubetydelig fra Norge. Holland har aldrig været nogen betydelig kunde.

Det er kysten fra Aalesund til svenskegrænsen som er interessert i hummerfisket og eksporten og i særlig grad er det sydkysten fra Arendal til Stavanger, der nu eksporterer, og litt nordenfor, mens kysten nordenfor til Aalesund var sterkt interessert i 70- og ind i 80-aarene. Dette skyldes ikke bare tilfældige handelsforhold, men sikkerlig avtagende forekomst av hummer nordenfor Stavanger. (Se forøvrig tab. 8, 9 og 10).

Laks har ogsaa været gjenstand for eksport i fersk tilstand længe, saaledes nævner statistikken værdien av den utførte allerede i 60-aarene.

Tabel 10.

Utførsel av fersk fisk og hummer

(Utarbeidet etter

	Hummer i 1000 stk.						Anden fersk fisk i 1000 kg.		
	1871	1880	1890	1900	1910	1913	¹⁾ 1871	²⁾ 1880	³⁾ 1890
1. Fredrikshald	—	26.8	5.5	17.9	14.9	56.7	—	—	—
2. Fredrikstad	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3. Moss	—	—	6.9	—	—	—	—	—	—
4. Drøbak	—	4.3	—	—	—	—	—	5.3	—
5. Kristiania	—	0.2	9.6	—	0.1	0.2	8	40.8	17.5
6. Holmestrand	—	0.3	—	—	—	—	—	0.4	—
7. Horten	—	0.1	0.6	0.1	—	1.6	—	—	0.9
8. Tønsberg	—	6.2	7.8	—	—	—	—	—	—
9. Sandefjord	—	—	—	—	—	—	—	—	2.5
10. Larvik	21.3	85.0	30.3	26.1	5.0	7.6	—	7.7	—
11. Kragerø	10.0	—	9.2	—	—	0.3	—	—	—
12. Langesund	—	31.2	15.7	12.1	5.6	—	—	—	—
13. Risør	47.1	—	11.2	13.1	1.4	—	—	—	—
14. Tvedestrand	—	17.8	—	—	—	—	—	—	9.5
15. Arendal	118.3	—	20.3	34.3	55.6	4.1	—	—	—
16. Grimstad	—	—	8.7	—	—	7.6	—	—	—
17. Lillesand	—	70.8	9.0	—	—	—	—	—	—
18. Kristiansand	115.1	290.1	232.2	223.1	590.1	665.6	1478	330.5	33.7
19. Mandal	49.4	34.6	7.1	5.1	2.6	2.9	6	—	1.9
20. Farsund	81.8	25.6	15.1	20.6	9.6	13.7	1361	804.7	4.5
21. Flekkefjord	9.5	9.9	5.6	—	—	4	119	32.9	5.6
22. Sogndal	—	3.3	0.1	—	—	—	195	558.5	0.6
23. Egersund	85.0	57.5	0.3	6.0	—	—	280	319.7	139.6
24. Stavanger	164.2	28.0	160.1	120.4	233.5	158.7	30	10.2	—
25. Skudeneshavn	65.7	87.0	—	—	—	—	—	2.5	—
26. Kopervik	—	—	—	—	—	0.3	194	—	—
27. Haugesund	53.1	6.8	17.2	23.7	26.4	29.2	59	103.6	46.0
28. Bergen	142.2	124.6	60.1	32.6	44.7	5.8	—	18.9	174.5
29. Florø	47.8	59.0	10.3	9.3	9.2	2.8	—	—	0.4
30. Aalesund	35.0	20.7	14.7	7.1	1.7	0.4	—	—	155.8
31. Molde	—	—	—	—	—	—	—	—	—
32. Kristiansund	—	0.8	1.8	—	—	0.1	—	3.0	6.0
33. Trondhjem	—	—	0.2	—	1.4	0.8	16	—	11.1
34. Namsos	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35. Bodø	—	—	—	—	—	—	—	—	—
36. Narvik	—	—	—	—	—	—	—	—	—
37. Svolvær	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38. Harstad	—	—	—	—	—	—	—	—	—
39. Tromsø	—	—	—	—	—	—	—	—	—
40. Hammerfest	—	—	—	—	—	—	—	—	—
41. Vadsø	—	—	—	—	—	—	—	—	—
42. Vardø	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Utført fra Norge ialt	1045	990.8	666.0	552	1002	989	3746	2218.8	664.4

¹⁾ Al fisk sammen. Væsentlig makrel og laks.

²⁾ I dette aar alle sorter fisk medtat undtagen laks.

³⁾ Laks, sild, makrel er ikke medtat her.

⁴⁾ Laks, sild, makrel og kveite er ikke medtat her.

fra de vigtigste toldsteder.

„Norges Handel“).

				Fersk laks i 1000 kg.				
3) 1900	3) 1905	3) 1910	4) 1913	1880	1890	1900	1910	1913
0.3	9.3	1.2	7.2	—	—	—	—	—
—	—	56.6	38.8	—	—	—	—	0.1
—	—	1.8	—	—	—	0.4	—	—
—	—	—	—	0.5	—	—	—	—
41.4	27.4	46.6	42.5	7.3	181.5	113.2	50.6	29.4
—	—	0.8	—	—	—	—	—	—
—	—	2.1	8.7	—	14.7	3	0.1	—
—	—	10.2	1.7	—	—	—	—	1.0
—	—	1.8	—	—	—	—	—	—
0.6	1.4	0.1	0.2	1.4	10.2	3.7	1.0	0.2
—	—	10.6	11	—	—	—	—	—
—	0.8	0.6	8.4	—	0.1	0.2	—	—
—	0.2	13.3	3.3	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
12.6	16.2	7.8	2.1	—	0.7	5.4	4.1	2.3
—	—	—	—	—	—	—	1.4	—
—	1.1	—	—	—	—	—	—	—
74.4	125.9	113.2	76.2	115.0	110.9	79.2	32.5	33.6
1.0	3.4	0.2	8.8	4.1	7.6	9.8	10.0	—
2.6	—	0.2	1.3	4.8	10.2	12.6	2.4	4.6
1.7	28.2	15.7	102.2	6.4	5.5	19.2	30.1	12.0
—	—	2.0	—	—	1.1	—	—	—
0.1	—	0.9	61.6	6.0	0.7	12	13.0	—
55.1	92.9	94.7	83.3	6.7	93.4	105.2	45.3	40.6
—	—	0.4	—	—	—	—	—	—
—	0.9	—	0.3	—	—	—	—	0.1
13.2	60.4	10.2	7.6	0.1	1.5	1.0	0.5	—
533.6	488.8	592.8	557	7.9	125.0	362.4	275.5	250.9
27.1	273.1	165.7	45.2	—	0.9	12.7	15.2	16.8
527.5	841.8	1223	329.3	0.5	9.2	12.6	10.9	24.6
13.4	8.7	42.1	27.1	—	—	—	—	0.6
43.7	114.8	178.1	209.6	15.9	33.3	66.0	35.6	33.1
880.2	1132	1456	2241.6	106.7	152.1	164	180.1	171.7
—	0.1	—	0.1	—	—	—	—	—
—	—	22.5	4.3	—	—	—	—	0.1
—	—	364.1	355.7	—	—	—	0.3	—
—	—	20.0	23.1	—	—	—	—	—
—	—	1.2	1.8	—	—	—	—	—
—	—	26.4	30.9	—	—	—	—	0.7
—	—	3.8	51.6	—	—	—	—	—
—	—	19.0	11.3	—	—	—	—	—
—	1.1	6.9	366.0	—	—	—	—	0.5
2232	3236	4520	4727	283.2	758.6	982.8	709	623

Tabel 10. (Forts.).

	Fersk sild i 1000 kg.				
	1885	1890	1895	1900	1905
1. Fredrikshald	12.2	31	9.2	5.7	1362
2. Fredrikstad	1400	78	6235	—	4804
3. Moss	4.0	—	—	0.2	10.5
4. Drøbak	—	—	—	—	7.6
5. Kristiania	1890	2890	2134	44.2	851.6
6. Holmestrand	—	—	—	—	—
7. Horten	—	—	—	—	17.5
8. Tønsberg	—	2	—	—	—
9. Sandefjord	81.3	—	83.8	—	—
10. Larvik	94.5	63	200.1	—	708.3
11. Kragerø	—	—	—	—	25.9
12. Langesund	7.7	—	10.6	—	3
13. Risør	—	—	—	—	—
14. Tvedestrand	—	—	—	11.4	—
15. Arendal	258.0	57	21.5	—	162
16. Grimstad	—	—	—	—	—
17. Lillesand	—	—	—	—	139.7
18. Kristiansand	204.5	58	124.9	159.8	3017
19. Mandal	—	—	—	—	—
20. Farsund	0.9	—	0.3	1.9	—
21. Flekkefjord	0.2	18	18.7	—	2.5
22. Sogndal	—	—	—	—	—
23. Egersund	68.5	—	4.7	640.9	—
24. Stavanger	240.6	158	142.6	—	299.9
25. Skudsmeshavn	—	150	—	—	748.8
26. Kopervik	—	—	—	—	—
27. Haugesund	157.4	2443	1519.1	8547.2	14470
28. Bergen	14.2	256	2.2	1242.6	1841
29. Florø	—	—	17.1	148.7	214.8
30. Aalesund	—	—	51.0	1070.7	452.2
31. Molde	—	—	1.5	—	—
32. Kristiansund	—	5	1.9	—	492.4
33. Trondhjem	—	—	—	—	—
34. Namsos	—	—	—	—	—
35. Bodø	—	—	—	—	—
36. Narvik	—	—	—	—	—
37. Svolvær	—	—	—	—	—
38. Harstad	—	—	—	—	—
39. Tromsø	—	—	—	—	—
40. Hammerfest	—	—	—	—	—
41. Vadsø	—	—	—	—	—
42. Vardø	—	—	—	—	—
Utført fra Norge ialt	4435	6210	10579	11873	29643

		Fersk makrel 1000-kg.				Fersk kveite i 1000-kg.
1910	1913	1890	1900	1910	1913	1913
174.9	102.5	—	—	0.1	1.2	—
51	0.8	—	—	0.3	—	—
55	13.0	—	—	—	—	—
9.5	—	—	—	—	—	—
202.5	52.1	—	3.1	3.2	14.6	0.6
—	—	0.8	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—
40.4	—	11.2	—	—	—	—
1.7	2.3	—	—	—	—	—
0.3	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—
192.3	—	—	—	0.1	—	—
—	—	—	—	—	—	—
1874.8	573.8	152.6	263.4	334.3	510.3	20.3
—	—	192	2.3	1.2	—	—
536.0	320.5	109	18.1	72.1	175.7	—
—	—	574	—	—	—	—
—	245.8	84.9	10.3	9.6	—	1.1
623.4	982.6	37	12.0	—	35.4	8.2
7.7	4878	—	—	—	—	—
2971.6	3904	—	—	—	1.2	1.5
42996.8	47088	—	0.7	—	4.2	0.6
3567.8	6724	—	—	—	3.9	211.6
1807.5	55	—	—	—	—	2.8
6922.2	2264	—	—	—	—	407.3
12.6	33	—	—	—	—	7.2
7354.7	5982	—	—	—	—	—
15965.3	6791	—	—	—	—	35.8
1000	—	—	—	—	—	—
611.2	—	—	—	—	—	0.3
4156.4	1457	—	—	—	—	0.2
—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	0.1
—	—	—	—	—	—	3.4
—	—	—	—	—	—	—
0.2	—	—	—	—	—	0.2
91142	81474	1162	310	421	747	701

I 1879 var utførselsmængden 241 000 kgr. og i 1885 var mængden allerede kommet næsten saa høit som den almindelig har været i aarenes løp indtil nu, nemlig mellem 600 000—1 000 000 kgr., og prisen har holdt sig høit og jevnt stigende (se fig. 5).

Eksporten gik i 60- og 70-aarene alt overveiende til England, adskillig til Tyskland og noget til Danmark. Disse 3 land øket sin indførsel fra Norge i 80-aarene. England er fremdeles det vigtigste marked, men Tyskland er kommet vel efter, saaledes i 1913 henholdsvis 318 000 og 169 000 kilo, mens Danmark indfører betydelig mindre fra Norge i den senere tid, hvorimot Sverige og Holland deltar nu. (Se fig. 6).

I 1880 foregik den vigtigste utførsel fra toldstederne Kristiansand og Trondhjem og mellemliggende kyst og tyngden av eksporten har hele

Fig. 7.

tiden foregaaet fra denne kyst, men Kristiania har ogsaa været et betydelig eksportsted for laks. Bergen og Trondhjem er for nærværende de fornemste steder (se tab. 8, 9 og 10).

Makrel har ogsaa været gjenstand for eksport i fersk stand like siden 60-aarene og kanske før, hovedsagelig til England. I 1885 var makreleksporten næsten 2 millioner kg., men saa gik den stadig nedover indtil for 10 aar siden, hvorefter den har øket noget igjen til ca. $\frac{3}{4}$ mill. kg. i 1913 (se fig. 5).

England er fremdeles vort vigtigste marked nu igjen, endskjønt dette land indførte bare en ubetydelighet fra Norge i 1905, mens der fra Danmark er foregaaet en noksaa jevn indførsel siden 90-aarene. Tyskland tok i 1890 næsten $\frac{1}{4}$ mill. kilo, men har senere ikke hat interesse for makrel; saaledes indførte det i 1913 bare 27 000 kg., mens Sverige i seneste aar har indført ca. 100 000 kg.

Det er sydkysten fra Kristiansand til Stavanger som er de eksporterende av fersk makrel, idet den østlige del av kysten, hvori der

ogsaa foregaar et rikt makrelfiske, avhænder sin fangst til Kristiania. Fra Kristiansand og stederne vestenfor har avstanden hittil vist sig for stor til at fangsten derfra har kunnet opta konkurransen med Østlandet om Kristiania marked (se tab. 8, 9 og 10).

Kveite gir ikke statistikken nogen klar besked om, naar eksport av den begyndte eller hvorifra og hvorhen den blev eksportert i den tidligste tid, men eksport har dog foregaaet fra omkring 1880 av og hovedsagelig til England. I 1885 maa eksporten av kveite ha været meget betydelig til England, antagelig 5—700 000 kg., og eksporten dit holdt sig i aarene utover indtil 1901—05, da den dalet ned, mens samtidig Tyskland begyndte at motta. Mens Tyskland mottok ubetydelig i 1900 var eksporten dertil i 1905 458 950 kg. og til Storbritannien 252 630 kg.

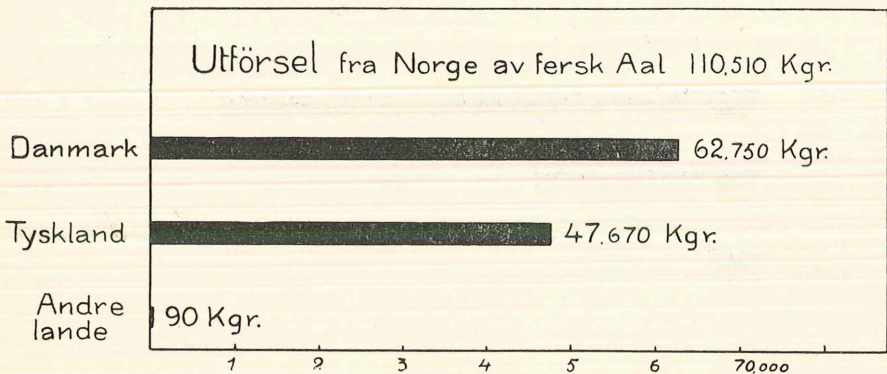

Fig. 8.

I 1913 gik 620 704 kg. til Tyskland og bare 37 274 kg. til Storbritannien. Danmark var en bedre kunde av kveite før 1905 end nu, mens det motsatte er tilfældet for Sveriges vedkommende (se fig. 7).

De steder i Norge, hvorfra eksporten foregik den tidligste tid, var Bergenhusamterne og antagelig Kristiansand, men senere kom Romsdals amt og endnu senere kysten nordenfor til. Nu er Aalesund, Bergen, Trondhjem og Kristiansand de toldsteder, hvorfra der eksporteres mest, og av disse staar Aalesund absolut høiest. Bergen og Trondhjem er væsentlig avskibningssteder for kveiten, som kommer fra kysten nordenfor Trondhjem.

Aal har været gjenstand for eksport i mange aar, hvor længe kan jeg ikke si, men den første tid var det vistnok kun til de nærmeste lande og specielt til Danmark, likesom ogsaa nu dette land er det vigtigste. Tyskland har ogsaa her kommet til som godt marked i den senere tid og adskillig sendes dit. Aalefisket drives væsentlig fra sydkysten og østover, men der fiskes dog ikke saa litet nordover helt til Trondhjem og

antagelig blir en væsentlig del av vestlandsaalen sendt til Tyskland (se fig. 8).

I 1913 blev der eksportert 161 274 kg. ialt.

Hyse og spætteflyndre er i statistikken medtat under titel „anden fisk“ sammen med andre sorter i større og mindre antal, eftersom man i aarenes løp har utskilt de forskjellige fiskesorter og det er derfor vanskelig ved statistikken at faa nogen bestemt besked om hyse- og flyndreeksportens utvikling gjennom aarene. Imidlertid gir fiskeriagentens indberetninger nogen holdepunkter for at flyndre blev eksportert til England i 90-aarene, men vistnok ikke hyse, som overhodet ikke har hat nogen interesse i England. Tyskland begyndte at ta hyse fra Norge før

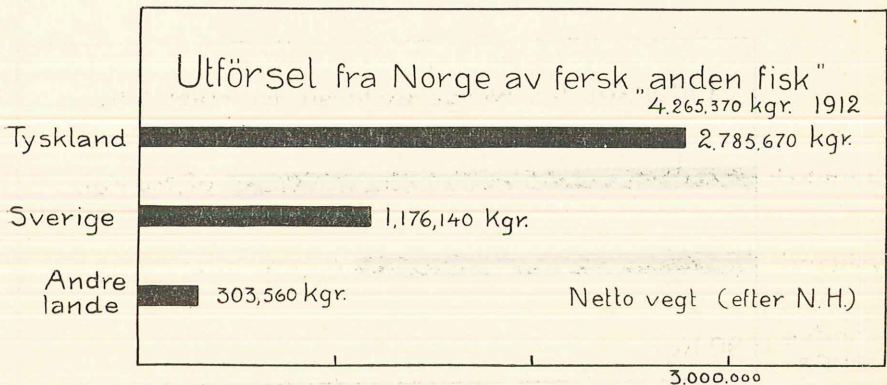

Fig. 9.

flyndre og kveite var i anseelse der, men utviklingen av eksporten til Tyskland er ikke ældre end fra 1900 og det er særlig efter omkring 1905 at Tyskland er blit av saa stor betydning som konsumland for hyse og flyndre, mens England er blit av stadig mindre betydning.

„Anden fisk“ i statistikken bestaar nufortiden av hyse, flyndre, torsk, sei, brosme etc. men til Tyskland og England ialfald er det væsentlig hyse og flyndre som er indbefattet i denne benævnelse, til Sverige og Rusland for en stor del andre fiskesorter.

I 1913 gik 2746 tons „anden fisk“ til Tyskland, 1273 tons til Sverige, 321 tons til Rusland, 93 tons til Storbritannien og 91 tons til Danmark (se fig. 5 og fig. 9).

Forsendelsen av hyse har sikkerlig øket yderligere siden 1913, hvilket for endel kan sees derav, at Finmarken alene under vinterfiske fra høsten indtil vaarfisket begyndte 1914—15 ifølge beretningerne avsendte 1307 tons iset flyndre. *hyse*

De viktigste utførselssteder er Bergen, Aalesund, Trondhjem og nordenfor. Det er kysten nordenfor Bremanger som producerer praktisk

talt det hele og i særlig grad nordenfor Trondhjem til Russegrænsen. Bergen og Trondhjem er bare utskibningssteder og særlig i Bergenhusamterne blir en forsvindende del av den der fiskede hyse og flyndre eksportert til Tyskland.

IV.

Fiskesæsoner og fiskefelter i Norge.

Før jeg gaar videre skal jeg forsøke paa i grove træk at gi en forestilling om den aarlige gang i Norges fiskerier.

Ved nytaarstider begynnder det store skreifiske langs vest- og nordkysten fra Stat op mot Finmarkens amt og det er i dette fiske at det største antal fiskere deltar med baade aapne baater, seil- og moterskøiter og dampere. Dette fiske varer til ut i april.

Samtidig med skreifisket foregaar fra nytaar og før den tid storsildfisket med drivgarn paa kysten fra Stat til Vikten; dette fiske varer langt ut i februar, forresten forskjellig efter hvilken tid silden optrær fra først av om vinteren. Dette fiske er et havfiske og der deltar bare store motorfartøier og dampere.

Likeledes samtidig med skreifisket foregaar vaarsildfisket paa kysten Lister til Stat fra midten av februar til litt ind i april. Her deltar hovedsagelig aapne baater med sættegarn og nøter og dampere med snurpenøter.

I somme aar søker vaarsilden tillands ved Østlandet og et betydelig fiske foregaar da ogsaa der samtidig med det paa Vestlandet. Somme aar kan der ogsaa bli fisket adskillig storsild ved aarsskiftet med drivgarn av smaa motorskøiter utfor sydkysten fra Kristiansand og østover.

Efter skreifisketiden i april begynnder det betydelige torskefiske (loddetorskfiske) utfor Finmarkens kyst og skreifiskerne flytter i stort antal derop for ogsaa at delta i dette fiske sammen med Finmarkens egne indbyggere. Dette fiske varer til St. Hans.

Fra St. Hans tid og utover sommeren en tid er der meget litet liv ute ved kysten paa Vest- og Nordlandet og Finmarken, det er bare seifisket som da drives mere og mindre intenst her og der langs hele denne kyst og smaafiskeriet hjemme tages der fat paa, deriblandt laksefisket med kilenøter i skjærgaard og fjorder. Paa kysten fra Haugesund like til Svenskegrænsen er derimot travlhet like fra midten av mai og utover sommeren til litt ut i juli, idet her makrelfisket foregaar med drivgarn fra smaa motorskøiter, og senere fiskes makrellen i fjordene med notredskap. Aal efterstræpes ogsaa særlig om sommeren paa denne kystdel.

Inde i fjordene fra Stavanger og tildels fra Flekkefjord til Stat og ofte endda litt længere nord drives brislingfiske med snurpenøter og landnøter fra juni av og like til jul, likesom der ogsaa foregaar brislingfiske, omend i meget mindre maalestok, i Smaalenenes skjærgaard og indover Kristianiafjorden fra høsten av og utover.

Ute i Nordsjøen færdes om sommeren og utover høsten fiskere fra Svenskegrænsen til Stat paa dorgefiske efter makrel med større seilkuttere, mens fiskere fra Stat til Vesteraalen i Nordland færdet ute paa havbankerne utfor kysten eller utenfor Shetland og Færøerne paa banklinefiske med motorskøiter og dampere.

Desuten fisker en betydelig flaate av de store fartøier fra Vestlandet og Nordland torsk med liner og sild med snurpenøter og drivgarn utenfor Islands kyster fra vaaren av og utover mot høsten.

Fra Trondhjems-kanten og nordover helt op til Finmarken blir der liv i fjordene naar fetsilden kommer i september og notfolk og garnfolk seiler da med sine fartøier hit og dit for at faa tak i den. Dette fiskeri varer til juletider.

Hummer blir fanget med teiner i de forskjellige kyststrøk fra Trondhjem til Svenskegrænsen til forskjellige tider i hvert strøk efter specielle lokale lovregler, men hovedsagelig blir den tat fra høsten av indtil vaaren.

Til alle aarets tider blir smaasild fanget langs hele Norges kyst, likesom ogsaa smaafiske med snøre, liner, ruser, garn, nøter blir drevet hele aaret gjennem over hele kysten efter torsk, sei, lyr, hyse, flyndre o.s.v.

Hyse fiskes særlig om høsten med specielle hyseliner, men en stor mængde hyse faaes ogsaa sammen med torsken under torskefisket om vinteren og vaaren og sammen med bankfisken om sommeren. Paa Vestlandet, særlig utfor Romsdals amt, og i det nordlige Norge og da særlig i Finmarken kan der være store hysestimer tilstede om høsten, vinteren og langt utover vaaren.

Spætteflyndre (rødspætte, kongeflyndre) blir fisket hele aaret rundt over hele kysten, dels med liner, dels med garn og dels med snurrevad. Den optrær i størst mængde der hvor der findes store sandflak og saadanne steder er Finmarken rikest paa.

Kveiten blir ogsaa fisket aaret rundt og over hele kysten, men søndenfor Stat er forekomsten særdeles liten nu, mens der utfor Bergenskysten tidligere i en aarrække har været fisket store mængder med liner straks utenfor landbanken. Det er bankfiskerne, som færdes ute paa havet langt fra land, som fører ind den meste del av kveiten, men ogsaa smaabaatfiskere bringer adskillig iland, særlig kanske i Nordlands og Tromsø amter.

Som en sammenfatning av det ovenfor anførte kan tjene følgende oversigt som bare maa opfattes som et uttrykk for de gjennomsnitlige forhold, ett aar er jo aldrig lik det andet.

Maaned	Østkysten Idefjord— Arendal	Sydskysten Arendal— Stavanger	Vestkysten Stavanger— Stat	N. W. Kysten Stat—Leka	Nordland Leka—Sørøen	Østhavskysten Sørøen—Gr. Jakobselv
Januar ...	(Sild) Fjordtorsk	(Sild) Hummer	Brisling Storsild Hummer, Sei	Storsild Skrei	Skrei, Hyse	Torsk, Hyse
Februar ..	(Sild) Fjordtorsk	Vaarsild Torsk, Sei	Brisling Storsild Vaarsild Skrei, Sei	Storsild Skrei	Skrei, Hyse	Torsk, Hyse
Mars	Fjordtorsk	Vaarsild Torsk, Sei	Vaarsild Skrei, Sei Hyse	Skrei	Skrei, Hyse	Torsk, Hyse
April	Fjordtorsk	Vaarsild Hummer	Vaarsild Skrei, Sei Hyse	Skrei	Skrei	Torsk, Hyse
Mai	Kystmakrel Aal	Kystmakrel Hummer Laks	Banklinefiske Smaasei Hyse, Laks	Banklinefiske Laks	Banklinefiske Laks	Torsk Hyse, Laks
Juni	Kystmakrel Aal	Kystmakrel Aal Laks	Brisling Banklinefiske Smaasei Laks	Banklinefiske Sei, Laks	Banklinefiske Sei, Laks	Torsk Sei, Laks
Juli	Kystmakrel Dorgemakrel Aal	Kystmakrel Dorgemakrel Aal, Laks	Brisling Banklinefiske Smaasei Dorgemakrel Laks	Banklinefiske Sei, Laks	Banklinefiske Sei, Laks	Torsk Sei, Laks
August ...	Kystmakrel Dorgemakrel Aal	Kystmakrel Dorgemakrel Aal, Laks	Brisling Banklinefiske Smaasei Dorgemakrel Laks	Fetsild Banklinefiske Sei, Laks	Fetsild Banklinefiske Sei, Laks	Torsk Sei, Laks
September	Kystmakrel Dorgemakrel Brisling Hummer, Aal	Kystmakrel Dorgemakrel Hummer, Aal	Brisling Banklinefiske Sei, Hyse Dorgemakrel	Fetsild Høstlinefiske Sei	Fetsild Høstlinefiske Sei	Torsk, Sei
Oktober ..	Kystmakrel Dorgemakrel Brisling Hummer Hyse, Fjord- torsk, Aal	Kystmakrel Dorgemakrel Hummer Hyse	Brisling Banklinefiske Dorgemakrel Sei, Hyse	Fetsild Høstlinefiske Sei	Fetsild Høstlinefiske Sei	Torsk Sei, Hyse
November	Brisling Hummer Hyse Fjordtorsk	Hummer Hyse Fjordtorsk	Brisling Banklinefiske Sei, Hyse	Fetsild Høstlinefiske Sei	Fetsild Høstlinefiske Sei	Torsk Sei, Hyse
Desember .	Brisling (Sild) Fjordtorsk	(Sild) Fjordtorsk	Brisling Banklinefiske Hyse, Sei	Fetsild Storsild Høstlinefiske	Fetsild Høstlinefiske Skrei	Torsk Sei, Hyse

Banklinefiske = lyslange, blaalange, brosme, kveite, svartkveite, uer og torsk.

Høstlinefiske = hyse, kveite og torsk.

Oversigtskartet gir et indblik i de norske fiskerier, hvor de drives og hvilken betydning de vigtigste fiskerier har, og desuten gir avsnittet om fiskeriet ytterst i skjærgaarden adskillige oplysninger om det norske fiskeri i de forskjellige distrikter.

Se ogsaa hosstaaende oversigt over sæsongfiskerierne. En saadan skematisk oversigt kan selvfølgelig ikke gjøre krav paa absolut nøiagtighet for noget enkelt aars vedkommende.

V.

Kan fiskeriernes utbytte økes?

I det foregaaende har jeg forsøkt at gi en fremstilling av ferskfisk-eksporten, dens utvikling og dens nuværende stilling, likesom jeg ogsaa har git et billede av de norske fiskeriers utseende for tiden. I nedestaaende tabel har jeg opført de norske fiskeriers fangstmængde og værdi samt beregnet almindelig pris for hver fiskesort efter „Norges fiskerier“ 1913.

De fiskesorter, som for størstedelen blir sendt ut av landet fersk og hvorav forholdsvis litet blir brukt inden landet, er de kostbare fisk hummer, laks, aal og kveite. Betragter man variationen i disse fiskesorters eksportmængde gjennom aarene (se tabel 8), saa finder man, at eksportmængden gjennom flere aar har naadd toppen, hvilket vil si at vi ikke har kunnet øke produktionen av disse fiskesorter betydelig, om man end maa ta hensyn til, at der nu antagelig forbrukes noget mere end før inden selve landet.

Der er forøvrig liten utsigt til at produktionen av hummer og laks kan økes i fremtiden, hvorimot fangsten av kveite og aal sandsynligvis endnu kan drives noget høiere op, ialfald somme aar eller rækker av aar, men man bør helst ikke regne med nogen betydelig økning.

Priserne paa *hummer* og *laks* maa sies at være høie nu og har været i jevn stigning gjennom aarene. Disse sorter kan nu benævnes som „luksusfisk“ og om priserne yderligere vil stige i fremtiden er det derfor vanskelig at ha nogen mening om. Prisen i fremtiden paa disse fisk vil antagelig for en del avhænge av fiskerierne i Amerika og andre fjerntliggende lande, som tilfører Europa store mængder av frossen laks og hermetisk nedlagt hummer.

Kveite og *aal* maa forutsættes at stige yderligere i pris, da heller ikke produktionen av disse fisk kan forutsættes at bli øket i andre europæiske lande, ialfald maa dette kunne forutsættes for kveitens vedkommende, for skjønt der endnu er endel havbanker, som ligger for-

Tabel 11.

Utbytte av Norges fiskerier 1913.

Nr.	Fiskearter anført i nummerorden efter kvantum i 1913	Kvantum tons ¹⁾	Nr.	Fiskearter anført i nummerorden efter værdi i 1913	Værdi-utbytte 1000 kr.	Pris øre pr. kg.
1	Vaarsild	153 409	1	Skrei	15 052	13.8
2	Skrei	109 238	2	Loddestok	10 625	11.1
3	Loddetorsk	95 408	3	Storsild	3 843	9.0
4	Smaasild	50 273	4	Vaarsild	3 498	2.3
5	Storsild	42 891	5	Fetsild	2 586	9.3
6	Fetsild	27 808	6	Sei	2 399	9.0
7	Sei	26 729	7	Bank- og fjordtorsk	2 385	12.1
8	Bank- og fjordtorsk	19 310	8	Smaasild	1 865	3.7
9	Islandssild	13 746	9	Brisling	1 435	17.5
10	Brisling	8 021	10	Kystmakrel	1 392	24.4
11	Hyse	8 019	11	Islandssild	1 385	10.1
12	Kystmakrel	5 698	12	Hummer	1 116	250.6
13	Lange	3 912	13	Nordsjømakrel	1 112	36.1
14	Brosme	3 464	14	Laks	989	160.0
15	Nordsjømakrel	3 080	15	Kveite	830	46.6
16	Nordsjømsild	1 811	16	Hyse	793	9.9
17	Kveite	1 781	17	Lange	562	14.4
18	Islandstorsk	835	18	Brosme	342	9.9
19	Uer	816	19	Nordsjømsild	199	11.0
20	Blaalange	638	20	Ræker	186	41.3
21	Laks	618	21	Aal	150	70.6
22	Ræker	450	22	Islandstorsk	113	13.5
23	Hummer	445	23	Uer	110	13.4
24	Rødspette	231	24	Blaalange	76	11.8
25	Aal	213	25	Rødspette	69	30.0
26	Sjørret	61	26	Sjørret	63	103.0
27	Hvitting	58	27	Hvitting	12	18.2
28	Østers	17	28	Østers	11	65.0
	Forskjellig	2 787		Forskjellig	568	15.0
	Tilsammen	582 768			53 768	9.2

¹⁾ Omgjøringen til tons av de sorter som opgis i hl. er utført som om 10 hl. var lik 1 ton. 1 kystmakrel regnet = $\frac{1}{3}$ kg. Hummerens vekt sat til 500 og 400 gram, for Vest- og Østland resp.

holdsvis ubenyttet med hensyn til kveitefiske, saa viser erfaringen, at kveitebestanden paa et sted ikke taaler mange aars sterk beskatning, før den snart svinder i mængde.

For aalens vedkommende stiller det sig noget anderledes, da det maaske kan forutsættes at produktionen kan økes i de lande, hvor aalen optræer i større mængde. Der kan jo tænkes kunstige anordninger i fremtiden, til eksempel indplantning, som kan hæve produktionen i de lande, hvor en saadan anordning heldigst lar sig praktisere, men saadanne foranstaltninger kræver utgifter som betinges av opgang i prisen.

„Anden fisk“ i tabel 8 indbefatter særlig hyse, men ogsaa andre fiskesorter, saaledes ogsaa flyndre, som det vil sees foran, har betydelig høiere pris end hyse, torsk, sei og lignende ferskfisk.

Sammenlignet med andre fiskerier spiller *flyndrefisket* i Norge en særdeles liten rolle. Flyndrefisket kan utvilsomt økes ganske betydelig i forhold til nu, saaledes kan Finmarkens mange særdeles gode flyndrefelter tages mere i bruk, men av nogen særlig betydning vil dog neppe dette fiske heller ikke i fremtiden bli, medmindre man i Norge likesom i de fleste andre lande begynder at bruke trawlrudskaper.

Med bare liner og garn kan sikkert aldrig dette fiske drives betydelig op og heller ikke kan fjordene og de grundeste kystbanker yde tilstrækkelig selv med snurrevad til at fisket faar karakter av et betydelig fiske, hvorimot trawling ute paa mere fjerntliggende havbanker snart vilde bringe kvantummet op, ogsaa sammenlignet med andre fiskesorter. Imidlertid er der store muligheter for utvidet fiskeri og eksport særlig fra Finmarken, hvor dog en stor del flyndre allerede nu fiskes og sælges for en forholdsvis lav pris til russefartøier for at saltes, og ialfald endel av dette parti vil sikkerlig komme fersfiskeeksporten tilgode med tiden og selve fisket kan nok utvides til det flerdobbelte av det nuværende. Praktisk talt al den flyndre som fiskes i distrikterne søndenom Trondhjem vil sikkerlig ogsaa i fremtiden, likesom nu, holdes levende og sendes til Kristiania, som er et udmerket marked for levende fisk.

Det er ikke godt at uttale sig om, hvor hurtig prisen for død flyndre til eksport vil stige, men den maa utvilsomt stige, medmindre yderligere nye trawlgrunder findes, hvilket vel maa ansees for temmelig tvilsomt ialfald inden rimelig avstand fra de store konsumland. Av andre flyndresorter som pigvar, sletvar og tungeflyndre, der hører til „luksusfiskene“ og som opnaar særdeles høie priser i utlandene, har vi i Norge litet, og vi har heller ingen utsigter til at skaffe mere i fremtiden, medmindre trawlfiske i Nordsjøen igangsættes, ti jo længer nord desto mindre forekommer disse fiskearter og saa langt nord som utfor Nordland forekommer de overhodet ikke.

Der findes betydelige mængder *hyse* i Norge og det er det nordlige Norge som fanger det meste, men gjennemgaaende er priserne meget smaa dernord, da denne fisk ikke egner sig godt til saltfisk, og som tørfisk har den ialfald indtil de aller sidste aar ogsaa været meget litet anset. Denne fiskesort kan skaffes tilveie i meget større mængde ifald prisen kunde høines. Paa mange steder og til sine tider, særlig i Finmarken, har den hittil blit anset nærmest som en ufisk, som bet paa og optok de kroker der var beregnet for torsken og saaledes var til direkte skade under fisket. Priser fra 3—5 øre pr. kg. kunde jo heller ikke opmuntre fiskerne.

Der er mange steder hvor *hyse* nu er rikelig tilstede, men hvor folk ikke gidder reise ut og fange den, da det ikke lønner umaken. Men ferskfiskforsendelsen, som nu i de aller seneste aar har begyndt at ta opsving ogsaa saa langt nord som i Finmarken, har dog rettet forholdene til det bedre, likesom ogsaa de mange hermetikfabrikker paa kysten, særlig i Stavanger, Haugesund, Bergen og deromkring, har virket til at skaffe bedre priser idetheletat, men en flerhet av disse fabrikker ønsker tilgang paa *hyse* en kort og bestemt tid av aaret, nemlig mellem paaske og pinse, det vil si i den tid, da de har vanskelig for at skaffe tilveie andet raastof (særlig brisling og sild). Da det er store mængder som de trænger jevn daglig tilførsel av, har de hittil engagert en flaaete tyske trawlere til at levere *hyse* fra Island til en avtalt pris i denne tid, som ikke netop er nogen god hysetid i Norge. Men forøvrig er der vistnok ikke hittil gjort nogen større anstrengelser for at ordne en tilførsel fra Finmarken, som ialfald i visse aar kan skaffe betydelige mængder ogsaa i den tid. Muligens kan de nuværende forholde under krigen forandre forholdene noget.

Søndenfor Bremanger blir den alt overveiende del av *hysefangsterne* solgt til hermetikfabrikkerne eller torvført i Vestlandsbyerne og Kristiania, hvortil den kan føres med jernbane i blodfersk stand. Kristiansandskysten ligger litt for langt væk fra den fiskekræse by Kristiania og hermetikbyen Stavanger, og av denne grund og fordi fisken har kort vei til Tyskland blir endel eksportert. Da man kan forutsætte, at forbruket av *hyse* vil stige yderligere i utlandene kan man ogsaa sikkerlig paa-regne prisstigning for denne fisk, som endnu maa sies at være i forholdsviis lav pris ogsaa i utlandet. Her i Norge er det igrunnen bare spørsmal om gode tidsmessige kommunikationer for straks at høine prisen betydelig ogsaa paa første haand. Hysen er det ialfald utviklingen av vor fremtidige ferskfiskeeksport til Tyskland maa bygges paa, skjønt andre billige fiskesorter maa regnes med, og fra Nordnorge maa den hentes.

Vaarmakrel, eller drivgarnsmakrel som den ogsaa kaldes, fiskes om vaaren naar den gyter og er mager, saa den ikke egner sig for saltning

og derfor maa alt anvendes fersk. Det er kysten fra Stayanger og østover som er interessert i dette fiske, og som allerede før nævnt er det særlig kysten omkring Kristiansand og vestover som eksporterer, da Kristiania som et udmerket makrelmarked blir tilført saa store mængder av fiskerne østenfra og tildels av svenske fiskere. Priserne har i de senere aar været slette paa sydkysten og der har derfor været gjort anstalter for at forbedre ruterne paa Kristiania, men det blir vanskelig helt tilfredsstillende for denne kystdel at ha bare Kristiania til marked og der konkurrere paa det allerede opfyldte marked. England har forhen været og er fremdeles et betydelig marked for denne kystdel, men under gode fiskeaar viser det sig, at England som marked ikke er tilstrækkelig og der er gjort anstrengelser for at skaffe makrellen mere indpas i Tyskland, men det har kun delvis lykkedes, ti tyskerne har fordom mot makrel og har hittil ikke interessert sig synderlig for den og det vil formentlig endnu ta en tid før den blir indarbeidet der. Men kan den offereres meget billig en tid vil vel ogsaa tyskerne bli vant med den gode fisk og tilslut sætte pris paa at faa den. Fisket efter denne fisk er allerede godt utviklet, men stiger prisen, som det er at formode maa bli tilføddet, kan det endnu utvides høi grad paa flere kystdele i det sydlige Norge.

Torsk, lange, brosme og stenbit (Finmarksstenbit som russen salter) kunde Norge skaffe store mængder av, men dette er fiskesorter som alle er godt egnet for saltning eller tørking og priserne har været stigende i de senere aar og da disse fiskesorter i Nordsjølandene blir sat i klasse med simpel fisk som fersk og iset, er det litet sandsynlig at de vil spille nogen rolle for ferskfiskeeksporten til de sydlige lande i nærmeste fremtid, hvorimot Rusland og det nordlige Sverige maa paaregnes at øke sin allerede godt paabegyndte import av frossen fisk.

Sei kan ogsaa skaffes i store mængder. Det viktigste fiske efter denne fisk foregaar i sommertiden, da ferskfiskpriserne altid er lavest, men ogsaa om vinteren fiskes store mængder sei baade under storsildfisket utenfor Romsdals amt og under silde- og skreifisket fra Statt til Lister. Denne fisk er som ferskfisk betragtet, ialfald i Tyskland, omtrent sidestillet med torsk i pris, mens den i Norge staaer betydelig under torsken for saltning, derfor er der mere utsigt for en utvidet eksport av fersk sei i fremtiden, hvis ferskfiskprisen i utlandene stiger i forhold til saltfiskprisen.

Stor *skate* fanges der betydelige mængder av ute paa bankerne ved Norge, men den blir anset for ufisk og kastes overbord igjen, da den ikke spises i Norge og heller ikke kan saltet. Omend denne fisk endnu er meget billig i utlandet, saa blir den dog stadig tilført de store fiskemarkeder av trawlere og tildels eksportert fra utlandet og da det er

meget holdbar fisk vil den med yderligere prisstigning i utlandet maatte regnes med i fremtiden som norsk eksportfisk.

Idetheletat maa man kunne gaa ut fra, at priserne paa de simple fisesorter vil hæves i fremtiden efterhvert som forbruket av sjøfisken utvides, hvilket maa bli tilfældet. Trawlerne, som nu skaffer den alt overveiende del av al bundfisk, kan efter al sandsynlighet ikke længe fremover i den grad som i de sidste aartier øke det opfiskede kvantum, da det stadig vil bli vanskeligere at finde nye trawlebanker.

Silden og særlig da vaarsilden er fortiden den billigste fisesort i Norge. Til saltning egner vaarsilden sig igrunnen temmelig daarlig fordi den fanges i gytetiden og er mager, men i fersk tilstand er den en udmerket føde og den egner sig ogsaa godt til nedlægning og røkning. Derfor burde vaarsilden slet ikke saltet og bare anvendes fersk, eller røkes eller nedlægges paa et vis som er heldigere end saltning. Den lave pris viser forøvrig hvad jeg ovenfor har sagt, dog kunde den lave pris ogsaa tydes derhen at vaarsilden ikke er bra menneskeføde i det heletat, men de gode priser som opnaaes enkelte tider i utlandet naar tilførselen av fersksild er liten motbeviser dette. Prisens høide er altsaa ogsaa for vaarsilden et resultat av tilbud og efterspørsel.

Hovedmarkedet for fersk vaarsild er England og Tyskland som hvert aar faar sig tilsendt en meget betydelig mængde meningsløs billig mat fra Norge.

Grunden til at prisen paa vaarsild er saa lav at fiskeriet efter den vanskelig kan bringe noget utbytte, er ikke daarlige ruteforhold, men ene og alene at fisket er saa rikt over en meget kort tid, saa der blir overproduktion. Vistnok er forsendelserne som væsentlig foregaar med direkte dampskibe særdeles daarlig og planløst ledet, (rettere sagt er der ingen ledelse) og noget kunde vindes ved forandring heri, men selv med mere planmæssige forsendelser til de samme markeder vilde det vistnok allikevel vise sig at markederne blir overfyldte og priserne vilde nok ogsaa gaa ned til et lavmaal saafremt ikke forsendelsen i fremtiden ogsaa finder andre veier end hittil eller der inden produktionslandet kan findes anvendelser av silden som er fordelagtigere end ising og salting.

Hermetikfabrikkerne i Norge nedlægger allerede nu en betydelig mængde vaarsild, men det forslaar litet, og disse fabrikkers forbruk maatte anta vældige dimensioner for at det kunde faa nogen merkbar virkning.

Med hensyn til *smaasilden* som ogsaa er svært billig maa bemerkes, at denne for en væsentlig del anvendes til fremstilling av sildeolje og mel. Denne vare maa ansees som godt raaprodukt for hermetikindustrien og vil sandsynligvis arbeide sig videre frem paa den likesom den nordamerikanske smaasild.

Tabel 12.

Næringsværdi (Varmeværdi) og pris pr. varmeeinheit av den norske fisk i 1912.

	a	b	c	d	e	f	g	Anmerkninger
	Kvantum opfisket	Ren fisk	Total ren fisk	Varme- værdi pr. kg.	Total varme- værdi	Total penge- værdi	Pris pr. 1000 kal.	
	Tons	° ₀	Tons	Kal.	Millioner kal.	Tusen kroner	Øre	
			ab 10 ⁻²		cd 10 ⁻³		f/e 100	
Skrei	168 336	79	132 985	838	111 441	19 925	18	(b) efter Bull. Kønig angir 46 % ₀ , (d) efter Bull.
Loddetorsk	99 783	79	78 829	775	61 092	6 793	11	(b) do., (d) efter Kønig.
Vaarsild	93 750	52.2	48 938	1667	81 580	3 387	4.2	(b) do. Kønig angir 53.5 (d) efter Bull.
Smaasild	73 960	53	39 199	1872	73 381	1 900	2.6	(b) anslagsvis (d) likesaa 12 % ₀ fett, 17 % ₀ protein.
Fetsild	44 563	54	24 064	2140	51 497	2 389	4.6	(b) do. (d) likesaa 15 % ₀ fett, 17 % ₀ protein.
Storsild	37 861	50.8	19 233	1909	36 716	2 256	6.2	(b) efter Bull, (d) likesaa.
Bank- og fjordtorsk	25 491	79	20 138	775	15 607	3 207	21	
Sei	25 069	85	21 309	884	18 837	2 092	11	(b) do. (d) likesaa.
Brisling	21 861	54	11 805	2050	24 200	2 569	11	(b) anslagsvis (d) likesaa).
Hyse	9 300	80	7 440	816	6 071	888	15	
Kystmakrel	6 328	55	3 480	1400	4 872	1 745	36	(b) anslagsvis (d) likesaa.
Islandssild	5 607	55	3 084	2000	6 168	336	5.4	(b) do. (d) likesaa.
Brosme	4 193	80	3 354	800	2 683	379	14	(b) do. (d) likesaa.
Lange	4 145	80	3 316	800	2 653	531	20	(b) do. (d) likesaa.
Nordsjømakrel	2 975	90	2 678	1636	4 380	887	20	
Nordsjøsil	2 138	53.5	1 143	1370	1 566	257	16	
Kveite	2 064	82.0	1 692	1306	2 210	904	41	
Uer	1 249	40	500	1000	500	157	31	(b) anslagsvis (d) likesaa.
Blaalange	725	80	580	800	464	71	15	(b) do. (d) likesaa.
Laks	610	64.5	393	2136	839	937	112	
Rødspette	293	47.5	139	904	126	80	63	Kristianias og Bergens kvanta og værdi ikke medtat.
Ræker	446	40	178	700	125	213	170	(b) anslagsvis.
Hummer	408	40	163	826	135	988	730	(b) anslagsvis.
Aal	187	76	142	2900	412	141	34	
Hvitting	186	46	86	797	69	46	67	(b) anslagsvis.
Sjørret	62	64.5	40	2136	85	63	74	
Diverse	5 354	50	2 177	800	1 742	803	45	(b) anslagsvis, (d) likesaa.
Ialt	636 944	67.1	427 085	1190	509 451	53 994	10.6	

Tabel 13.

Næringsværdi (varmeværdi) og pris pr. varmeeenhed av fiskeprodukter utført fra Norge i 1912.

Usikre og anslagsvise tal i ( ). Hvor ikke andet er anført er beregningskonstanterne tatt efter Königs Nahrungsmittelchemie.

Produkt	a	b	c	d	e	f	g	Anmerkning
	Kvantum utført	Derav ren fisk	Kvantum ren fisk	Varmeværdi pr. kg. (ren)	Total, ren varmeværdi	Total pengeværdi	Pris pr. 1000 kal.	
	Tons	%	Tons	Kal.	millioner kal.	Tusen kroner	Øre	
Ferske:			ab 10 ⁻²		ed 10 ⁻³		f/e 100	
Laks	598	64.5	386	2 136	824	1 196	145	(b) og (d) som for storsild.
Makrel	451	55	248	1 400	337	68	20	
Sild	59 486	51	30 379	1 900	57 720	5 949	10.3	
Kveite	777	82	637	1 306	832	583	70	
Aal	111	76	84	2 900	244	88	37	
Anden fisk	4 265	(70)	2 986	(800)	2 389	1 152	48	
Hummer	402	40	161	826	133	1 355	1 020	
Ræker	239	40	96	700	67	191	285	
Fersk ialt	66 329	—	34 977	—	62 546	10 582	16.9	
Saltet, tørket etc.:								
Sardiner	17 370	(80)	13 896	2 000	27 792	14 765	55	Usikre tal.
Anden fiskeherm	5 856	(90)	5 270	(800)	4 216	4 099	97	
Tørfisk	30 776	(80)	24 621	3 885	94 254	14 904	16	
Klipfisk	57 358	(85)	48 754	1 926	93 900	25 811	27.5	
Saltsild	76 093	50	38 047	2 377	90 437	12 016	13.5	
Kr.salt. brisling	2 848	50	1 424	2 377	3 385	896	26.4	
Salt. makrel	6 369	90	5 732	2 800	16 050	3 285	20.5	
Anden saltfisk	33 893	75	25 420	1 300	33 046	5 761	17	
Røkelaks	1	(95)	1	2 155	2	3	150	
Røkesild	316	55	174	1 257	219	38	17	
Saltet, tørket, etc. ialt	230 880	—	163 339	—	363 301	81 578	22.5	
Ialt	297 209	—	198 316	—	425 847	92 160	21.6	(b) anslagsvis. (d) efter data i Grans beretning

Tabel 14.

Øverslag over næringsværdi (varmeværdi) og pris pr. varmeeenhed av Norges kjøtproduksjon i 1907.

Tallene som angir % av spiselig samt varmeværdi er hentet fra Königs Nahrungsmittelchemie.

	a	b	c	d	e	f	g	Anmerkninger
	Kvantum i slagtevegt	Derav spiselig	Total spiselig	Varme- værdi pr. kg.	Total varme- værdi	Total penge- værdi	Pris pr. 1000 kalorier	
	Tons	%	Tons	Kalorier	Millioner kalorier	Tusen kroner	Øre	
			ab 10 ⁻²		cd 10 ⁻³		f/e 100	
Oksekjøt	18 480	85	15 708	2200	34 558	15 400	45	} (a) Anslagsvis. Intet øverslag i „Land- brukstøllingen“.
Kalvekjøt	9 196	80	7 357	1200	8 828	5 518	62	
Saukjøt	4 600	85	3 680	2500	9 200	3 795	41	
Lammekjøt	3 510	(83)	2 913	1300	3 787	4 095	108	
Gjetekjøt	748	(80)	598	1300	777	748	96	
Kidkjøt	564	(75)	423	1000	423	564	133	
Svinekjøt	24 521	92	22 559	3600	81 212	(24 521)	30	
Hestekjøt	(1 500)	85	1 275	1300	1 658	(750)	45	
Renkjøt	(2 000)	80	1 600	2000	3 200	(1 200)	37	
Fjærkræ	(700)	75	525	1200	630	(350)	56	
Ialt	65 819	86	56 620	2550	144 273	56 941	39.6	

Tallene er hentet fra „Landbrukstøllingen i 1907“, 3dje hefte, s. 124 ff. De tal som er sat i ( ) er anslaat av forfatteren.

Forfatteren av øverslaget i „Landbrukstøllingen“ opplyser om at mængden formentlig er sat noget for lavt, hvor meget selvfølgelig ikke godt at ha noget skjøn om.

Storsild og fetsild er sild i godt hold og egnes foruten til ising ogsaa meget godt til saltning.

For at faa et nogenlunde indtryk av de norske fiskeriers betydning med hensyn til at skaffe tilveie næringsmidler har jeg med velvillig hjælp av prof. Helland-Hansen og cand. real. Oscar Sund utarbeidet nogen tabeller som viser de opfiskede mængders varmegærdier og pris pr. 1000 kalorier.

Disse utregninger er utført paa grundlag av forskjellige undersøkelser som er foretat, men da der ikke endnu foreligger utførlige sikre resultater over det kemiske indhold av alle spiselige dyr har det været nødvendig at bruke omtrentlige tal for nogen arter.

De fleste data for varmegærdi etc. er hentet fra Königs Handbuch der Nahrungsmittelchemie, men endel er velvillig meddelt av bestyreren for forsøksstationen, hr. Henrik Bull, paa grundlag av nye analyser.

Endvidere er en lignende tabel utarbeidet for den norske kjøtproduktions vedkommende for at gjøre en sammenligning mulig paa grundlag av en beregning i Den norske landbr.tælling, hefte III, s. 124 ff. Denne beregning mener forfatteren av samme viser for lave tal, men det samme kan uten tvil sies om fiskeristatistikken, uten at det dog er mulig at si hvilken av de to er mest for lav. Det fremgaar av disse tabeller at al slags sild har en særdeles lav pris pr. kalori og at hummer betales med en meget høi pris pr. kalori.

Masseartiklerne viser i det hele en overordentlig lav pris pr. kalori hvilket ogsaa gir sig uttryk i den gjennemsnitlige pris pr. kal. av hele fiskekvantumet.

En sammenligning mellem fisk og kjøt med hensyn til pris pr. kalori, kan dog føres for vidt, da man ikke kan se bort fra at visse fiskesorter fortiden ikke er yndet i store dele av Vest-Europa, mens kjøt overalt staar i kurs. Dette forhold kan dog ændres. Sikkert er det at det vilde være en nationaløkonomisk vinding for ethvert land som vilde bruke mere av de billige fiskesorter, hvis pris er saa lav at den maatte undergaa en overordentlig stor stigning forinden den kunde naa op i kjøtpriser.

Det viser sig at fiskerierne i Norge skaffer omtrent 3 ganger saa meget kjøtnæring som fædriften, og da den væsentlige del av fisken utføres i motsætning til kjøttet som spises op her i landet, saa har man i Norge altid et meget stort reserve matforraad at falde tilbake paa om produktion eller indførsel av lignende næringsmidler skulde slaa feil. Desuten tør man gaa ut fra at fiskekonserver har en stor fremtid for sig sammenlignet med kjøt hvilket ogsaa oprettelsen av de mange fiskehermetikfabriker i Norge viser.

Disse tabeller viser interessante ting selv om man ikke trækker altfor vidtgaaende slutninger og det vilde være særdeles fortjenstfuldt om saadanne beregninger blev utført paa et mere eksakt grundlag.

VI.

Markeder for norsk ferskfisk.

Av det foregaaende vil man allerede ha faat et indtryk av hvilken betydning Tyskland nu har for Norge som marked for fersk fisk sammenlignet med andre land, nemlig at dette land er det viktigste, og det er sandsynlig at det ogsaa i fremtiden vil vedbli at være det.

Sammenlignet med Storbritanien forbruker endnu Tyskland sikkerlig litet fersk sjøfisk naar man tar hensyn til hvilken kolosal fiskeflaate Storbritanien har som daglig fører tillands uhyre fiskemængder i fersk tilstand i motsætning til Tyskland som endnu har en forholdsvis liten fiskeflaate. Ogsaa det at Storbritanien i 1913 transporterte 731,040 tons med jernbanerne, mens tyske jernbaner kun transporterte 155,000 tons, tiltrods for Tysklands beliggenhet som gjennemgangsland, taler for at sjøfisk ikke endnu blir benyttet til føde i den utstrækning som i Storbritanien og at man derfor bør kunne gaa ut fra en fortsat stigning i forbruket i Tyskland.

Tabel 15.

Omsætning av fersk fisk paa auktionerne i forskjellige tyske Nordsjøhavne i en række aar.

	Geestemünde ²⁾	Hamburg ¹⁾	Altona ¹⁾	Cuxhafen ⁴⁾	Bremerhafen ³⁾
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1887	—	395 006	64 135	—	—
1888	92 366	503 275	284 568	—	—
1892	1 592 347	892 563	1 183 012	—	275 674
1902	4 561 539	3 770 749	2 149 576	—	778 935
1908	5 774 850	4 041 564	3 381 727	612 696	920 358
1912	10 035 253	4 845 042	3 985 323	2 136 322	1 667 285

Tabel 15 og 16 fortæller forøvrig noksaa godt om den økning som ferskfiskforbruket har hat i Tyskland.

Tabel 15 viser den økede omsætning av fersk fisk paa de viktigste tyske fiskeauktioner fra 1887 til 1912 samtidig med at denne tabel fortæller hvilke markeder ved Nordsjøen omsætter mest, men naar en sammenligning skal foretages maa man være opmerksom paa at Hamburg og Altona praktisk talt ligger i samme by kun politisk set adskilt, likesom ogsaa den alt overveiende del av tilførselen fra utlandet gaar over disse fiskehavner.

1) Auktionen oprettet 1887, 2) oprettet 1888, 3) oprettet 1892, 4) oprettet 1908.

Tabel 16.

Indførsel til Tyskland av fersk sild og fisk fra forskjellige lande.

	Ialt		Norge		Storbritanien	
	Kvantum tons	Værdi kr.	Kvantum tons	Værdi kr.	Kvantum tons	Værdi kr.
1877 ¹⁾	9 600	4 102 900	—	—	—	—
1880 ²⁾	12 644	11 253 160	—	—	—	—
1886 ³⁾	27 623	12 588 160	—	—	—	—
1892	50 558	12 149 390	727	174 440	1 526	366 680
1898	58 391	30 439 780	3 287	1 755 080	10 786	5 471 720
1900	47 035	23 021 630	3 467	778 750	20 370	5 371 150
1902	71 403	25 358 770	8 142	1 514 780	32 178	8 124 810
1905	118 015	33 075 070	11 235	2 082 600	50 410	10 551 840
1907	127 956	31 375 170	18 223	2 682 460	43 511	6 385 750
1910	144 920	30 371 250	52 672	6 671 440	30 995	8 133 710
1913	168 090	40 914 190	40 904	6 516 580	53 286	11 649 210

	Danmark		Sverige		Holland		Østerrike-Ungarn	
	Kvan- tum tons	Værdi kr.	Kvan- tum tons	Værdi kr.	Kvan- tum tons	Værdi kr.	Kvan- tum tons	Værdi kr.
187 ¹⁾	—	—	—	—	—	—	—	—
1880 ²⁾	—	—	—	—	—	—	—	—
1886 ³⁾	—	—	—	—	—	—	—	—
1892	7 802	1 875 230	34 116	8 198 680	2 502	601 640	1 648	396 050
1898	8 833	5 738 720	26 077	10 444 150	2 691	1 005 700	2 622	2 823 080
1900	8 691	4 380 580	2 624	911 360	4 032	4 781 970	2 677	2 807 060
1902	13 604	5 404 080	3 119	882 880	6 016	3 149 710	1 796	1 850 310
1905	17 420	6 343 920	21 813	3 325 040	10 119	4 538 110	1 651	1 794 240
1907	21 368	6 041 320	25 513	3 346 400	11 011	5 935 410	1 810	1 842 300
1910	18 966	5 747 620	29 448	3 929 350	10 124	4 090 440	—	—
1913	28 907	10 559 850	30 071	4 935 050	13 271	5 573 180	10	11 570

Utførsel av fersk fisk fra Tyskland.

	Ialt		Østerrike-Ungarn		Schweitz		Belgien	
	Kvan- tum tons	Værdi kr.	Kvan- tum tons	Værdi kr.	Kvan- tum tons	Værdi kr.	Kvan- tum tons	Værdi kr.
1892	3 397	4 384 140	442	570 490	336	433 430	346	446 780
1898	5 446	4 409 060	964	600 750	592	526 880	1 345	1 076 900
1900	5 557	3 782 500	1 161	803 670	665	769 850	—	—
1902	5 646	4 112 690	1 320	1 051 090	728	858 850	1 245	611 430
1905	8 113	5 872 220	3 165	1 607 340	987	1 119 620	1 192	564 260
1907	11 378	6 252 250	6 027	2 284 630	1 060	1 273 590	1 434	642 580
1910	11 828	3 964 950	8 313	2 222 330	1 299	807 230	—	—
1913	16 911	5 811 700	13 109	3 740 670	1 409	1 115 170	1 150	422 750

1) Derav Hamburg 3453 tons værdi kr. 1 085 649.

2) — — 2868 „ — „ 2 136 890.

3) — — 6869 „ — „ 3 241 603.

Tabel 16 viser tilførselen av fersk sild og fisk til Tyskland fra utlandene og hvor stor økningen har været fra 1877 til 1913 samt de forskjellige landes deltagelse i denne tilførsel fra 1892 av. Norge og Storbritanien har øket sin eksport til Tyskland mest, men ogsaa Holland og Danmark har øket sin betydelig, mens Østerrik-Ungarn har ophørt eksport og Sverige ingen fremgang har hat. Endvidere viser denne tabel at utførselen fra Tyskland til Østerrik-Ungarn, Schweitz og Belgien har øket og i særlig grad til førstnævnte land.

Tabel 17.

Samlet omsætning av fersk fisk i Hamburg, Cuxhafen og Altona 1913.

(Utarbeidet efter aarsberetningerne fra Fiskeridirektionerne i Hamburg og Altona.)

	Hamburg og Cuxhafen	Altona
	Kr.	Kr.
Auktionert	5 452 510	4 230 650
Underhaandssalg paa markederne	449 260	1 326 728
Indførsel sjøværts ¹⁾ til firmaer	ca. 51 520 801	12 793 236
Anden tilførsel utenom auktionerne	2 738 816	3 622 300
Med jernbane ¹⁾ fra øvre og nedre Elben ..	ca. 5 687 868	—
Hamburg og Cuxhafen	65 849 255	21 946 215
Altona	21 946 215	
Hamburg, Cuxhafen og Altona	78 795 470	

Tab. 17 er den samlede omsætning av fersk fisk i Hamburg, Cuxhafen og Altonas fiskehavner. Hamburg og Cuxhafen er slaat sammen, da opgaverne hvorav denne tabel er sammenarbeidet ikke har holdt hver havn for sig, men det er Hamburg som omsætter den alt overveiende del, idet denne havn har den største tilførsel fra utlandet.

Fig. 10 viser tilførselen av fersk fisk og sild fra de forskjellige land i 1912 og fig. 11 tilførselen av fisk utenom sild samme aar. Storbritanien og Sverige er de viktigste land for sildeeksportens vedkommende, men da Storbritaniens eksport til Tyskland væsentlig foregaar om eftersommeren og høsten, en tid da bare føtsild og smaasild sendes fra Norge, blir det væsentlig Sverige som optrær som Norges samtidige konkurrent. Fig. 12 tjener til at opplyse om hvilke tider av aaret de for-

¹⁾ Den omtrentlige værdiomsætning av saltsild i tønder er trukket fra i denne tabel.

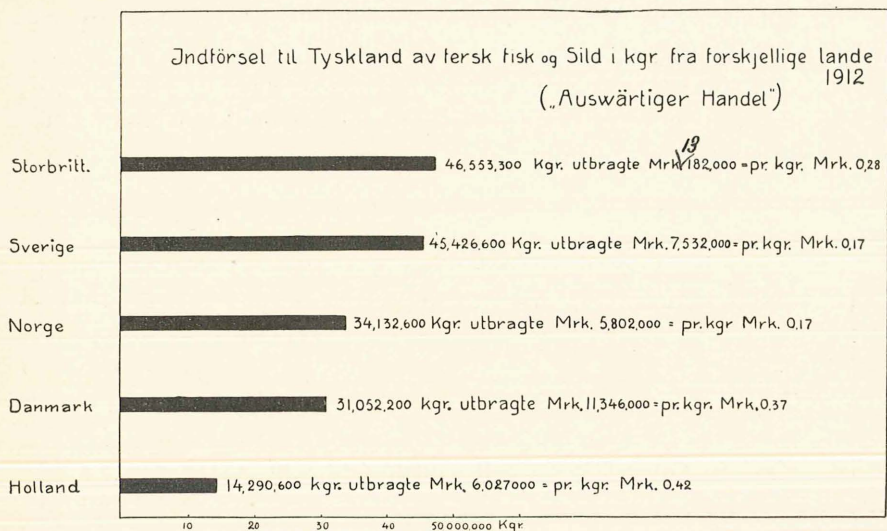

Fig. 10.

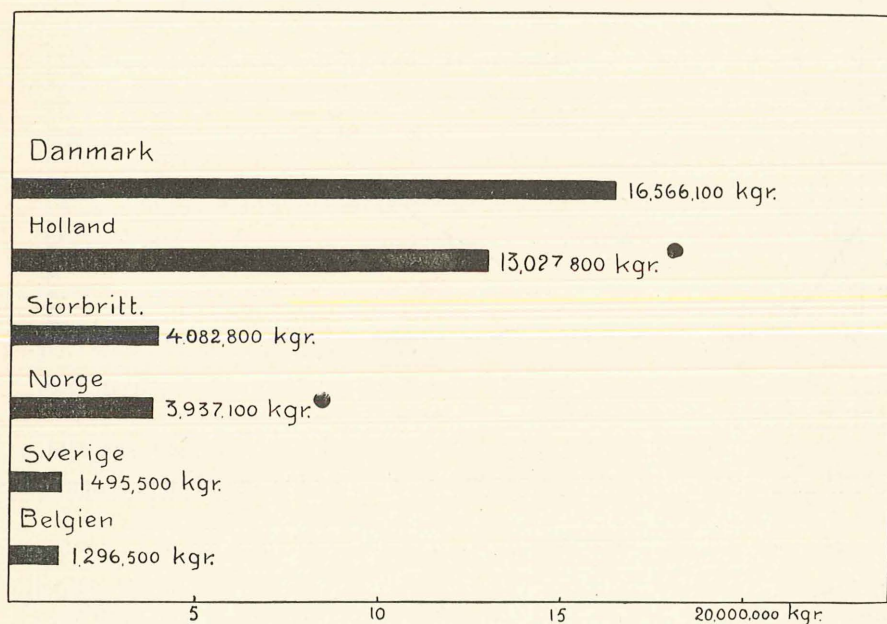

Fig. 11. Indførsel til Tyskland av fisk utenom sild i 1912.

skjellige landes eksport av fersksild til Tyskland foregaar. Skjønt det bare er Hamburg og Altonas import som figuren viser er dog disse markeder saa betydelig at billedet blir nogenlunde paaliteleg. Den svenske sild har den fordel at størrelsen tilfredsstillter kjøperen bedre end den norske sild, men forøvrig er den svenske sild betydelig ringere i kvalitet end laade storsild og vaarsild.

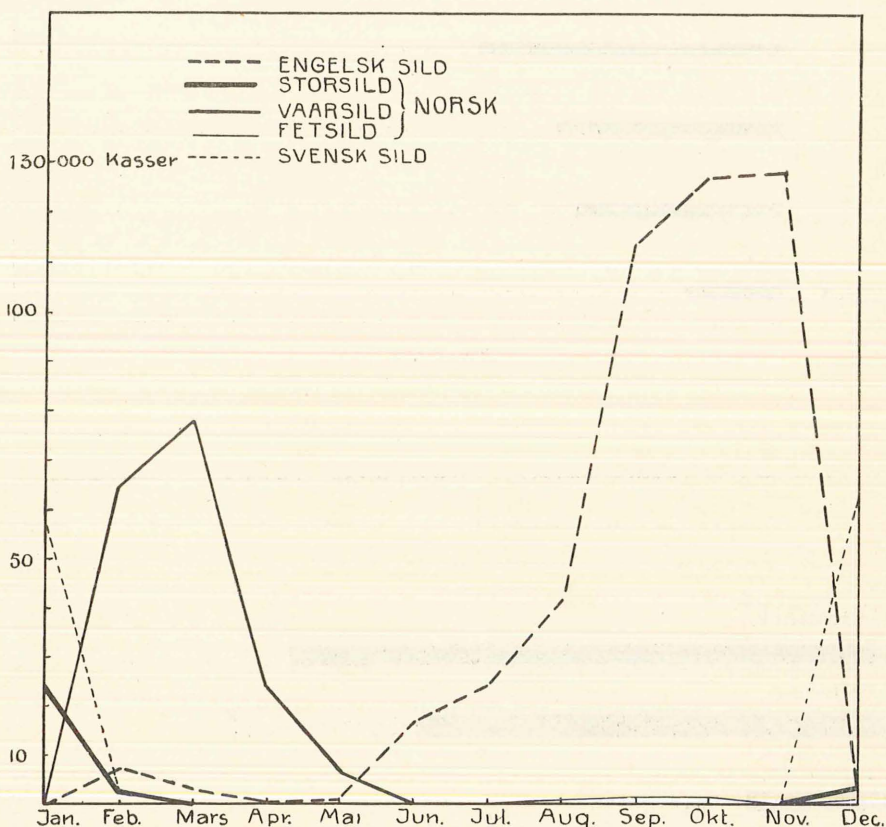

Fig. 12. Sæsonerne for import av sild til Hamburg og Altona fra de forskj. land.

En anden fordel har Sverige at ligge nærmere Tyskland saa silden derfra naar lettere og hurtigere frem til flere av Tysklands markeder end den norske sild kan gjøre.

For fiskens vedkommende er Danmark og Holland Norges farligste konkurrenter. Disse land er ved sin beliggenhet saa meget gunstigere stillet end Norge, og kystfiskerierne, især i Danmark, er lagt slik an at fisken enten kan sendes ganske blodfersk eller levende, hvilket selvfølgelig har stor betydning. Den eneste fordel Norge kan antages at ha er at dette land kan fiske og forsende fisk som hyse og flyndre av fordel-

agtigere størrelser idet den noget store hyse og flyndre som regel opnaar høiere pris end den smaa under forøvrig like vilkaar. Kveite fanger Danmark og Hollands fiskere særdeles litet av saa for denne fiske-sorts vedkommende kan disse lande ikke ansees som farlige konkurrenter.

For at faa vite hvilke fiskesorter blir tilført Hamburg og Altona fiskeauktioner fra Norge sammenlignet med andre landes tilførsel har jeg utarbeidet en tabel (se tab. 18) efter Hamburg og Altonas fiskeridirektioners aarsberetning for 1913. Av denne tabel kan man ogsaa faa et indtryk av de priser som de forskjellige fiskesorter opnaar, men man bør vistnok ikke foreta nogen sammenligning av priser som de forskjellige landes fisk opnaar, fordi utregnede middelpriiser i og for sig er vanskelig at holde sig til og fordi som allerede før nævnt fiskesorternes størrelse- grader og aarstidene naar tilførselen fra de forskjellige lande finder sted, har en avgjørende betydning for hvilken pris fisken skal opnaa. Den fisk, som tilføres om sommeren vil som regel aldrig opnaa saa gode priser som den der tilføres i den kolde aarstid.

Tabellen viser at den alt overveiende mængde av hyse tilført disse auksjonsmarkeder fra utlandet kommer fra Norge, hvilket ogsaa er tilfældet for kveitens vedkommende, hvor Norge praktisk talt tilfører alt. Sild blir tilført adskillig av ogsaa fra andre lande, men Norge staar ogsaa her høiest i kvantum likesom ogsaa med hensyn til lax.

Sei, krabbe og hummer tilføres der markederne idetheletat ikke meget av, men Norges andel i importen staar ogsaa for disse sorters vedkommende foran de andre landes. Torsk kommer det mest av fra Danmark, dernæst fra Norge. Spætteflyndre og aal likeledes mest fra Danmark og dernæst fra Norge. Rødtunge, pigvar og sletvar tilføres litet av fra Norge og heller ikke spiller makrellen nogen stor rolle, men der tilføres dog endel fra Norge men meget mere fra Danmark.

I 1913 var omsætningen ved fiskemarkederne i Cuxhafen, Hamburg og Altona følgende:

Cuxhafen	12,654 tons,	værdi	kr.	2,700.104
Hamburg	17,250	„	—	„ 5,399.250
Altona	.....	„		5,557.379

Tilsammen kr. 13,657.424

Cuxhafen ligger ved Elbens munding og derfra fører jernbane til Hamburg—Altona og til Geestemünde saaledes at tilførsel av fisk til Cuxhafen let kan dirigeres til ethvert av de nævnte markeder og begge disse veier gaar den norske fisk, dog for det meste til Hamburg—Altona. For at norske eksportører skal kunne benytte begge disse markeder like godt vilde det nok være heldig at Cuxhafen anløpes, men saavidt jeg kan forstaa vil det av forskjellige andre grunde vistnok være det heldigste

Tab. 18

Fersk fisk fra utlandet tilført fiske-
Mængder i kg.

Til	Fra	Hyse		Torsk		Skate		Spætteflyndre		Sei
		Mængde	Pris	Mængde	Pris	Mængde	Pris	Mængde	Pris	Mængde
Hamburg	Danmark .	33 582	37 6	90 727	20 0	1309	12 3	20 238	37 1	1 570
	Norge	952 840	29 6	19 988	20 5	10	5 4	64 615	36 5	106 591
	Sverige . . .	13 932	18 0	3 998	24 1	160	20 0	1 167	49 9	513
	Holland . .	80	54 7	21	23 2			5 942	52 9	
	Storbritan.	17 713	23 0	10 122	25 0	75	14 8	18 894	50 8	13 738
	Tils.	1 020 147	—	124 856	—	1554	—	110 156	—	122 412
Altona	Danmark .	40 612	51 7	96 234	25 3			295 002	29 0	
	Norge	899 695	30 3	82 316	23 7			57 842	39 8	114 337
	Sverige . . .									
	Holland . .	555	44 5					5 074	51 2	
	Storbritan.	17 958	31 6	23 851	21 4			500	30 1	42 980
	Tils.	958 820	—	202 401	—	—	—	358 418	—	157 317
Hamburg og Altona		1 978 967	—	327 257	—	1554	—	469 274	—	279 729

Til	Fra	Sild		Makrel		Krabbe		Hummer		Laks	
		Mængde	Pris	Mængde	Pris	Mængde	Pris	Mængde	Pris	Mængde	Pris
Hamburg	Danmark	109 451	6 6	25 465	21 6	214	123 0	162	330	5 162	240
	Norge . . .	484 835	10 4	12 497	30 5	1577	92 0	1765	326	27 973	228
	Sverige . .	153 955	14 2	2	11 6					136	224
	Holland .									22	140
	Storbrit.	87 870	14 6	3 455	14 2					1 739	266
	Tils.	836 111	—	41 419	—	1791	—	1927	—	35 032	—
Altona	Danmark	15 900	8 0	10 040	47 7					4 564	262
	Norge . . .	316 640	14 9	5 250	53 5	1745	85 5	1356	297	68 347	232
	Sverige . .	108 900	9 6							635	194
	Holland .									273	256
	Storbrit.	80 000	15 7	280	33 8			263	376	2 408	271
	Tils.	521 450	—	15 570	—	1745	—	1619	—	76 227	—
Hamburg og Altona		1 357 551	—	56 989	—	3536	—	3546	—	111 259	—

auktionerne i Hamburg og Altona i 1913

Gjennemsnittspris i øre pr. kg.

Pris	Stenbit		Rødtunge		Kveite		Pigvar		Sletvar	
	Mængde	Pris	Mængde	Pris	Mængde	Pris	Mængde	Pris	Mængde	Pris
21 6	1 570	38 0	12 053	88 3	1 633	77 0	43 173	109	79 046	64 2
17 4	70	11 7	191	49 8	422 711	71 0	1 697	99	114	68 4
15 8			52	116 0	69	74 6	1 117	134	1 321	72 0
	1 554	25 1	204	44 2	50	153 0	8 674	153	373	103 0
15 8	3 726	35 5	2 347	55 2	29 791	95 2	73 312	151	2 940	92 6
—	6 920	—	14 847	—	454 254	—	127 973	—	83 794	—
	139	24 1	8 236	98 2			20 582	117	44 771	82 3
19 6			894	27 6	315 585	76 8	319	92 6		
	54	21 4	445	63 5			4 628	155	3 054	83 7
17 3	19 071	15 7	204	49 2	1 422	96 2	4 203	158	78	149 0
							1 973	162		
—	19 264	—	9 779	—	317 007	—	31 705	—	47 903	—
—	26 184	—	24 626	—	771 261	—	159 678	—	131 697	—

Ørret		Aal		Kongeraal		Her medtagne og ikke opførte fiskesorter ialt
Mængde	Pris	Mængde	Pris	Mængde	Pris	
10 117	214	37 121	123			Hamburg:
6 729	164	21 944	107	8	49 0	1 353 750 kg. = kr. 614 932
		267	95 3			2 131 237 - - 789 695
						198 303 - - 37 615
						35 546 - - 39 375
						499 548 - - 277 833
16 846	—	59 332	—	8	—	4 218 384 kg. = kr. 1 759 450
						Altona:
10 080	249	42 258	122			917 244 kg. = kr. 502 293
4 236	137	10 238	91			1 877 907 - - 808 090
262	171	1 977	109			142 399 - - 50 140
				751	33 8	16 456 - - 22 803
		47	207			457 601 - - 144 742
14 578	—	54 520	—	751	—	3 411 607 kg. = kr. 1 528 068
31 424	—	113 852	—	759	—	7 629 991 kg. = kr. 3 287 518

at en rute holder sig til enten Hamburg—Altona eller Geestemünde som fast anløpssted, og i betragtning av at Hamburg—Altona nu allerede er godt indarbeidet som marked for norsk fisk vil det være forbundet med risiko nu at opgi dette marked til fordel for Geestemünde, særlig naar der tages hensyn til eventuelle returfragter som formentlig maa være betydelig lettere at opdrive i Hamburg end i Geestemünde.

VII.

Ruter og eksport.

Norges kommunikationer med Tyskland er i løpet av de sidste 15—20 aar forbedret ganske betydelig ved oprettelsen av faste dampskibs-ruter og forbedrede togordninger og dette i forbindelse med utvidelsen av hurtigruternes antal og deres forlængelse nordover helt til Varanger-fjord, har sikkerlig været av de vigtigste aarsaker til den stadig tiltagende eksport av ferskfisk til Tyskland. Jeg har desværre ikke kunnet finde nogen utredning av disse kommunikationers utvikling gjennom aarene, men jeg henviser til de utdrag av fiskeriagentens indberetninger som jeg har indtat længere ute som gir nogenlunde et indtryk av dampskibsruternes utvikling paa Hamburg likesom disse utdrag fortæller om hans syn paa og klager over forskjellige forhold angaaende ferskfisktrafikken i sin almindelighet hvilket er av interesse i denne forbindelse.

Det fremgaar av fiskeriagentens beretninger at der i 1897 ikke var mer end en ukentlig forbindelse med Hamburg fra Vestlandet og Nordland. I 1907 omtaler han 3 ukentlige ruter som var sat igang og efter at han flere aar har anbefalet at skibene bør ha kjølerum blir dette til virkelighet i 1909 for et skibs vedkommende i 1910 har 2 skibe kjølerum og i 1911 3 skibe. Kommunikationerne sjøværts fra Vestlandet og Nordnorge paa Hamburg var før krigen brøt løs ordnet med 4 ruter om uken, men herav var den ene ikke beregnet paa ferskfisk saaledes at der bare var 3 effektive ferskfiskruter med avgang fra Trondhjem hver fredag, mandag og onsdag og ankomst til Hamburg henholdsvis torsdag, mandag og tirsdag, med godt og vel et døgnns liggetid i Bergen paa sydtur.

Eksempelvis hitsættes tiderne for rute 1 a i februar 1914.

Fra Trondhjem	fredag kl. 12 nat
„ Kristiansund N. lørdag	„ 12 md.
„ Molde	— „ 5 em.
„ Aalesund	— „ 10 em.
„ Moldøen	søndag „ 4 fm.
„ Florø	— „ 7 fm.

Til Bergen	søndag kl.	3 em.
Fra Bergen	mandag „	6 em.
„ Haugesund	tirsdag „	1 fm.
„ Stavanger	— „	7 fm.
„ Flekkefjord	— „	- em.
„ Kristiansand S. . . .	— „	- em.
Til Hamburg torsdag morgen.		

3 av de baater som trafikerer Hamburg har endnu ikke fryserum og disse baater blir anseet som litet heldige for ferskfiskforsendelse og-saa fordi deres lasterum er daarligt isolert mot maskinrummets varme.

Av interesserte har jeg ogsaa hørt klager over at de fryserum som findes ikke er store nok saaat det bare blir en del (100—130 store kasser) som kan komme med i kjølerummet mens resten maa stuves i det almindelige lasterum.

Nordenfra langs kysten gaar nu 5 ubrudte hurtigruter fra Kirkenæs til Bergen med avgang fra Kirkenæs kl. 3 em. torsdag, lørdag, søndag, mandag og tirsdag.

Den baat som gaar fra Kirkenæs torsdag eftermiddag er i Trondhjem mandag kl. 6 em. og gaar derfra igjen samme aften kl. 10 med ankomst til Bergen onsdag fm. kl. 6. Den bruker altsaa 5 døgn og 15 timer fra Kirkenæs til Bergen.

Ferskfisken blir omtrent utelukkende sendt med hurtigruten nordenfra, bare undtagelsesvis kan ilgodsruten bli benyttet.

Ferskfisken blir nu hovedsagelig sendt nordenfra til Bergen for omladning og eventuel omisning, men meget sendes ogsaa til Trondhjem og sælges der til Trondhjemsfirmaer som saa eksporterer den, mens ingen firmaer i Bergen mig bekjendt befatter sig med selvstændig eksport av almindelig bundfisk, man bare besørger omisning, omladning og ekspedition for de utenbyes ekspeditører.

Omisningen i Bergen foregaar paa kaien paa den maate at kasserne paafyldes is og hvis det er nødvendig stoppes den knuste is ned mellem fiskelaget og kassernes endevægger; men hvis isen er tinet væk blir kassens indhold helt omlagt og iset. Omkostningerne med omladning og omisning dreier sig almindelig om 2¹/₂—3 kroner pr. middelstor og stor kasse (no. 2 og 3).

Indberetningerne fra fiskeriagenten i Tyskland gir indtryk av at vore ruteforbindelser paa Tyskland ikke har været tilfredsstillende for eksporten av let bedærlige varer, og de som har fulgt lidt med vet ogsaa at kystbefolkningen stadig gjennom aarene har fremført klager over at der ikke blir tat nok hensyn til ferskfiskforsendelsen ikke bare i Norge—Tysklandsruten men ogsaa i andre eksportruter og kysthurtigruterne.

Det er sikkert nok at Nordenfj. & Bergenske dampskibsselskap som trafikerer nord- og vestkysten og utfører ruterne paa Tyskland og England tildels har gjort forsøk paa at tilfredsstille kystbefolkningen men der er ogsaa forbundet med vanskeligheter at tilfredsstille alle berettigede krav. Her spiller naturlig den økonomiske side av saken en væsentlig rolle for selskaperne.

I de sidste 15 aar er der fremkommet flere forslag og utredninger om ved statsforanstaltninger at støtte ferskfiskeksporten som statsmyndighetene har været opmerksom paa er en høist viktig sak. I 1900—03 gjaldt ferskfiskspørsmålet særlig forandring av Englandsruten og spesielle ferskfiskruter langs kysten Senjen—Trondhjem.

I 1911—13 er saken igen tat op men nu er det ikke længere forbindelse med England, men bare med Tyskland det gjælder.

De ganger spørsmålet om spesielle ferskfiskruter er kommet frem har de trafikerende dampskibsselskaper været uenig i berettigelsen av og muligheten av at oprette slike ruter og de forsøk som statsmyndighetene har gjort for at tvinge dem frem, nemlig ved at utstede anbud om overtagelse av ferskfiskrute og dermed altsaa vise at hvilket som helst habilt selskap som tilbød sig vilde kunne nyte godt av statsbidrag i konkurranse med de nu trafikerende selskaper, har indtil den sidste tid ikke bragt noget resultat, — av forskjellige grunde.

Da ferskfiskruten sidste gang i 1913 igjen blev drøftet og saavel de fiskeriinteresserte som statsmyndighetene var enig om at der maatte komme en avgjørelse om disse ruter, tilbød Nordenfjeldske og Bergenske dampskibsselskaper sig uten statsbidrag at igangssette en forsøksdrift med 4 skibe i overensstemmelse med det krav som fremkom, nemlig ukentlig ubrudt rute Vadsø—Tyskland og man er heldigvis dermed kommet sakens løsning nærmere.

Der blev i 1914 ikke igangsatt den av selskaperne lovede forsøksdrift, men aarsaken hertil er sikkerlig den nu paagaende krig som har bragt forstyrrelse i saa mange forhold, og selskaperne vil derfor bli nødsaget til at utsætte dette forsøk indtil roligere tider igjen indtrær.

Foruten de skibe som nævnte selskaper agter at anskaffe (1 skib har Bergenske allerede anskaffet) saa er der nu 2 andre dampskibsselskaper, nemlig Hindø Dampskibsselskap og Haalogalandske Dampskibsselskap som før hadde en mindre damper hver utstyrt med kjøleindretninger i hele lasterummet særlig beregnet paa ferskfisktransport og nu har faat hver sin nye ferskfiskbaat. Desuten findes enkelte dampere tilhørende hermetikfabrikker som ogsaa er spesielt indrettet for saadan trafik.

Hermetikfabrikkernes dampere blir især benyttet til at bringe raastof langveisfra til fabrikkene og de to nævnte selskapers baater blir mest

benyttet i agntrafikken paa kysten og i den leilighetsvise transport av vintersild og fetsild, muligens ogsaa ferskfisk til utlandene i fiske-sæsongerne.

Hindøs dampskibsselskap som allerede i 1912 indrettet en damper med kjølemaskiner, førte samme aar endel laster fersk fisk til Hamburg fra Vesteraalen og disse ture gav et godt økonomisk resultat og vakte betydelig opsigt. Forsøk med egne skibe indredet med kjølemaskiner blev forøvrig først forsøkt i Norge i 1892 av et firma som vilde spekulere i den store hyseforekomst i Finmarken, men dette firma lot hysen stivfryse

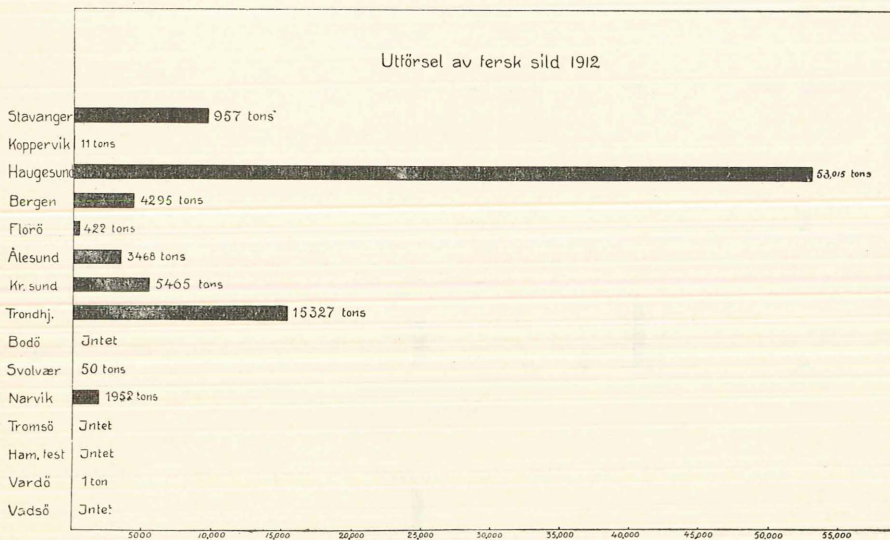

Fig. 13.

og førte den til Hamburg i frossen stand. 2 ladninger blev sendt fra Finmarken, men forsøket maatte snart opgives med store tap, væsentlig fordi frossen fisk ikke var kjendt eller eftertragtet i Tyskland.

I 1913 blev der av Handelsdepartementet utstedt anbud paa en ukentlig ferskfiskrute fra Vadsø til Hamburg, og for at man kan faa en kortfattet oversigt over hvad der blev tilsigtet, skal jeg her citere endel av anbudsindbydelsen.

„Ruten blir at underholde hele aaret og forutsættes lagt mest mulig langs den ytre kystlinje med anløpssteder som bestemmes av Departementet for Sociale Saker, Handel og Fiskeri.

Rutens skibe forutsættes kun at føre fersk eller frossen fisk og sild til Hamburg eller de sydlige hermetikindustribyer. Som returfragt kun tomkasser og lignende.

Paa grund av den store avstand og sandsynlige mange anløpssteder vil 4 skibe være nødvendig. Skibene forutsættes at ha en lasteevne av

ca. 200 tons, en fart av mindst 11 mil paa last, to, helst tre uafhængige, vel isolerte lasterum med moderne fryseapparater. Statsbidraget forudsættes git med et aarlig beløb i et tidsrum av 5 aar.

Export fra Norge av fersk Aal, Hummer, Laks, „Anden fisk“
(Brutto veigt)

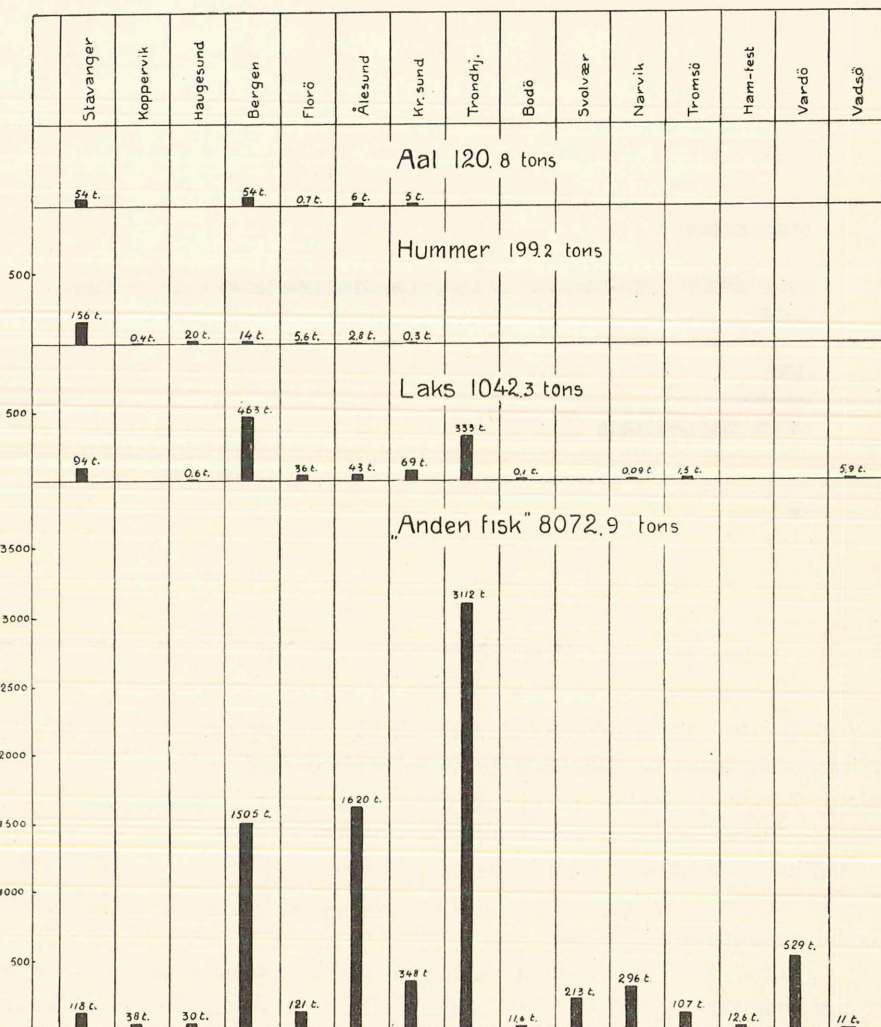

Fig. 14.

Anbud med opgave over de paatænkte skibe, forslag til fragt-regulativ og prisforlangende bedes indsendt senest inden den 1 september til Fiskeridirektøren, med hvem kan konfereres angaaende de nærmere forudsætninger for kontrakt.“

De anløpssteder for en saadan rute som dengang blev nævnt som særlig ønskelige var følgende:

1. Vadsø.
2. Vardø.
3. Berlevaag.
4. Mehavn eller Kjøllefjord. Maaske begge.
5. Honningsvaag.
6. Hammerfest. Maaske Breivik paa Sørøen.
7. Skjervøy.
8. Karlsøy eller Helgøy eller Finkroken.
9. Tromsø.
10. Stønnesbotten eller Sommerøy.
11. Torsken.
12. Andenes.
13. Langnes.
14. Melbo. Helst ogsaa Sommerøy og Skagen i Bø og Nøksund.
15. Balstad eller Henningsvær. Maaske begge.
16. Værøy.
17. Røst.
18. Trænen. Maaske ogsaa Myken.
19. Sannessjøen.
20. Brønnøy.
21. Rørvik. Maaske Leknes.
22. Valdersund.
23. Kristiansund.
24. Aalesund.
25. Moldøen.
26. Florø (kan maaske sløifes).
27. Bergen.
28. Haugesund.
29. Stavanger.

Som det sees av denne liste forutsatte fiskeridirektøren, som har avfattet den, at anløpsstederne blev gjenstand for drøftelse sammen med det selskap som kom til at overta ruten og som maatte ventes at sitte inde med speciel trafikkyndighet.

Jeg har allerede i det foregaaende ved endel figurer git en fremstilling av hvad der i 1912 blev utført fra Norge av forskjellige sorter fisk i netto vegt, men for ogsaa at faa innsigt i hvad der utføres fra kysten Vadsø—Stavanger særskilt, der er den kyst hvorfra alt overveiende eksport foregaar og som mest interesserer omhandlede ferskfiskrute, har jeg utarbeidet endel figurer for dette øiemed og omgjort netto vegt

til brutto vegt, det vil si vegten av fisken i eksportpakket stand hvorav fragten blir beregnet.

Omgjøringen fra netto til brutto vegt er gjort efter følgende regel, der er skjønsmæssig fastsat:

For sildens vedkommende er kasseantallet opgit i toldlisterne og sildekassens brutto vegt har jeg regnet til 110 kilo.

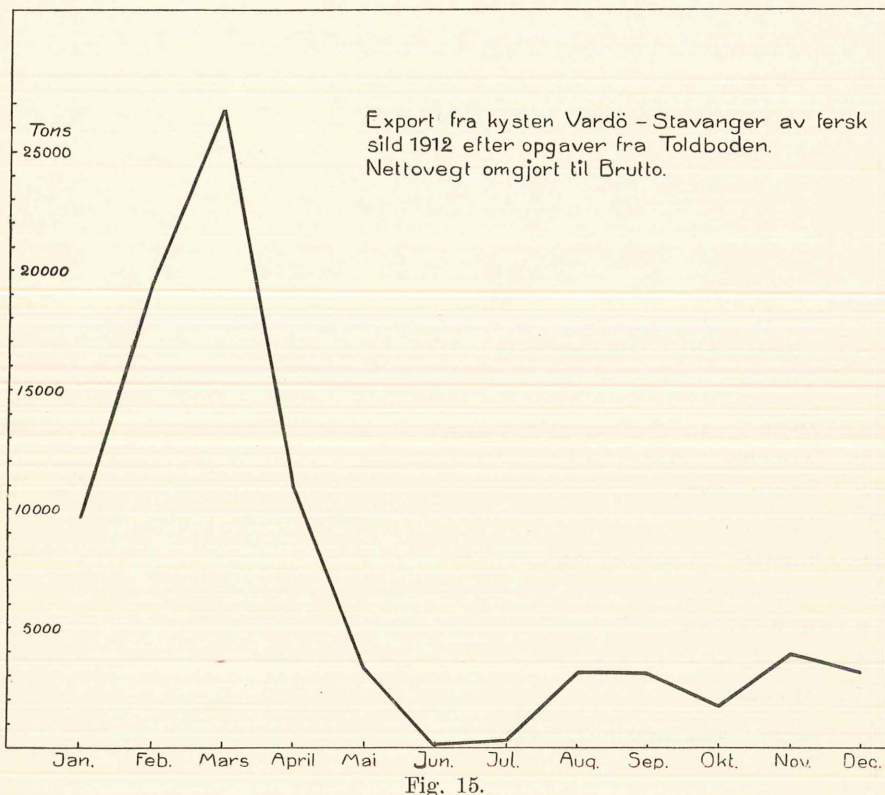

Fig. 15.

For hummerens vedkommende der er opgit i stykker er regnet 0.85 kilo pr. styk for at faa brutto vegt.

Laks er opført med $2 \times$ kiloantallet.

„Anden fisk“ med $1.7 \times$ kiloantallet.

Aal med $2.5 \times$ kiloantallet.

Disse tal tror jeg tilnærmelsesvis vil passe.

Fig. 13 og 14 viser utførselen i brutto vegt fra forskjellige toldsteder i omhandlede kystdel og fig. 15 hvilke tider av aaret denne utførsel finder sted.

For ogsaa at faa oversigt over hvordan ferskfisktrafikken ser ut paa kysten uten at ta hensyn udelukkende til eksporten, har jeg i fig. 17

opført hvor mange kasser fersk fisk (sild ikke indbefattet) som blir avsendt med hurtigruterne. Denne figur gir et nogenlunde godt bilde av hvilke kystdele som var mest interessert i 1912, og i fig. 18 viser den ubrudte linje denne forsendelse i de forskjellige maaneder av aaret.

Det maa bemerkes at opgaverne er mangelfulde, og for Bodøs vedkommende helt manglende, likesom der flere steder er for litet opført. Særlig er dette tilfælde for Kristiansunds vedkommende.

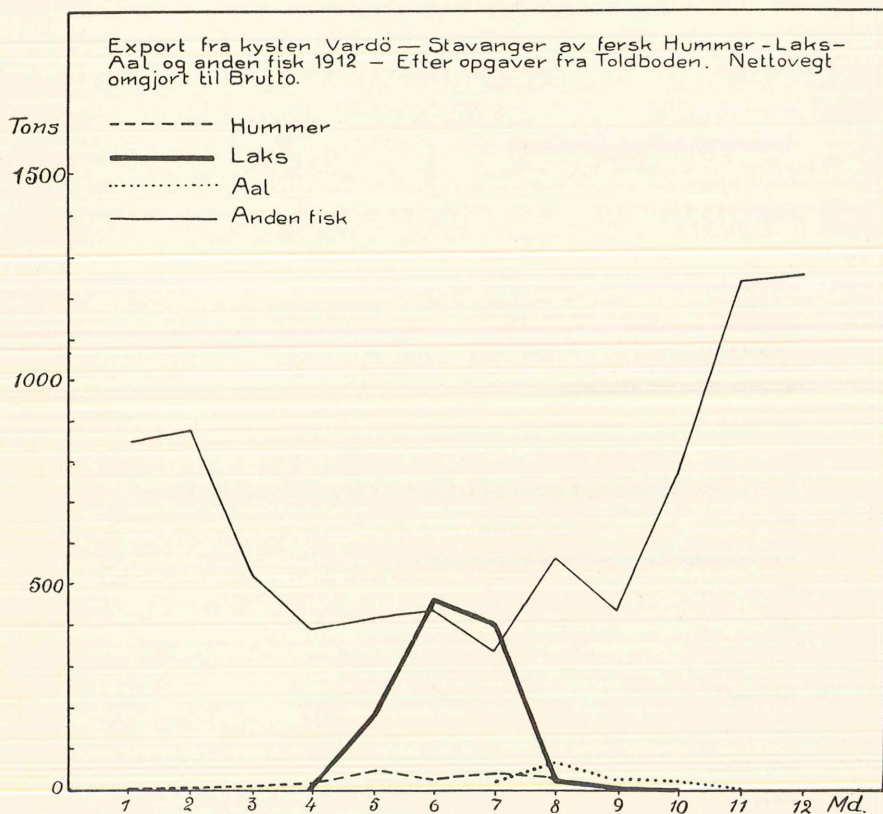

Fig. 16.

I 1913 og første halvdel av 1914 er desuten forsendelsen vokset betydelig for flere steders vedkommende, særlig kanskje i Finmarken. Saaledes blev der eksempelvis fra Honningsvaag avsendt 1062 kasser i 1912 mens forsendelsen i sidste halvdel av 1913 + første halvdel av 1914 var 5153 kasser. — Fra Mehavn og Kjøllefjord tilsammen blev der i 1912 sendt 2067 kasser men i 1913 5314 kasser.

Ifølge de oplysninger som fiskeriagenten i Tyskland har mottat over forsendelsen av ferskfisk og sild med Nordenfjeldske og Bergenskes skibe fra kysten Trondhjem—Kristiansand til Hamburg, fremgaar det at fersk-

fiskforsendelsen har øket jevnt, særlig fra 1907 av og at sildeforsendelsen med selskapernes skibe har vokset hurtig fra 1908 av som fig. 14 viser.

Fig. 20 viser forsendelsen av fersk sild med skibene fra de forskjellige byer i 1912. Kristiansund og Aalesund sender storsild, kysten fra

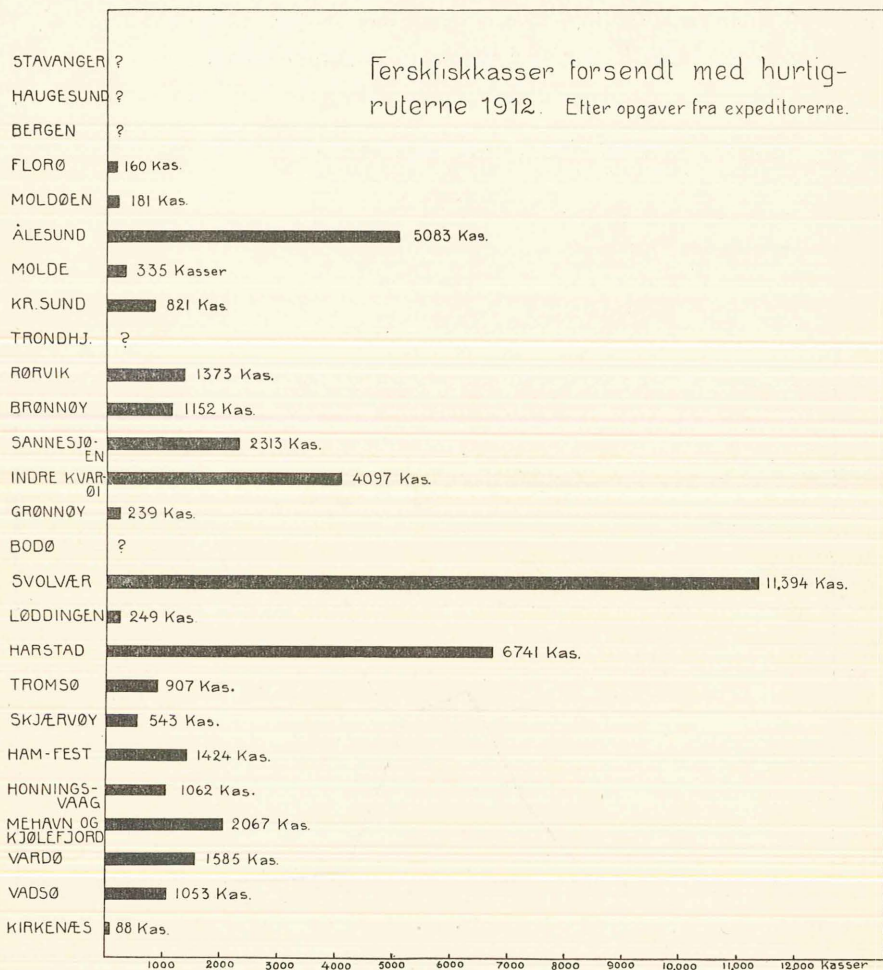

Fig. 17.

Florø og sydover til Flekkefjord sender vaarsild og Kristiansand sender drivgarnsild (storsild). Denne figur viser ogsaa at der blev sendt særdeles litet fetsild fra Trondhjem med selskapernes skibe. Derfra sendes nemlig meget med jernbanen.

Fig. 21 viser fra hvilke steder skibene mottar sin last av fersk fisk utenom sild, og den brudte linje i fig. 18 viser hvilke tider av aaret forsendelsen foregaar.

Forsendelsen fra Trondhjem og Bergen repræsenterer i virkeligheten forsendelsen fra kysten nordenfor Trondhjem.

Fig. 22 viser selskapernes bruttofragter av sild og fisk i de forskjellige aar fra 1906 til 1912, hvorav det fremgaar at fiskefragten har øket jevnt, mens fragten av sild naadde maksimum i 1910 for saa at dale til 1912.

Disse figurer, især den som fremstiller bruttofragten, gjør det forstaaelig at de trafikerende selskaper ikke har været begeistret for oprettelse av

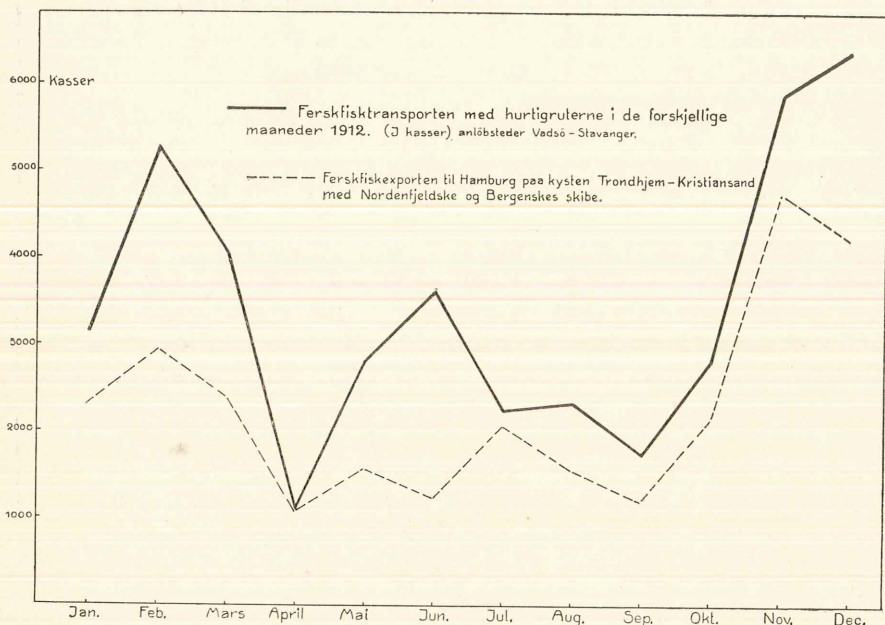

Fig. 18.

spesiel ferskfiskrute da man ved at se paa fragterne alene, villig maa indrømme at de nævnte fragteløp ikke vil kunne dække utgifterne til en rute, som skulde befatte sig med fisketransport alene, saa meget mere som de øvrige skibe i samme rute vilde bli fratat denne transport, likesom ogsaa kysthurtigruterne hvori disse selskaper er særlig interessert vilde tape adskillig fragt.

Der er ogsaa andre ting som sikkert har været aarsaken til selskapernes motstand mot ferskfiskruten, den nemlig at vore fiskerier er saa enestaaende variable, med utprægede sæsonfiskerier med en voldsom produktion til enkelte tider av aaret og uten større betydning til andre tider, likesom det urolige veir i vinterhalvaaret kan gjøre store, og for en ferfiskrute meget alvorlig avbræk.

Alt dette maa der selvfølgelig tages hensyn til, og det forklarer og undskylder selskaperne som jo maa se paa saken fra et rent forretningsmæssig synspunkt. Men de ferskfiskinteresserte og de som kjender forholdene langs kysten nøie, har en levende tro paa en stor utvikling av eksporten naar bare transportforholdene ordnes slik at fisken kan komme

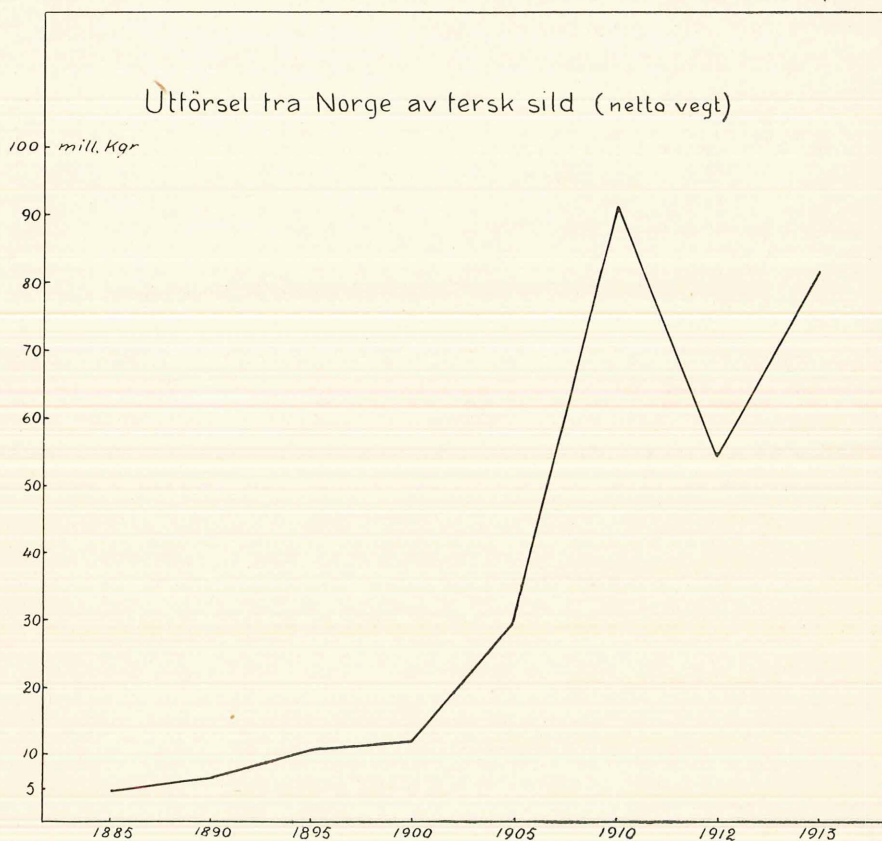

Fig. 19.

hurtigst mulig frem og i finest mulig stand, og det kan bare ske ved direkte, spesielle kommunikationer.

Disse folk mener at det er meningsløst at lappe paa den gamle ordning med alle de fordævelige omladninger langs kysten, og at der maa ofres noget for at forsøk kan komme istand. De kan ikke indse hvorfor ikke en ferskfiskrute kan bli lønnende naar trawlere kan lønne sig udmerket, endskjønt de maa saa langt væk for at fange sin fangst, at turen tar op til 4 à 5 uker, hvorav op til 8 dages stiming hver vei til og fra fiskefeltet.

Jeg deler de folks opfatning som har tro paa en stor og betydningsfuld udvikling av ferskfiskforsendelsen naar egne, bestemt og godt anlagte ruter kommer istand, men det vil utvivlsomt koste pengeofre at faa indarbeidet en saadan rute, og disse ofre burde i en sak som denne staten gjøre.

For det første fordi intet privat selskap kan tænkes at ville oprettholde en rute efter programmet gjennom en ugunstig periode med større

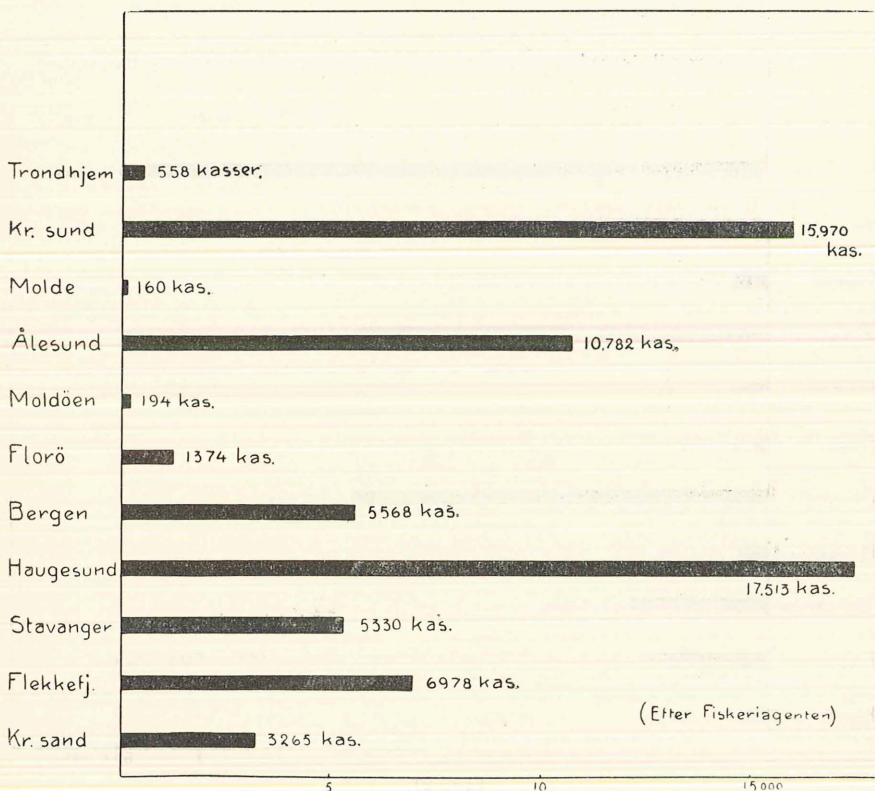

Fig. 20. Antal sildekasser sendt til Hamburg med Bergenskens og Nordenfjeldskes skibe i 1912.

eller mindre tap bare i haap om dækning i en lang fremtid, for det andre fordi man kan haape at de ved en forbedret kommunikation økede fiskepriser maa faa stor nationaløkonomisk betydning ved utvidelser og forbedringer i fiskeribedriften, og derigjennem indirekte ogsaa statsfinanciel betydning ved øket skatteevne hos en væsentlig del av landets indbyggere.

Den vanskeligste tid for en ferskfiskrute blir sommertiden fra april til august i hvilken tid det er kveite, flyndre, laks, hummer og aal som væsentlig forsendes og litet av hyse, hvorimot de øvrige maaneder bør kunne forutsættes at skaffe fisk nok for en eventuel fast ukentlig rute.

Under forudsætning av oprettelse av en ferskfiskrute efter den tankegang som ligger i foran refererte anbudsindbydelse, vil det saavidt jeg kan forstaa være nødvendig for en saadan rute at faa anledning til at medta andet gods fra sydbyerne i en del av lasterummet i sommertiden, ialfald i de første aar. Midt paa vinteren i januar og februar er jeg tilbøielig til at anbefale som det mest formaalstjenlig at sløife Finmarken, da veirforholdene i den tid almindelig er slik at der ikke er stort at gjøre paa

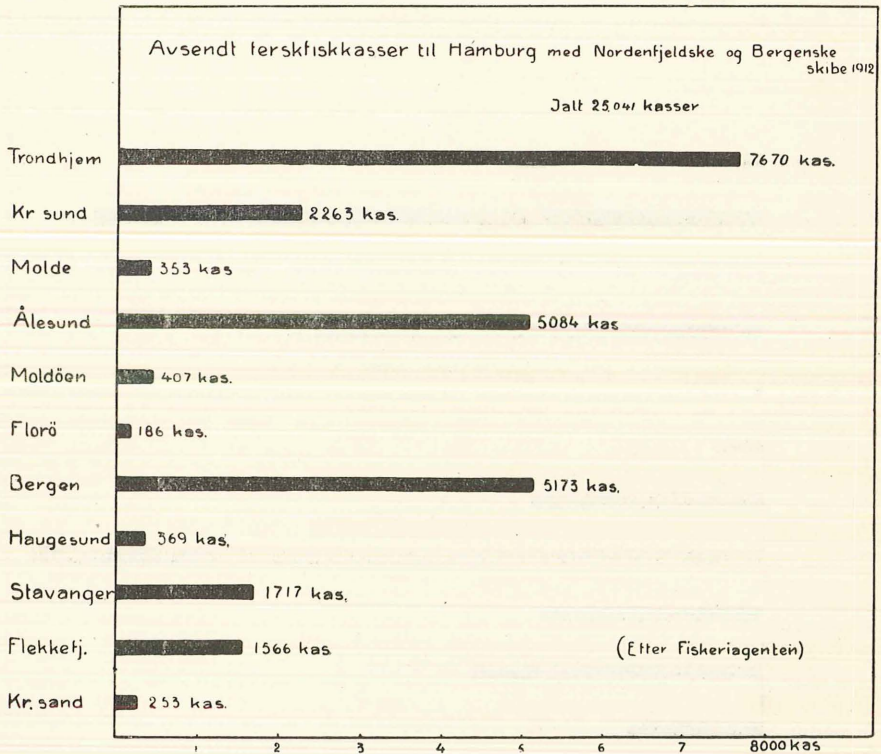

Fig. 21.

sjøen, likesom ogsaa ruten av de samme grunde i den tid vil bli utsat for lange og mange forsinkelser til stor skade for mange av de sydligere distrikter som i den tid netop har den største forsendelse. Dette offer kan Finmarken gjøre fordi en saadan ordning er berettiget og praktisk og fordi Finmarken i den øvrige tid av aaret altid vil bli det heldigst stillede distrikt, derved at ferskfisken til alle tider vil kunne faa plads ombord, hvilket det derimot er meget at befrygte ikke vil bli tilfældet for de distrikter som ligger søndenfor Tromsø amt, ja til sine tider vil, kan hende ikke andet end Finmarksfisk faa plads ombord.

Naar Nordenfjeldske og Bergenske nu vil overta forsøket for egen regning blir der jo ikke spørsmal lenger om at skibene bare skal ta tomkasser

og lignende som returfragt, da denne passus i anbudet vel nærmest var beregnet paa at andre selskaper end de ovennævnte som blev engageret i ferskfiskruten, ikke skulde opta konkurransen om andet gods med Nordenfjeldske og Bergenske. Nu er imidlertid dette hensyn bortfaldt og man

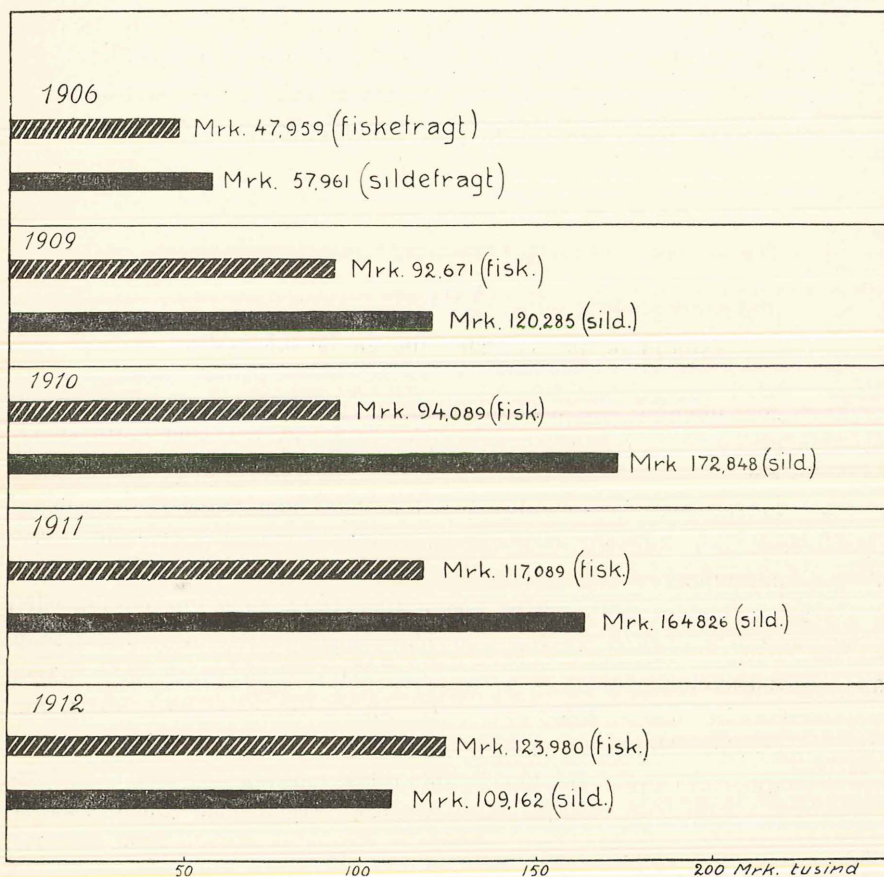

Fig. 22. Optjent bruttofragt av Bergenskens og Nordenfjeldskes skibe for transport av sild og fisk til Hamburg i 1912.

kan derfor beregne adskillig returfragt lagt til de beløp som selve fisk- og sildetransporten vil gi.

Da jeg reiste i distrikterne sommeren 1914 og talte med folk om ferskfiskrutens ordning var det almindelig at høre, naar jeg kom søndenfor Tromsø amt, at en direkte ferskfiskrute med smaa baater meget ofte vilde være fuldlastet allerede fra Finmarken av. Denne opfatning fremholdtes av folk som var godt kjendt med fiskerierne i Finmarken, og det er ogsaa min mening at i den bedste tid vil det meget ofte bli vanskelig at faa plads for al fisk i en rute med smaa baater, ialfald naar man kommer

saa langt syd som ved Lofotkanten. Under saadanne omstændigheder vil naturligvis hurtigruten og de ordinære Hamburgerruter bli benyttet. Det er forøvrig ogsaa min opfatning at smaa fisket langs kysten efter fisk egnet til ferskfisk efter oprettelse av en første klasses rute vil tilta saa meget, at omfanget av forsendelsen med hurtigruterne inden ikke saa lang tid efter specialrutens igangsættelse igjen vil komme op i samme høide som før. De nuværende mængder ferskfisk som eksporteres er jo i grunden ikke store, alle forhold tat i betragtning, og der skal ikke ret meget til av øket fiske for at flerdoble kvantumet.

VIII.

Eventuelle anløpssteder for en ferskfiskrute.

Før jeg indlater mig paa at foreslaa bestemte anløpssteder for en ferskfiskrute skal jeg omtale endel steder langs kysten med dette spørsmål for øie.

Kirkenes maa sættes ute av betragtning som anløpssted. De 88 kasser som blev forsendt i 1914 var udelukkende laks, væsentlig avsendt i mai, juni.

Vadsø hadde ingen kai at lægge til i 1914, men har nu faat den færdig. Av det antal kasser som blev sendt i 1912 var 320 kasser laks, hovedsagelig sendt i mai og juni. Her er kullager men det er litet og kullene maa i lægter selv efter at kai blev bygget. 20 skøiter hjemmehørende. Heldigste anløpsdag onsdag.

Vardø har kai. Heldigste anløpsdag onsdag og lørdag. Forsendelse hovedsagelig november og desember. Hjemmehørende 173 aapne baater, 75 motorskøiter og 48 seilskøiter. Passende liggetid 2 timer østgaaende og 3 timer vestgaaende.

Baadsfjord er nu stort fiskevær i vaartiden og der fiskes meget hyse, ogsaa dette vær vil sikkert med tiden bli rik paa ferskfisk naar det faar bedre forbindelse og forøvrig er kommet sig frem.

Berlevaag forsendte i 1913 1500 kasser hovedsagelig i november, desember. Heldigste anløpsdage onsdag og fredag. Hjemmehørende 30 motorskøiter med rationel og sterk sjødrift.

Mehavn har ikke kai. Forsendelsen foregaar under vaarfisket april og mai. Forsendte i 1913 3154 kasser. Høstfiske foregaar ikke her.

Der er faa baater hjemmehørende.

Kjøllefjord. Ingen kai. 1913 forsendtes 2160 kasser. Stedet er udmerket høstfiskevær og forsendelse foregik væsentlig november,

desember. Hjemmehørende 5 motorskøiter, men om høsten kan være samlet op til 100 motorskøiter.

Honningsvaag har kai, men i daarlig veir kan skibe ikke lægge til. Forsendte i 2den halvdel 1913 og 1ste halvdel 1914 5153 kasser. Væsentligste forsendelse april, mai og i november, desember. Stedet er godt høstfiskevær.

Hjemmehørende i Søndre Honningsvaag 27 motorskøiter foruten smaabaater, men desuten maa Nordre Honningsvaag regnes med, som har adskillige baater. I vaarfisket er en kolossal søkning dit og om høsten ca. 40 fremmede skøiter.

Havøsund har kai og kullager. Anløpes av hurtigruten av hensyn til ferskfisken fra omliggende distrikter, Rolfsøy, Ingøy, Hjelmsøy, Maasøy og Gjesvær paa Magerøy. Hjemmehørende paa stedet og nærmeste omgivelser 14 motorskøiter og ca. 35 smaabaater. Om høsten besøkes stedet av ca. 20 fremmede skøiter og om vaaren ca. 30.

Omliggende nævnte øer fisker adskillig om høsten og gode flyndrepladser er der mange steder foruten laksefiske. Stedet er godt samlested for omliggende steder.

Hammerfest har bare interesse fordi det er omladningsplads nu. Der fiskes igrunnen ingenting fra byen.

Hasvik ligger godt til som samleplads for den sydlige del av Vestfinmarken, men mangler god havn.

Skjærvøy. Der avsendtes fra stedet i 1912 182 kasser, resten var omladning. Har igrunnen betydning bare som samleplads for sydlige del av Vestfinmarken.

Torsvaag har litt skreifiske, godt høstfiske og rikt seifiske om sommeren. Sidste halvdel 1912 og første halvdel i 1913 blev forsendt 477 kasser, væsentlig i januar, februar, mars og i november, desember. Daarlige havneforholde.

Valabotn ved Skaarø er beliggende like ved Skaarø, hvorfra der drives skreifiske paa Fugløbanken. Her blev forsendt meget hyse i skreitiden. I Valabotn som er en helt nyopdaget særdeles god havn, men uten fyrbelysning, er der nu bygget kai. Denne havn har en fremtid for sig som flskehavn, da der var mangel paa gode havner ute ved kysten i dette strøk.

Tromsø avsendte direkte i 1912 586 kasser og omladet 307 kasser. Stedet har betydning som samleplads for kysten ret utfor.

Sommerøy i Senjen har bra havn og fyrbelysning ind til havnen, men ingen kai. Hjemmehørende 6 motorskøiter og tilreisende ca. 25. Avsendte ca. 250 kasser som kjøptes av fremmede opkjøpere, da endnu ingen forsender noget selv. Hysen er at faa i skreifiskets begyndelse, særlig altsaa i januar og litt ind i februar.

Gryllefjord avsendte i 1913 sidste halvdel og 1914 første halvdel ialt 2030 kasser. Forsendelsen foregaar særlig desember til april, men ogsaa om høsten. Her er kai og grei seilads til havnen. Hjemmehørende 16 motorskøiter. Stedet egner sig udmerket til anløpssted og er et godt samlested fra omkringliggende steder. Søndag og torsdag ansees som bedste anløpsdage.

Andenes. Havnen er ikke god, og vanskelig eller rettere umulig at faa ekspedert i under storm. Ingen kai. Bleik og Andenes har sammen ca. 80 motorskøiter. I 1912 forsendtes 3915 kasser, væsentlig i januar til mai og i oktober til desember. Liggetiden bør sættes til 4 timer.

Langenes i Vesteraalen. Havnen heter Støe, den er ikke særlig god og vanskelig tilkommelig i storm. Ingen kai. Hjemmehørende ca. 13 motorskøiter, men om høsten og vinteren søker 30—40 skøiter til Støe. Stedet Nordmæle paa Andøen med 10—12 motorskøiter vil nyte godt av anløp av Langenes. Der sendtes i løpet av 1913—14 2386 kasser, væsentlig i januar til mars og i oktober til desember.

Nyksund. Liten og daarlig havn og umulig at komme til i storm. Faa fastboende, men stor søkning og meget viktig fiskevær. 30—40 skøiter søker til om høsten og vinteren. Der sendtes i løpet av 1913—14 ca. 2500 kasser.

Sommerøy i Vesteraalen har god havn, telefon, men ingen kai. I senere aar er fisket drevet mere fra Nyksund og ikke i Sommerøy men stedet har utviklingsmuligheter paa grund av sin gode havn. Sidste halvaar 1913 og første halvaar 1914 sendtes fra stedet 1042 kasser, hovedsagelig i januar til mars og i oktober til desember.

Breistrand har ikke havn for dampskib, men har telefon. Der er ca. 15 motorskøiter hjemmehørende. Sender ca. 226 kasser. Tinden med Sunderø har ca. 25 motorskøiter. God havn, men ingen kai, ingen telefon. Sender ca. 160 kasser. Hovden har ca. 9 motorskøiter, men daarlig havn.

Skagen i Bø er god havn. Har kai og telefon. Ca. 30 motorskøiter driver vinterfiske herfra. Forsendelse fra mai 1913 til mai 1914 var 371 kasser Nykvaag, Aasenfjord, Strømsjø og Skaarvaag vestenfor har adskillig belæg med motorskøiter og aapne baater og tildels sendes der fersk fisk ogsaa fra disse steder.

Henningsvær i Lofoten har ingen kai.

Dette sted er det viktigste i Lofoten med hensyn til ferskfisk. Derfra sendes ca. 2000 kasser som føres til Svolvevær med motorbaat og omlades direkte i hurtigruten der. Størsteparten av den fisk som pakkes og sendes fra Henningsvær er kjøpt op og hentet av motorbaater i trakterne nordenfor Gimsøstrømmen, Eggum, Borgevær, Vestersand, Kvalnes, Løkvik og Hofund. Fisken er hyse og flyndre.

Balstad ligger godt til for samling av fisk fra Yttersiden gjennom Napstrømmen. Sendte i 1912 159 kasser fisk og 1230 kasser fersk rogn.

Nufsfjord er liten havn uten kai men heldig beliggende for samling av fisk fra yttersiden. Sendte i 1912 571 kasser væsentlig ført dertil fra yttersiden pakket i Nufsfjord og avsendt med motorbaat til Svolvevær for direkte omladning der.

Sund i Lofoten ligger særdeles bekvemt som samleplads og har stor havn og stor rummelig kai.

Fra distriktet var forsendelsen fra mai 1913 til mai 1914 ca. 80 000 kilo. Fra Reine sendtes i 1912 ca. 150 kasser.

Sørvaagen ekspederer i Moskenesvaagen, hvor der ingen kai er. I 1913 sendtes ca. 261 kasser, hovedsagelig i januar og i september—oktober. Hysefiske foregaar hovedsagelig paa yttersiden. Aa som ligger nær ved Sørvaagen har daarlige havneforhold men mere forsendelse end Sørvaagen, saaledes antagelig 350 kasser i 1913.

Værøy ekspederer i Sørlandsvaagen, hvor ekspedition umulig kan foregaa i paalandsstorm. I 1913 forsendtes ca. 300 kasser.

Røst har kai. Hjemmehørende var i 1912 31 seilskjøiter, 9 motorskøiter, 14 listringer, 4 aapne motorbaater og 30 aapne baater. I 1914 var antallet av motorskjøiter 30. I 1912 sendtes 311 kasser noksaajevnt hele aaret. Herfra foregaar foruten skreifiske et betydelig bankfiske av hjemmebaater og fremmede om sommeren.

Støt har gode kveite- og hysefelter omkring. Forsendelsen i 1912 var ca. 500 kasser, hovedsagelig i februar—mars og i novbr.—desbr., men tildels ogsaa i januar, juli og oktober.

Fra Myken sendtes i 1913 ca. 400 kasser samt ca. 200 tønder fersk rogn. Forsendelsen foregaar i januar—mars og i mai—juni. I sistnævnte maaneder blev der sendt ca. 200 kasser kveite.

Fra Selvær sendtes antagelig 300—400 kasser væsentlig under vinterfisket.

Trænen avsendte i 1912 ca. 800 kasser væsentlig kveite fra april til august og flyndre fra september til april. Av hyse blir litet sendt, da ingen har lagt sig efter den endnu. Trænen med omliggende vær har en befolkning av ca. 700 mennesker.

IX.

Rufepian.

Tab. 19 viser en ruteplan fra Vadsø til Hamburg. Jeg er fuldt paa det rene med at en saa lang rute av denne art umulig kan holde

Tab. 19.

Ferskfiskrute ukentlig Vadsø—Tyskland.

Nr.	Anløpssteder	Distancer i sjømil	Liggetid i timer	Distancetid og liggetid tils.	Afgangstider	Anm.
1	Vadsø	0	0	0	Onsd. kl. 6 em.	Liggetid 3—6 timer, maaske kulle
2	Vardø	10	ca. 4	ca. 8 t.	Torsd. - 2 fm.	
3	Berlevaag	12	- 3	- 7 ¹ / ₂ -	— - 9 ¹ / ₂ -	
4	Mehavn ¹⁾	9	- 3	- 7 -	— - 4 ¹ / ₂ em.	
5	S. Honningsvaag	11	- 4	- 8 -	Fred. - 0 ¹ / ₂ fm.	
6	Havøund	6 ¹ / ₂	- 2	- 5 -	— - 5 ¹ / ₂ -	
7	Hammerfest	9	- 3	- 7 -	— - 0 ¹ / ₂ em.	
8	Skjærvøy	18	- 2	- 10 -	— - 10 ¹ / ₂ -	
9	Skaarøy (Valsbotn)	6 ¹ / ₂	- 2	- 4 ¹ / ₂ -	Lørd - 3 fm.	
10	Tromsøy	11	- 3	- 7 -	— - 10 -	
11	Gryllefjord	16 ²⁾	- 3	- 9 -	— - 7 em.	
12	Andenes	5 ³⁾	- 4	- 6 -	Sønd. - 1 fm.	
13	Laugnes	8	- 3	- 7 -	— - 8 -	
14	Skogen i Bø	10 ⁴⁾	- 2	- 6 -	— - 2 em.	
15	Henningsvær	7	- 3	- 6 -	— - 8 -	
16	Sund i Lofoten	6 ¹ / ₄	- 3	- 6 -	Mand. - 2 fm.	
17	Røst	11	- 3	- 7 -	— - 9 -	
18	Trænen	16	- 2	- 8 -	— - 5 em.	
19	Sannessjøen	9 ¹ / ₄	- 2	- 6 -	— - 11 -	
20	Brønnøy	9	- 2	- 6 -	Tirsd. - 5 fm.	
21	Rørvik	12	- 2	- 6 ¹ / ₂ -	— - 11 ¹ / ₂ -	
22	Valdersund	18 ¹ / ₂	- 2	- 10 -	— - 9 ¹ / ₂ em.	
23	Kristiansund	17 ¹ / ₂	- 3	- 10 -	Onsd. - 7 ¹ / ₂ fm.	
24	Aalesund	16	- 4	- 10 -	— - 5 ¹ / ₂ em.	
25	Moldøen	15	- 2	- 8 -	Torsd - 1 ¹ / ₂ fm.	
26	Florø	7	- 2	- 5 -	— - 6 ¹ / ₂ -	
27	Bergen	22	- 5	- 13 -	— - 7 ¹ / ₂ em.	
28	Haugesund	17	- 3	- 10 -	Fred. - 5 ¹ / ₂ fm	
29	Stavanger	8	- 4	- 8 -	— - 1 ¹ / ₂ em.	
30	Hamburg	103		- 41 -	Sønd. - 6 ¹ / ₂ fm.	

426¹/₂ ca. 80 252¹/₂ t. = 10¹/₂ døgn

Tur Vadsø—Hamburg ca. 10¹/₂ —

Ophold i Hamburg 2 —

Ophold i Vadsø ¹/₄ —

Tur Hamburg—Vadsø ca. 10¹/₂ —

Beregnet rundtur 23¹/₄ døgn

1) Kjøllefjord anløpes om høsten og Mehavn kun om vaaren. 2) Ytre led 16 mil, men indre 23¹/₂ m. 3) Ytre led 8 m., men indre 11³/₄ m. 4) Ytre led 10 m., men indre 11³/₄ m.

sig strengt til klokkeslet, men naar jeg har opsat saadanne afgangstider, saa er det bare for oversigtens og beregningens skyld. Planens formaal er at vise hvilke steder, efter min mening, bør anløpes, hvilke dage i uken anløpene vil finde sted, og hvor lang tid turen vil vare. Det vilde forøvrig være meget vanskelig selv for en særlig trafikkyndig at opsætte en nogenlunde nøiagtig ruteplan paa forhaand, og der maa sikkerlig et praktisk forsøk til før en saadan kan fastslaaes i detaljer.

Jeg har sat afgang fra Vadsø til onsdag aften. Dette er gjort for at mest mulig av de nordlige distrikter som vistnok vil yde mest last, kan faa anløp fra midten av uken og til slutten. Derved vil de kunne faa samlet den fisk som er fisket i første halvdel eller i siste 3—5 dage av uken. Med andre ord efter ruteplanen har de nordlige landsdele indtil Lofoten faat de for ferskfisk gunstigste anløpsdage, men til gjen-gjæld kan vel neppe mandagsmarkedet i Hamburg ansees som det beste. Formentlig vilde torsdagsmarkedet i Hamburg være heldigst, men skal man naa dette marked vil avgangen i det nordlige Norge falde paa de første dage i uken. Det kan bli gjenstand for diskussion hvad man her bør vælge.

Ved den endelige ruteordning vil det naturlig være av stor interesse at vite hvilke strækninger befares om natten og hvilke om dagen. Yttersiden av Senjen, yttersiden av Vesteraalen, over Vestfjorden, over Folden, over Hustadviken og over Statt er de steder, hvor dagslyset helst bør benyttes og jeg har i min ruteplan forsøkt mest mulig at ta hensyn til disse farvand, men jo længere sydover man kommer jo mindre utsigt er det til at ruteplanen kan holdes.

Som det fremgaar av planen skulde en damper klare en rundtur paa 23—25 døgn, saaledes at der er 5—6 døgn tilovers av maaneden. Selv om nogen dage maa beregnes for henliggen (kjelsjau og eftersyn) og der maa sættes plads for forsinkelser, synes det dog som om 4 baater vil kunne klare at holde en saadan rute, selv om den ogsaa tar last nordover fra Tyskland.

Fra 1 januar til 1 mars bør ruten, naar veiret er saadan at ruten vanskeligere kan holdes, kunne innskærkes til Hammerfest.

Det hænder enkelte vintre, at veiret kan være godt ogsaa i denne tid, men almindelig er veiret saa daarlig at litet blir fisket og derfor maa der ogsaa bli litet at føre fra Finmarken. Baade opgaver over forsendelsen og hvad folk der nord har meddelt mig viser at saa er til-fælde og ruten bør da ikke gaa paa Østfinmarken i den tid, for at ikke ferskfiskrutens fremtid skal ødelægges derved.

Vestfinmarken fra Hammerfest og sydover er tilgodeseet bare ved anløp av Hammerfest og Skjærvøy, som igrunden bare har betydning som omladningssteder. Hasvik paa Sørøen ligger centralt og hændig til

for anløp, men da havnen er daarlig og omladningsekspektion derfor blir vanskelig, tør jeg ikke anbefale fast anløp av dette sted, men muligens bør stedet anløpes paa telegrafisk anmodning, naar et vist antal kasser haves til forsendelse f. eks. over 20 kasser. Skaarøy er nævnt som anløp, fordi der absolut bør være et anløp et sted paa de kanter. Ved Skaarøy er der en nyoptat havn ved navn Valabotn, hvor der i 1914 blev bygget kai. Denne havn tror jeg har en fremtid for sig, da den er en av de faa store og vel beskyttede havne paa de kanter og jeg tror det er utvilsomt at den meget snart vil bli flittig trafikert. Tromsø er medtat som samlested for fisk fra yttersiden, hvor ruten vanskelig kan gaa. Sommerøy i Senjen er ikke medtat, da stedet endnu er ubetydelig men bør dog anløpes paa telegrafisk opfordring, da ferskfisktrafik kan oparbeides der og da stedet ligger like i leden og har indseilingslygter.

Fra Røst er kursen lagt direkte til Trænen, og derved blir det desværre umulig at anløpe Vestfjordens indlandskyst, som maa nøie sig med Sannessjøen som omladningsplads til ferskfiskruten. Det er beklagelig at denne kyst ikke kan faa den nytte av ruten som den ellers vilde ha faat om ruten var lagt til Støtt, men alt kan ikke tilgodesees og Myken, Selvær og Trænen bør tilgodesees først og fremst. Søndenfor Trænen er bare de almindelige omladningssteder medtat, da naturforholdene stiller sig iveien for at anløpe de ytterste fiskevær. Valdersund er medtat fordi et sted bør anløpes paa de trakter og Valdersund er adskillig benyttet av bankfiskere og anløpes tildels av sildefiskere om vinteren. Der forsendes allerede nu ikke ubetydelig ferskfisk derfra.

Byerne søndenfor Moldøen vil formentlig ha mest interesse for ruten som middel til at faa raastof til sine hermetikfabrikker særlig i vaarmaanederne april og mai i hvilken tid det er vanskelig for disse fabrikker at faa tilstrækkelig raastof og det er mulighet for at disse byers fabrikker med tiden vil sluke den væsentlige del av den last ruten medtar i denne vaartid. Hvis saa blir tilfælde og der kun blir et begrænset kvantum tilbake ombord for eksport, saa blir det nødvendig at medta anden tilfældig last fra sydbyerne av, saafremt ruten skal kunne balancere, ellers maa al ferskfisklast beregnet for hermetikindustrien henvises til kystruterne og negtes transport med ferskfiskruten.

Dette er maaske et av de vanskeligste spørmaal med hensyn til egne ferskfiskruter i fremtiden, men saavidt jeg kan forstaa kan alene erfaringen løse det. Hovedsaken er at bringe den ferske fisk sydovert, om til hermetikfabrikkerne eller utlandet er forsaavidt likegyldig, naar bare den kan komme hurtigst, finest og billigst mulig frem og opnaa høiest mulige priser. Selvfølgelig vil det være i høi grad ønskeligst at mest mulig blev anvendt i hermetikindustrien og forædles i landet.

Naar der skal tages hensyn til ferskfiskrutens lønsomhet i drift melder straks det spørsmåal sig om det er forsvarlig at holde den gaaende i sommertiden. Figur 3 viser hvilke tider av aaret de norske sildefiskerier foregaar og fig. 15, hvilke tider eksporten foregaar.

Fig. 16 viser endvidere eksporten av andre sorter fisk og endelig viser fig. 18 eksporten av fisk med Hamburgerlinien.

Sildeeksporten sjøværts foregaar i desember til mai. Dette er stor-sild og vaarsild. Fra august til november eksporteres sjøværts ogsaa noget fetsild og smaasild (ca. 1500 kasser pr. maaned). Fisk utenom sild eksporteres der ogsaa mest av i høst- og vintermaanederne fra september til april. I sommertiden er det væsentlig laks som spiller en rolle fra april til august, men forøvrig sendes ogsaa en del anden fisk væsentlig kveite og flyndre og litt aal og hummer, med andre ord eksporteres om sommeren væsentlig bare kostbare fiskesorter, herunder medregnet ogsaa fetsild som er i høi pris.

Skal en ferskfiskrute bygges paa de opplysninger som figurerne over eksporten gir, da maa det indrømmes at det blir meget vanskelig at drive den lønsomt om sommeren og særlig i mai og juni.

Imidlertid bør man kunne ha lov til at regne med at eksporten eller iallefald forsendelsen sydover av fersk hyse fra Finmarken vil blive betydelig øket idet netop da det store loddefiske foregaar da der blir fisket store mængder av hyse sammen med torsken saaledes at dette vil kunne hjelpe endel, men allikevel vil vistnok disse 2 maaneder bli vanskelig at klare sig fra. Ogsaa juli og august vil bli av rutens ugunstigste maaneder, men her bør man kunne regne med at ruten hvis skibe forutsætter gode kjøleanlæg i lasterummene vil kunne opta konkurransen med jernbanerne som fra Narvik og Trondhjem fører adskillig sild netop i disse maaneder.

Tabel 20 viser forsendelsen fra Trondhjem alene da der endnu ikke foreligger nogen opgaver over sild sendt fra Narvik og videre sydover med svenske baner.

Jeg skylder dog at opplyse om at hittil har hyse i Tyskland ikke oppnaadd gode priser om sommeren og at den ferske fetsild endnu ikke er saa godt indarbeidet i Hamburg som flere andre steder i Tyskland. Dog bør man kunne gaa ut fra at den om ikke længe ogsaa vil bli sterkt eftertraktet i Hamburg paa grund av varens fine kvalitet.

Kveite og flyndre maa ogsaa forutsættes at bli betydelig mere fisket særlig i de nordligste landsdele i juli—september med en direkte ferskfiskrute til at besørge transporten med.

Av hensyn til den mulige vanskelighet ved at skaffe last nok i Vest- og Nordnorge og av hensyn til Sydkystens interesser vil det antagelig være formaalstjenlig om ruten blev utstrakt til Flekkefjord og Kri-

stiansand fra midten av mai og i juni og juli og muligens august fordi netop da det store kystmakrelfiske foregaar i den tid paa Sydkysten og derved denne vare ved de spesielt indredede baater kunde skaffes frem til Tyskland i en udmerket stand og maaske av den grund lettere indarbeides paa det tyske marked.

Tabel 20.

Opgave
over fersk sild avsendt fra Trondhjems jernbanest. i 1913 og 1914.
(Utarbeidet efter opgaver i „Fiskets Gang“).

Tidsrum	1913		1914	
	Til norske stationer	Til utenlandske stationer	Til norske stationer	Til utenlandske stationer
	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.
Januar	28 480	1 251 210	27 520	1 700 020
Februar	15 110	588 120	42 120	1 316 950
Mars	17 020	491 030	7 730	1 071 790
April	1 910	202 200	260	24 840
Mai	550	—	1 440	2 530
Juni	—	—	1 020	20 210
Juli	16 100	614 770	4 710	470 810
August	7 110	516 200	104 170	519 220
September	3 470	154 010	14 090	460 950
Oktober	2 700	130 610	4 380	434 540
November	3 710	590 580	24 520	1 239 150
Desember	2 440	761 700	730	1 420 570
Ialt	98 600	5 300 430	232 700	8 681 580

En saadan forlængelse av ruten langs kysten vil vistnok ikke være vanskelig for 4 baater at klare i den aarstid da seillodsforholdene er heldigst og har skibene gode kjøleanlæg saa vil vistnok ogsaa fisken fra det nordligste anløpssted ogsaa klare forlængelsen; thi ferskfisken lider ikke saa meget naar den kun holdes hele tiden i avkjølet rum og kasserne undgaar lemping og omladning.

X.

Fragt og andre utgifter ved eksporten.

Fiskeriagent Westergaard har i sin indberetning fra 1911 paavist ved endel eksempler hvor meget fragttutgifter ferskfisken fra Nordnorge

er belastet med og jeg skal supplere hans opgaver ved et eksempel som ogsaa gir andre oplysninger om forskjellige utgifter ved ferskfiskfor-sendelser.

Tabel 21.

Eksempel paa omkostninger ved forsendelse av ferskfisk fra Vardø til Geestemünde.

Avsendt 5 kasser fra Vardø i slutten av november. Hver kasse var av størrelse nr. 3 à 225 kg. hyse = 1125 kg. à kr. 0.06 = kr.	67.50
500 kg. is	„ 10.00
Efterset i Vardø	„ 4.00
Kjøring og arbeidspenger	„ 10.00
	<u>kr. 91.50</u>

5 kasser eksportpakket og levert ombord i hurtigruten i

Vardø.

Fragt for 5 kg. fra Vardø til Altona	<i>M.</i> 90.55
Kaipenger og deklarasjon	„ 6.52
Spedition i Altona	„ 7.50
Jernbanefragt Altona—Geestemünde	„ 23.00
Kjøring i Geestemünde	„ 6.80
Porto og telegrammer	„ 1.85
Kjøring og fragt av tomkasser tilbake	„ 13.00
Kommission 5 %	„ 20.45
	<u><i>M.</i> 169.67 = kr. 149.31</u>

Samlede utgifter til kjøp, fragt etc. av 1125 kg. = kr. 240.81

Salg av 5 kasser hyse Geestemünde	= kr. 359.66
Fiskens kostende + utgifter	„ 240.81

Netto fortjeneste = kr. 118.75

Samlet kostende i Geestemünde pr. kg. netto fisk = 0.214 kr.

Fragt Vardø—Altona pr. kg. netto fisk .....

I Vardø regnes med følgende vekt paa de forskjellige kasser:

	Kasse nr. 1	Kasse nr. 2	Kasse nr. 3
	Kg.	Kg.	Kg.
Tomkassen	ca. 35	ca. 50	ca. 70
Fisk	„ 100	„ 135	„ 220
Is	„ 50	„ 75	„ 100
Bruttovegt	ca. 185	ca. 250	ca. 390

Som det fremgaar av saavel fiskeriagentens opgaver som av det eksempel jeg har git, er utgifterne til fragt og andre omkostninger meget store og disse utgifter stiller sig hindrende for en utvikling av eksporten fra Nordnorge. (I mange tilfælder kommer ogsaa utgifter til omisning til). Hvorvidt bruttofragten kan eller bør sættes ned tør jeg ikke uttale mig om, men det er min formening at den samlede fragtutgift vil synke betydelig ved igangssettelse av egne ferskfiskruter, selv om den nuværende høie fragsats bibeholdes fordi man isaafald kan benytte mindre is i kasserne og altsaa faa mere fisk i dem end nu, og desuten vil man ogsaa sommetider kunne spare noget ved at benytte almindelige billige sildeeksportkasser som kunde følge med salget, likesom ved fersksildforsendelserne og slippe at betale returfragten for tomkasser. Sildeeksportkasser er allerede nu ikke saa litet anvendt i Vesteraalen, og særlig fandt man der denne ordning heldig i det aar Hindøs dampskibsselskap bragte endel laster derfra direkte til Hamburg.

Men bruken av disse kasser betinger at fisken nøie sorteres, saaledes at hver kasse indeholder en bestemt vare, og at kassen med indhold kan sælges underet. Likeledes vil man muligens ved en egen ferskfiskrute kunne opnaa at faa losset lasten direkte paa fiskemarkedet, og derved undgaa unødige transporter paa salgstedet.

Der har i aarenes løp saavel av fiskeriagenterne som av fiskeriinspektører stadig været fremholdt for fiskerne og eksportørerne hvor nødvendig det er at behandle fisken pent fra første stund av og være omhyggelig med den indtil den avsendes, og utvivlsomt har baade fiskere og avsendere syndet meget i saa henseende, og dette er ikke undskyldelig al den stund man altid maa fordrø forstandig og ordentlig arbeide. Men jeg tror at en medvirkende aarsak til dette slurveri har været den, at transportforholdene har været saa upaalidelige. En mand som pakker godt fin og god fisk, kan være uheldig med at faa sine kasser liggende paa kaien ubeskyttet mot regn og sol paa et omladningssted, eller kan hænde faa kasserne plassert paa dækket eller nær maskinen ombord i skibet, og denne fisk vil da komme daarlig frem, likegyldig hvor fin og hvor godt pakket den end var.

En anden mand kan kanske sende simpel fisk i simpel pakning og være heldig med at fisken kommer snart i kjølerum, og at den ikke lider overlast ombord eller under transporten, saa den ved fremkomsten er noksaa bra og meget bedre end den fisk som den samvittighetsfulde eksportør sendte.

Idetheltat er der nu for megen uvishet om hvorledes en sending fersk fisk blir behandlet underveis til markedet, og der blir ikke tat hensyn nok til at fersk fisk er let bedærvelig vare. Enhver som har reist endel med kystskibene har hat rikelig anledning til at se mange til-

fælder av meningsløs likegyldighet likeoverfor fersk fisk, baade av dampskibsekspeditører eller disses arbeidere og av dampskibenes mandskaper, men forøvrig er som regel heller ikke ekspeditionsstederne og skibene heldig indrettet for ferskfisktrafik. Naar en ferskfiskrute engang blir sat igang burde det paalægges omladningsstedernes ekspeditører visse forpligtelser med hensyn til ferskfisken, thi uten strenge forpligtelser tror jeg neppe bedring opnaaes. Haand i haand med en nyoprettet ferskfiskrute vil det sandsynligvis ogsaa være nødvendig at opta en kraftig agitation blandt fiskere og eksportører, om at behandle fisken godt og saadan som markedet til enhver tid kræver.

I et eget avsnit længere bak i boken har jeg indtat utdrag av en „Veiledning i behandling og pakning av fersk fisk“, utgit av Fiskeauktionarius H. Köser i Hamburg 1906.

Saadanne veiledninger er forøvrig ogsaa forfattet blandt andre, av fiskeriinspektør Johnsen som i særlig grad har interessert sig for ferskfisk og dens behandling, men jeg refererer H. Köser fordi han er en fagmand paa omraadet, som er bosat i det land og i virke paa det marked hvortil norsk fisk hovedsagelig gaar.

Oversigt over fiskeriet ytterst i skjærgaarden langs hele den norske kyst.

I. Varangerfjorden.

Langs Varangerfjordens kyster foregaar et jevnt betydelig laksefiskeri men kun bare nær land. Torskefiskeriet er ikke aarvist, men er av meget stor betydning i de aar torsken søker ind og fisket foregaar da paa kystbankerne baade paa nord og sydsiden, almindelig ikke længer ind i fjorden end til en linje fra klubben til Latnæringen, men til sine tider, omend sjeldent ogsaa helt ind til Næseby. Sammen med torsken søker ogsaa store mængder hyse ind.

Almindelig fiskes torsken fra land og nedover til 100 favners dyp. Dypere end 100 favner er bunden bløt ler (søle) med daarlig fiskemark.

Langs Sydvarangnr skyter dypet meget nær ind til kysten og det torskefiske som der drives, foregaar derfor ogsaa bare med smaabaater og klods ved land.

Latnæringen og Mortensnæs ligger længst inde i Varangerfjorden og disse vær var i gamle dage betydelige, men i den senere tid er søkningen meget liten, dog fisker endel lapper inde fra fjordene her.

Bugønes er det fornemste fiskevær paa Sydvarangersiden og benyttes av stedets noksaa talrike beboere (kvæner) baade under torsk- og laksefisket.

Rævøsund er et betydelig fiskevær, naar torsken gaar ind i Varangerfjorden og dit søker lapper og kvæner fra Neiden og Bugøfjord men utenom fisketiden er stedet ikke bebodd.

Kjelmø er ikke bebodd, men er søkt under laksefisket og i de aar torsken er der, væsentlig av lapper fra Bøkfjord og Korsfjord.

Lille Jarfjord og Holmengraafjord er ikke bebodd og søkes bare av laksefiskere.

Pasvik har god havn, men ingen fast besætning. Stedet er et laksefiskevær.

Smaastrømfjord har før i tiden været et betydelig fiskevær med fiskeetablissement men er nu ikke bebodd og bare nogen faa lapper søker dit til laksefisket.

Jakobselv er bebodd væsentlig av nordmænd (oprindelig fra Gudbrandsdalen og Østerdalen). Der er god agnplads og stedet er av den grund godt besøkt ogsaa av andre end indbyggerne.

Fjordene i Sydvaranger blir benyttet overalt til laksefiske med kilenot væsentlig av lapper og kvæner. Desuten foregaar noksaa ofte sildefiske med not i fjordene, særlig efter agnsild.

Paa nordsiden av fjorden roes der fiske fra mange forskjellige steder fra Mortensnes og utover til Kiberg.

De viktigste steder er Vadsø, Store Ekkerø, Lille Ekkerø, indre og ytre Kiberg.

I Vadsø er hjemmehørende ca. 20 motorskøiter foruten otringer og mindre baater. Naar der intet Varangerfjordfiske er, drager skøiterne utover til Vardø og tildels helt vestover til Mehavn og enkelte otringer flytter til Kiberg, men forøvrig blir en god del fiskere hjemme særlig de som har jordbruk at stelle og de som ikke har noget jordbruk, tar sjauerarbeide eller driver litt haandverk.

Naar der er fiske utfor Vadsø er der som regel ogsaa fiske for Ekkerø og omvendt, men meget ofte kan der være fiske for Kiberg men ikke indover Varangerfjorden.

Ofte kan det hende at skøiterne driver fiskeri fra Vadsø med banken utfor Kiberg som fiskehavn, naar fisken staar der og ikke indenfor. Dette er mulig bare derved at man nu har motorer i skøiterne.

Selv om der er fisk ogsaa indover fjorden er det almidelige fiskefelt for skøiterne strækningen fra Store Ekkerø til Kiberg fra 50 fv. ned til 100 fv., mens smaabaaterne driver sit fiskeri nærmere utfor de steder hvorfra der roes. Naar der er fiske fra Kiberg brukes mest havet nordfor Kiberg og meget almindelig fiskes paa Nordfargrunden, en banke

1½ mil w.s.w. av Kiberg, som foruten av Kibergbaater ogsaa ofte søkes av Vardøbaater.

2. Kiberg—Tanafjord.

Fiskeriet paa denne kyststrækning er i hovedtræk følgende:

Om vinteren fiskes med liner i den utstrækning som veiret tillater, men vinterfisket er meget variabelt i betydning alt efter fiskemængde og veirforhold i de forskjellige aar.

Tidlig om vaaren, i mars, ja endog i februar kan der forekomme et rikt loddefiske som varer til først i mai. Loddefisket er væsentlig et dypsagnfiske (snørefiske) paa grundt vand fra 80 fv. og indover til klods i fjæren. Fisken gaar under loddefiske ofte oppe i sjøen, hvilket er grunden til at særlig snøre benyttes, men der blir dog i ikke liten utstrækning ogsaa benyttet liner og i de senere aar tildels snurpenot og synkenot til fangst av loddetorsk paa grundene.

De tilreisende fiskere kommer søndenfra midt i april efter endt skrei-fiske. I mai søker torsk almindelig ned til bunden og paa dypere vand og da begynder det ordinære linefiske, væsentlig fra bankskraaning-
gen og utover op til 10 a 12 mil paa sjøen eftersom aaringerne er.

Den alt overveiende del av de tilreisende fiskere reiser hjemover ved St. Hans, mens den hjemmehørende befolkning fisker videre saalænge der er fisk at faa, likesom ogsaa en mindre del fortsætter linefisket og senere driver sommerfiske med smaabaat sammen med de hjemmehørende.

Det egentlige loddefiske (dypsagnfiske) er ikke aarvisst, idet fisken ikke alle aar søker op i sjøen og nær land, men mange aar staar dypt i hele loddetiden, altsaa utenfor den egentlige kystbanke og den maa da fiskes med line.

Sommerfiske drives med line efter torsk og hyse, men ogsaa som seifiske med synkenot, dorg og ilsnøre fra smaabaat.

Om høsten er det ogsaa linefiske efter torsk og hyse paa bakkekanten som er det viktigste, men ogsaa da kan veirforholdene lægge store hindringer iveien for en rationel drift.

Linefisket efter torsk og hyse er det fornemste fiske i dette distrikt og dette foregaar hovedsagelig paa bankskraaning-
gen og utover.

Fiskevær.

De viktigste fiskevær er Vardø by og Berlevaag og nu i de senere aar ogsaa Baadsfjord. Til disse steder er der en kolossal tilstrømning under vaarfisket. Desuten kan nævnes Havningberg, Syltefjord, Makur, Kongsfjord, Kvitnes og Bukkekjeilen.

3. Tanafjord til Nordkap.

Fiskeriet arter sig her i store træk som for kysten østenfor (avsnit 2). Linefisket efter torsk foregaar hovedsagelig paa bankskraaningene og utenfor denne op til 6—8 mil paa sjøen, men ogsaa indover mot fjordene.

Sleppen med omliggende havstrøk er av særlig stor betydning som fiskegrund, da fisken jevnt søker til denne banke i stor mængde og dit søker derfor fiskerne fra alle de omliggende fiskevær, Skjötningberg, Kjøllefjord, Honningsvaagene, Kjelvik og Kamøvær, som alle er beliggende i omtrent den samme afstand fra Sleppen. Ogsaa fra Mehavn søkes Sleppen tildels.

Foruten torskefiske drives der seifiske om sommeren med synkenot, dorg og ilsnøre paa skallene og seifiske med sættegarn om høsten. Om høsten fiskes betydelig med line fra flere vær men særlig fra Kjøllefjord og Honningsvaagene, hvor der kan være stor tilstrømning av fremmede fiskere i oktober og november. Meget av den da fangede fisk er hyse, som blir eksportert i fersk tilstand og faaes ofte paa selve kystbanken paa grundere vand end der vanligvis fiskes med liner. Finkongkjeilen, Dyfjord, Sværholt og Kjelvik er ogsaa høst- og vintervær av betydning.

Fiskevær.

De viktigste fiskevær paa denne kyststrækning er Mehavn og Honningsvaagene, som hører til Finmarkens største fiskevær. Av andre mindre men dog betydelige fiskevær er Finkongkjeilen, Omgang, Gamvik, Skjötningberg, Kjøllefjord, Sværholt, Kjelvik, Kamøvær og Skarsvaag.

4. Nordkap—Sørøen.

I de senere aar, efter 1905, har vaarfisket vestenfor Nordkap været særdeles mislig og der har derfor været liten søkning til de forskjellige fiskevær av fremmede. Tildels har indbyggerne paa denne kystdel været nødt til at søke til Østfinmarken under lodde og vaarfisket.

Men de aar fisket slaar til for Vestfinmarken er fiskeværene søkt av mange fiskere i likhet med hvad der er tilfælde nu paa Østfinmarken, og da optrær fisken i Vestfinmarken omtrent som for Østfinmarken, med linefiske særlig langs bankskraaningene og dypsagnfiske i loddetiden oppe paa bankerne.

Om sommeren drives seifiske med synkenot, snurpenot, dorg og ilsnøre og om høsten med garn. Om høsten drives ogsaa linefiske langt ut over vinteren efter torsk og hyse og i den tid oftest nærmere land end om vaaren.

Fiskevær.

De vigtigste fiskevær i de aar som der foregaar lodde- og vaarfiske paa Vestfinmarken er Gjesvær, Ingø, Tufjorden (Rolfsø), hvor der kan være samlet store flaater av fiskefartøier.

Av andre mere og mindre anseelige fiskevær kan nævnes Maasø, Akkerfjord, Havøsund, Mefjord, Galten, Sørvær.

5. Sørøen—Vandøen.

Det vigtigste fiskeri her paa dette strøk er for tiden seifiske som drives med synkenot, dorg og ilsnoere ute paa Skallene i sommer- og høsttiden og foruten baaerne utfor Sørøen er det især Gjæsbøen med omliggende grunder som er fiskefelt for en meget betydelig flaate av fiskefartøier fra alle omliggende fiskevær fra Sørøen til Vandø.

Torskefiskeriet skifter paa dette strøk karakter, idet et regulært og aarvisst skreifiske med liner og garn paa de grundere bankdele begynder her i likhet med det skreifiske som foregaar over hele kysten søndenfor.

Skreifiske drives allerede tidlig paa vinteren med liner og garn og fortsætter utover til vaaren. Breivikbanken utfor Sørøen har i de senere aar ikke været rik paa skrei, men i visse aar kan der dog være stor forekomst av skrei og stor deltagelse i fisket.

Fugløbanken, nord og øst for Fuglø, er en aarvis skreibanke. Tidligere blev dette fiske drevet av nogen faa aapne baater, da havneforholdene var meget vanskelig, men i de sidste 4—5 aar efter at motorflaaten er komt til er denne banke benyttet i betydelig grad, idet avstanden fra brukelig havn med de nu benyttede motorbaater spiller en mindre rolle end før. Saaledes drev i 1914 ca. 70 skøiter skreifiske fra Skaarø paa banken paa nord- og østsiden av Fuglø fra nær land optil 1½ mil ut.

Foruten selve skreifisket foregaar der ogsaa linefiske om høsten efter andre fiskesorter i kortere og længere avstand fra kysten. Linefisket efter hyse er væsentlig smaabaatfiskeri om høsten nær land og paa grundt vand.

Fiskevær.

De betydeligste fiskevær er i torsketiden nu Skaarø og Løksund, men i somme aar kan Breivik, Sørvær og Hasvik paa Sørøen være betydelige.

Under seifisket er Thorsvaag det vigtigste fiskevær med en meget betydelig fiskeflaate og mange russiske kjøpefartøier, men ellers benyttes alle havner rundt omkring, som allerede før nævnt, Sørvær, Breivik, Hasvik, Loppen, Skjærvøy, Løksund, Skaarø, Burøsund og

Thorsvaag, helst og jevnest de havner, hvor russiske kjøpefartøier søger hen.

6. Vandø—Andenes.

I det nordlige parti fra Lyngø og nordover til Vandø er der ikke noget fiskevær av større betydning. Det er bare hjemfolket som driver noget skreifiske og hjemfiske samt seifiske.

Søndenfor Lyngø er der nedover hele kysten betydelig skreifiskeri og i visse aar optrær skreien paa Malangsgrunden og Svendsgrunden i kolossale mængder, saa der blir en stor tilstrømning av fremmede fra alle kanter av landet.

I de senere aar har skreifisket ikke været saa betydelig paa dette strøk, men dog samles en stor flaate hvert aar i de forskjellige vær.

Seifisket spiller for denne kystdel ogsaa en betydelig rolle og særlig benyttes meget seigarn utover høsten, men forskjellig fra kysten nordenfor er ogsaa bankfiske om sommeren og høsten av stor betydning og er for flere steders vedkommende et av hovedfiskerierne. Bankfisket drives særlig langt tilhavs ute paa bankerne og paa bankernes avhæld ned i dypet og mange steder ogsaa nede paa meget dypt vand, saaledes utfor Bleik paa ned til 400 favner og over det. Men tildels fiskes ogsaa i skraaningerne ned til de forskjellige dyp som skjærer ind nær kysten og paa selve kystbanken ogsaa om høsten og utover, særlig torsk og hysefangst.

Sildefiske med drivgarn efter fetsild er væsentlig et indenskjærsfiske. Almindelig deltar en stor mængde av fiskerne fra denne del av kysten i Finmarksfisket fra april av og utover til St. Hans.

Fiskevær.

De vigtigste fiskevær er Gryllefjord og Andenes. I Gryllefjord søger særlig mange fremmede til, da havnen er stor med grei indseiling. Forøvrig er den hjemmehørende flaate ikke saa stor, men tæller dog 16 motorskøiter. I Andenes derimot er det den hjemmehørende flaate, som spiller hovedrollen og denne flaate tæller nu ca. 100 motorfartøier (heri medtat baater fra Bleik som ror vinterfisket fra Andenes).

Forøvrig kan nævnes som vigtige fiskevær Røsholmen, Sommerøy i Senjen, Mefjord, Havn i Senjen, Bergsøerne.

7. Andenes—Vestvaagø.

Skreifisket er viktig paa denne kystdel. Nordfra indtil Hovden drives skreifiske fra januar til april og mest 2—3 mil tilhavs, mens der paa strækningen fra Hovden og sydover især fiskes i vintertiden indtil

ut februar, da fiskerne i stort antal flytter til Lofoten for at delta i skreifisket der.

I Vesteraalsfjorden og utfor Vestvaagø fisker foruten de faste belæg i fiskeværene rundt omkring ogsaa dampskibe i den første del av skreitiden. Disse dampere tar ofte tilhold i Stensfjorden, hvor der er havn for større farkoster, mens Stensfjordens indbyggere selv fisker fra Eggum med baater.

Bankfisket efter lange, bromsme og kveite drives om eftersommeren og utover høsten i meget betydelig utstrækning. Det foregaar omtrent udelukkende ute paa havbankerne og ute paa vesteggen.

Senhøstes naar veiret blir daarlig optages igjen linefiskeriet paa skreifelterne og nærmere land, særlig efter fiskesorter som egner sig til eksport i forsk tilstand (kveite og hyse).

Seifiske med not, dorg og ilsnøre drives men har i de senere aar ikke været saa betydelig som før.

Fetsildfisket er noksaa viktig for denne kystdel og særlig deltar den sydlige del av kyststrækningen i det. Gavlfjorden og Vesteraalsfjorden er et almindelig drivgarnsfelt under fetsildfiske, men dette drivfiske er ikke aarvisst.

Fiskevær.

De viktigste fiskevær paa denne strækning er Langnes, Nyksund, Strømsjøen og Bø i Vesteraalen (med hver 30—40 motorskøiter som deltar i skreifisket), endvidere kan nævnes: Nordmæle (Andøen), Sommerøy i Vesteraalen, Breistranden, Sørsand og Vaage, Hovden, Nykvaag, Aasanfjord, Skaarvaag, Kvalnes, Borgevær og Eggum som har større og mindre belæg.

8. Vestvaagø til Røst.

Fiskeriet paa denne kystdel fra Røst og nordover ytre side er av forholdsvis ringe betydning under torskefiske for tiden, men det kan jo tænkes, at det i fremtiden vil kunne bli av større betydning end nu. Hvis torskefisket paa Lofotens indre side slaar feil vil der antagelig bli forsøkt at fiske ogsaa utenfor med den fiskeflaate som nu er saa godt utrustet med maskinkraft og til enkelte tider gjøres vistnok nu allerede fiskeforsøk fra havner paa indresiden.

Vestenfor Røst foregaar et regulært skreifiske i januar og februar nu ogsaa men nær land, bare leilighetsvis længere paa sjøen.

Utfor sydvestsiden av Skomvær i Røst foregaar regulært skreifiske om vaaren fra ganske nær baaerne og 1½ mil ntover.

Seifiske med not, dorg og il drives adskillig utfor kysten.

Bankfiske drives særlig ute paa bankerne langt fra land om sommeren. Tildels fiskes hyse om høsten paa yttersiden av Lofoten.

Snurrevad til fangst av flyndre anvendes om sommeren paa flere flekker med sandbund, men ganske nær land paa grundt vand.

Fiskevær.

Andre fiskevær end Værøy og Røst findes ikke, men havnene paa indresiden av Lofoten kan benyttes, idet man gaar ut gjennom de forskjellige strømmer.

9. Røst til Risvær i Lofoten.

Jeg skal ikke gaa nærmere ind paa Lofotfisket som maa ansees for saa vel kjendt og godt beskrevet, at det er unødigt.

Skreifisket drives som bekjendt med snøre, garn og liner over kystbanken langs hele Lofoten, Værøy og Røst fra nær land og utover til bankskraaningene mot Vestfjorddypet.

Utenom skreitiden drives i det store og hele særdeles ubetydelig linefiskeri utenom kveitefiske i Vestfjorddypet og endel smaalinefiske efter hyse særlig utfor Sørvaagen, Værøy og Røst.

Dette hysenfiske drives paa grundt vand og nær land om høsten.

Seifiske med not, dorg og ilsnøre derimot er av større betydning om sommeren og utover høsten.

Snurrevadfiske efter flyndre er godt utviklet fra Henningsvær og andre steder og der er mange sandflak at bruke dette redskap paa, især i Gimsøstrømmen og nordenfor.

Til Henningsvær føres ogsaa meget hyse om høsten fra forskjellige steder nordenfor Gimsøstrømmen.

10. Hammerø – Myken.

Fiskeriet efter skrei er her et vinterfiske i januar og februar til midten av mars, med garn og liner. I midten av mars reiser de allerfleste til Røst eller Trænen for at fortsætte skreifisket der utover vaaren.

Det er først i de senere aar at skreifiske paa dette strøk er kommet i god sving og nye fiskefelter er fundet. Saaledes er skreifisket fra Støtt ikke ældre end fra 1908, men der kan nu være op til 200 skøiter fiskende derfra en kort tid først paa vinteren.

I den nordlige del, fra Helligvær og Fleinvær, drives vinterfiske som et kombinert skrei og kveitefiske og søndenfor utfor hele kysten drives et eget grundvands kveitefiske i april og mai mellem skjærene og opunder skjærene paa 10—20 favners dyp.

Bankfiske blir ikke drevet i den utstrækning som for nogen aar siden, men drives dog litt endnu ute i Vestfjorden paa dypt vand efter brosmes, lange og kveite om sommeren.

Høstfiske efter hyse er av betydning og særlig er farvandene omkring Støtt gode hysepladser.

Seifiske er av stor betydning for flere av værene inde ved land og drives særlig med snøre, garn og dorg.

Sildefiske drives ikke utenfor kysten her men i skjærgaarden.

Fiskevær.

De viktigste fiskevær er Myken, Valvær og Støtt som har et meget stort belæg om vinteren.

Av andre fiskevær kun nævnes Helligvær, Givær, Fleinvær og Fugløvær.

Nordenfor Helligvær er der igrunnen ikke noget egentlig fiskevær, men der kan dog fiskes litt for Engelvær og Husøen i Steigen.

11. Myken—Sklinna.

Paa denne strækning spiller ogsaa skreifiske hovedrollen paa kystbanken.

Skreifisket foregaar overalt her temmelig nær land og op mot boerne.

I fiskeværene Selvær, Aasvær og Skibbaasvær er der vinterfiske til mars da en stor del av fiskerne der flytter til Træna som er et utpræget vaarfiskevær likesom Røst. I Træna er fisket ustabilt fra aar til andet, nogen aar kan der være storartet fiske og andre aar temmelig skralt med fisk. Vinterfeltet utfor Trænen ligger nær land, men længere ut paa vaaren flyttes der ogsaa længere ut paa banken.

I visse aar er der ogsaa vaarfiske utfor Ytterholmen. I slike aar søkes Ytterholmbanken.

Bankfiske med line om sommeren spiller en betydelig rolle for denne kystdel omend dette fiske i de seneste aar er gaat betydelig tilbake, men der fiskes dog med bankliner hele sommeren igjennem ute paa bankerne baade av kystens befolkning og av fiskere fra andre kystdele som søker dette felt (fra Aalesund og Vesteraalen).

Seifisket drives meget langs hele kysten væsentlig med dorg og snøre.

Høstfiske med smaaliner efter torsk og hyse og snøre drives ogsaa nær land og i skjærgaarden likesom ogsaa kveitefiske har betydning.

Noget sildefiske utfor system foregaar der endnu ikke, men da der er sild (storsild) tilstede hver høst, kan dette fiske med tiden tænkes at bli drevet. Fetsilden fanges i skjærgaarden og fjordene.

Fiskevær.

De betydeligste fiskevær er Selvær, Trænen, Aasvær, Skibbaasvær med Sandsundvær og Sklinna, som alle har et betydelig belæg av farkoster om vinteren.

Som mindre vær kan nævnes Bremsteinen, Skjærvær og Indreholmen. Det sidstnævnte er væsentlig et „efterfiskevær“.

12. Sklinna—Smølen.

Paa denne kyststrækning drives foruten skreifiske med garn og liner ogsaa et meget vigtig drivgarnfiske efter storsild, likesom ogsaa sommer og banklinefisket her spiller en stor rolle.

Skreifisket foregaar over den hele strækning nær land mest indenfor milegrænsen.

Drivgarnsfisket efter storsild foregaar utfor Smølen, utfor Titran og Sulen og langs Froørerne til nordenfor Halten, saavel langs med kystbankerne som længere ute paa havet, mellem Halten og Vikten nærmere land, utfor Kya drives sildefiske leilighetsvis, da dette farvand er ikke tat almindelig i bruk endnu væsentlig grundet den sterke strøm sammen med utilstrækkelige fyrforholde, men man bør dog gaa ut fra, at dette hav vil bli mere benyttet naar et fyr engang blir opsat paa Kya. Fet-sild fiskes i skjærgaarden og fjordene.

Sommerfiske med smaaliner og bankfiske foregaar langs kystbanken og ute paa bankerne kortere eller længere avstand fra land og om høsten fiskes adskillig hyse.

Seifisket spiller ogsaa en særdeles stor rolle og foregaar med synkenot, snurpenot, dorg, snøre og garn ute paa Skallerne.

I dette distrikt begynder hummerfiske og aalefiske. Begge disse fiskerier foregaar nær skjærene eller inde i skjærgaarden.

Fiskevær.

Sørgjæslingerne er uten sammenligning det betydeligste fiskevær, med ca. 1000 fiskebaater i skreitiden, men betydelig skreifiskevær er ogsaa Halten, Sulen, Kya og Titran samt fiskeværerne paa Nordsmølen og Vestsmølen. Likeledes kan nævnes Viktenværerne utenom Sørgjæslingerne nemlig Kvalø, Bremø, Frelsø, Skjærvær, Nordørerne, Sørørerne, Nordgjæslingen. Paa fastlandssiden sydover fiskes skrei mange steder nedover. Langs Foldenfjord og Frohavet er igrunnen ikke nogen store vær, men temmelig mange mindre vær.

Her kan nævnes Bjørøvær, Villavær, Glæsvær, Smaavær, Sæter, Skokkelø, Kalværet, Skjærvørerne, Almenningsværet.

Paa øirækken kan nævnes Gjessingen og Mauøvær hvorfra der fiskes paa yttersiden i skreitiden, men paa indersiden efter hyse om høsten.

I Smølen kan nævnes Hopen, Veiholmen, Raakholmen, Stensønes, Odden, Ringsø, Hallerø og mange flere.

13. Smølen—Ona.

Det viktigste fiske er skreifisket, men sildefisket efter storsild med drivgarn spiller for den sydlige del av distriktet ogsaa en betydelig rolle.

Skreifisket begynder i slutten av januar og varer til litt ut i april.

I almindelighet er skreifeltet nordfra og sydover til Bud paa Hustadviken beliggende en mil av land undtagen fra Grip og Bud, hvor ogsaa feltet som brukes sent paa vaaren ligger over en mil utenfor. I aarene 1912—13 og 14 har feltet mest været nær land.

Bjørnsund, Ona, Sandø, Finnøy og Harø har sit skreifelt nær land og kloss i skjærene ved landbakken i januar og februar men flytter i mars, april ut paa syd og vestkanten av Budgrunden.

Der fiskes mest paa avheldet av banken 40—70 favne dypt, men naar det lider mot slutten av fisket blir hele Budbanken forsøkt. Ogsaa fiskere fra andre søndenfor liggende vær helt ned til Aalesund benytter sidst i fisket tildels Budgrunden som fiskefelt.

Der fiskes med garn og liner og av endel fiskere i enkelte vær fra Bud og sydover brukes ryksnøre (pilk) den hele tid eller en del av fisketiden.

Fra Bjørnsund og Ona fiskes der storsild med drivgarn fra høsten av indtil skreifisket begynder og av endel fiskes sild ogsaa ind i skreitiden for salg til lineagn.

Utfor Grip kan der enkelte aar fiskes litt fetsild og ved Bjørnsund fiskes almindelig fetsild om sommeren og utover helt til jul. Dette er notfiske klods ved land.

Bankfisket spiller en stor rolle hele kysten langs og det drives mest i længere avstand fra land og utover bankerne.

Høstlinefisket har ogsaa betydning og drives nær land og paa skreifelterne.

Seifiske er særlig viktig for Grip og Smølen hvorfra særlig Grip-tarene brukes til fiskefelt, og paa disse grunder samles fiskere mange-stedsfra om sommeren. Likeledes spiller seifiske en rolle for Hustadvikens befolkning, men mindre for de sydlige vær.

Fiskevær.

Av fiskevær av større og mindre betydning kan nævnes: Grip, Kristianssund, Øksenvaag, Sveggen, Kjønnø, Horningsø, Langø, Storesandø, Strømsholm, Aarsbog, Vevang, Smørholm, Hestholmen, Storholmen, Nerland, Askevaag, Vikene, Bud, Harøsund, Bjørnsund, Ona, men der er ogsaa mange andre steder hvorfra der ror nogen faa baater.

Av de ovenfor nævnte vær er Grip, Kristianssund, Bud, Bjørnsund og Ona de viktigste.

14. Ona—Rundø.

Kyststrækningen her er en av de viktigste for skreifiske i Norge med en svær flaae av fartøier. Skreien søker ind paa de vidstrakte grunde havbanker, hvor der er plads til mange fiskere.

Skreifisket begynner sidst i januar og først i februar og varer litt ut i april. Almindelig begynner fisket litt tidligere i de nordligste vær end i de sydligere.

Sandø-, Finnøy- og Harøbaater fisker indtil mars maaned under land og flytter saa ut til sydvestkanten av Budgrunden i mars—april, som allerede nævnt i foregaaende avsnit.

Fjørtoft-, Flemsø-, Haramsø-, Lepsø- og Vigrabaater fisker ogsaa i februar nær land og flytter i mars en mils vei og mere længere ut. Somme aar flyttes dog ind mot landbanken igjen i april særlig i de sydligste vær.

Godø-, Brandal-, Hareide-, Aalesund og andre omliggende fiskeværs baater begynner i februar fisket længst ut paa banken 3—4 mil nordvest av Godø og trækker sig efterhvert indover mot Godø og indover helt ind i Borgundfjorden i de sidste aar, men i mange aar begynner fisket i februar langt vest paa Mebotten og i mars følges fisken med garn ned i Vinterdypet, hvor den holder sig fisket ut.

Mebotten regnes at ligge ca. 2½ til 5 mil nordvest av Godø og fra Bredsundet til Vinterdypet.

Denne banke er almindelig hele fisketiden optat av de større farkoster og er disses viktigste fiskefelt.

I de senere aar har fisken søkt ind mot land og ind i Borgundfjorden som allerede nævnt og mange følger den indover efterhvert.

Rundøbaaten fisker i de senere aar i februar indtil 20 mars vestenfor Mebotten og trækker derefter ind paa landbanken fra nordvest av Rundø og indover til Græsørerne og litt østenfor disse.

Endel av de sydlige værs baater søker i slutten av tiden helt op til Budgrunden.

Dette er i store træk skreifiskets utseende, men da fiskerflaaten nu bestaar av større motor- og dampfartøier, er fiskerne svært bevægelige og søker dit hvor der er bedst om fisk. Mange bruker bare liner og mange har garn, særlig gjælder dette Aalesundsflaaten, men mange, særlig øifolket, driver med begge slags redskaper og er fuldt utrustet til det, idet de en tid bruker bare line og saa skifter over til garn. Ryk brukes ogsaa.

Storsildfisket drives aarvisst av hele kystbefolkningen indtil skreifisket begynner, og av mange ogsaa i første del av skreitiden, hvorav der ofte kan opstaa kollisioner mellem drivgarnene og skreifiskernes faststaaende redskaper, hvis opstø rives væk av drivgarnene.

Det er almindelig at der klages over drivgarnsfiskerne, men da man trods alt ønsker fersk sildeagn som driverne skaffer tilveie, vil man heller ikke at dette fiske skal ophøre helt i skreitiden.

Storsildfisket foregaar langs hele kysten fra 3 kvartmil utenfor de ytterste skjær og utover til Langgrunden 3—4 mil ut fra skjærene.

Dette fiske med drivgarn som først tok sin begyndelse i 1896 blev i de nærmest følgende aar drevet i oktober—november og desember, men har efterhvert begyndt senere og senere hvert aar, saaledes at nu i de sidste par aar for Søndmørs vedkommende begynder dette fiske efter nytaar og drives særlig i januar og februar.

Bankfisket er av særdeles stor betydning for dette distrikt og drives fra skreifiskets slut til utgangen av august rundt omkring paa forskjellige steder fra nær land til utom Storeggen. De større farkoster længst ut og de smaa nærmere land.

De største motorfartøier og specielt damperne driver bankfiske paa Storeggen—Aktivneset—Tampen—Halten og Trænabanken og andre fjerne steder tildels helt til desember.

Hysefisket med smaaliner drives av mange om høsten nær land.

Adskillig flyndre fiskes med smaaredskaper og snurpenot.

Fiskevær.

Det viktigste fiskevær er Aalesund, hvor der er samlet størst mængde fiskere, men desuten kan nævnes Steinshavn, Marøen, Røsok, Myklebust, Fjørtoft, Otterlei og Davik, Langva, Flem, Ulla og Ullhammer, Ostnes og Aakre, Haram, Kjærstad og Sæt, Lausund og Farstad, Molnes, Roald, Rørvik, Blindem, Røsvik, Synes, Gjørundsæter, Nordstrand, Hustruhavn, Ytreland, Valderhaugstrand, Giskegaard, Giskegjære, Giske, Alnæs, Furkenholmen, Valkvad, Støbak, Godø, Dyb, Ellingsøen, Spjelkavik i Borgundfjorden, Liavaag, Hareide, Branddal, Flø og Rundø.

15. Rundø til Vaagsø.

Skreifisket er det viktigste for dette distrikt, men ogsaa storsildfiskeriet drives i stor utstrækning som drivgarnsfiske indtil skreien kommer. Desuten begynder vaarsilden at optræ i dette distrikt.

Skreifisket begynder først i februar og varer til først i april med garn, liner og delvis med ryksnøre.

Først i fisketiden fiskes længst ut og saa efterhvert indover eftersom fisken siger indover helt ind mellem skjærene.

I den sydligste del av distriktet utfor Vaagsø og Bremanger drives skreifisket hovedsagelig nær opunder og mellem baaerne og nær ved land.

Storsildfisket med drivgarn foregaar 4—5 mil av land særlig fra Statlandet og nordover (Svinøhavet) men ogsaa søndenfor utfor Bremanger omend i mindre maalestok der.

Vaarsildfisket er et skjærgaardsfiskeri med sættegarn og nøter og drives fra Flaavær og sydover saavel paa yttersiden som indsidan av Sandø og Kvamsø og langs landet sydover. Det foregaar i mars og april.

Bankfisket drives av mange om sommeren her likesom i foregaaende distrikt, særlig av de fiskere som intet gaardsbruk har at ta vare paa.

Høstfisket med smaalinier efter hyse drives nær og mellem baaerne. Adskillig flyndre fiskes med liner, garn og snurpenot.

Fiskevær.

Det vær som har størst belæg i skreitiden er Fosnavaag. Av andre fiskevær kan nævnes: Ulsteinvik, Torvik, Remø, Sævik, Kvalsvik, Kvalsund, Gjersvik, Sandshavn, Storholmen, Lekanger, Honningsvaag, Selje, Raudeberget, Revvik, Torskangerpollen, Vaagsvaag, Moldøen, Berge, Herøholmen, Flaaværholmene.

16. Vaagsø til Buelandet.

I dette kystdistrikt begynder forholdene at forandres, idet skreifisket her ikke er aarvisst som nordenfor, men til gjengjæld er vaarsildfisket stabilt. I de sidste 3 aar har skreifisket været drevet i stor utstrækning særlig fra Frøyen og nordover, men før denne tid var det mest vaarsilden, som var gjenstand for fangst. Grunden til at skreifisket i de senere aar er drevet saa ivrig skjønt der ogsaa har været vaarsild, maa ogsaa tilskrives daarlig sildepris og at det derfor har været litet lønsomt at fange sild, naar der samtidig ogsaa var torsk tilstede. Men der er dog ogsaa drevet adskillig sildefiske i de sidste aar samtidig med skreifiske. Med skreien følger en stor mængde sei og fangsterne er derfor en blanding av torsk og sei.

Torsk og sei kommer samtidig med silden i februar, og fisket efter disse fiskesorter varer til først i april.

Skreifisket foregaar særlig med garn og ryk omkring og indenfor de ytterste baaer og tildels kan det foregaa i bugter og klods iland og enkelte aar langt ind i Frøysjøen.

I den første del av fisketiden søker fiskerne fra Kinn og Buelandet nordover, særlig til Kalvaag og driver fiske derfra en tid, men de søker ofte sydover igjen naar silden og fisken støter til land søndenfor.

Vaarsildfisket foregaar som nævnt samtidig med skreifisket men drives som sættegarnfiske og notfiske, bare i enkelte tilfælder som drivgarnfiske længere ute fra land.

Bankfiske om sommeren har paa denne kystdel mindre betydning men vil antagelig litt efterhvert ta sig op her ogsaa, da der er gode muligheter tilstede.

Særlig i den søndre del av distriktet, i Kinn og Buelandet, hvor skrei- og sildefisket ikke er saa stabilt som nordenfor har fiskeriet mere karakter av smaaafiske med flere slags redskaper særlig efter fisk som egner sig for hermetiknedlægning og bysalg som hyse, levende og død sei og torsk og lignende. Saadant smaaafiske drives omtrent hele aaret rundt nær land og mellem skjærene med liner, garn og snøre.

Flyndrefiske drives paa enkelte steder med garn og tildels med snurrevad. Dette fiske foregaar i mars, april og utover sommeren, og delvis i august og septemher.

Fiskevær.

Kalvaag er det viktigste skrei- og vaarsildvær med mange fiskere, forøvrig kan nævnes Bremangerpollen, Kinn og Buelandet.

17. Buelandet til Holmengraa.

Paa denne kyststrækning er det hovedsagelig grundene utfor Utvær som brukes som fiskefelt ved havet.

Skreifiske er en sjeldenhet og kan i sin almindelighet siges ikke at foregaa i dette distrikt. I 1912 blev der dog fisket adskillig men dette maa betegnes som en undtagelse fra regelen.

Smaaafiske efter al slags fisk er hovedfisket her og drives med liner og snøre ute paa grundede efter brosmme, lange, torsk og hyse fra klods i skjærene og ut til Nordgrunden og Sondstegrunden beliggende ca. 1 mil utenfor ytterste skjær. Rundt omkring i skjærngaarden brukes trolldgarn og andre smaaeredskaper.

Brosme- og langeliner benyttes hovedsagelig fra mai til oktober, og hysefiske paa grundt vand foregaar om høsten i oktober til desember.

Om vinteren reiser folk nordover til Kalvaag for at drive skrei- eller vaarsildfiske.

Lange, brosmme og torsk som fiskes om sommeren saltes i tønder for salg i byerne eller i fjordene.

Hyse eksporteres fersk til utlandet eller sendes til hermetikfabrikkerne.

Smaaafisk som faaes med trolldgarn sælges til Bergenskjøpere i levende tilstand for bysalg.

Seifiske har ikke været drevet i sidste 15 à 20 aar i nogen utstrækning mens der før denne tid var masser av sei.

Noget egentlig fiskevær er der ikke, men fiskeriet drives fra forskjellige steder i Ytre Sulen og Utvær med omliggende øer.

18 Holmengraa—Selbjørnsfjord.

Fra Holmengraa til Korsfjorden er den strækning hvor fiskeriet utenfor kysten drives mest, mens kysten fra Korsfjord til Selbjørnsfjorden har sin særlige interesse i sild- og brislingnøter og fiskeriet utfor denne kystdel indskrænker sig til linefiske i liten stil efter lange og brosme paa forsommeren nær land ned til 100 favne.

Fra Holmengraa til Korsfjorden er den kystdel som særlig skaffer Bergen torvfisk.

Seifiske med snøre, dorg og nøter er her hovedfisket og drives omtrent aaret rundt.

Sildefiske er ogsaa av stor vigtighet. Det er et drivgarnsfiske fra juli til februar maaned ut, men tildels kan der ogsaa gjøres notstæng under land. Det foregaar fra klods i skjærene til ca. 1 mil utenfor skjærene paa strækningen Solsvik—Fedje.

Betydelig landnot- og snurpenotfiske foregaar som oftest fra Tellevaagen og sydover til Selbjørnsfjorden.

Linefisket efter lange, brosme og kveite drives ogsaa i stor utstrækning, størsteparten av aaret utenom sildetiden. Det foregaar paa bankskraaning og utover dypet indtil ca. 3 mil av land.

Efter sildefiskets slut og delvis samtidig med det fiskes torsk sammen med sei dels paa snøre og dels paa garn nær land.

Med større kuttere drives i stor utstrækning fra hele distriktet makreldorgefiske i Nordsjøen fra august til oktober. Ogsaa drivgarnsfiske efter sild i Nordsjøen foregaar fra denne kyst med damp- og motorfartøier.

Smaafiske med alslags redskap i skjærgaarden er av stor betydning for fangst av fisk til bysalg.

Fiskevær.

Fiskeriet drives fra en mængde forskjellige steder langs denne kyst, men blandt mere kjendte kjendte steder kan nævnes: Feie, Nautnes, Hegholmen, Blomvaag, Solsvik, Tellevaagen, Glesvær, Bakkesund og Stolmen. Av disse er de fire sidstnævnte særlig vaarsildvær.

19. Selbjørnsfjord—Bømmelen.

Paa denne kystdel er det vaarsildfisket som spiller hovedrollen. Det drives med sættegarn, landnot og snurpenot nær land og i skjærgaarden fra februar til i april.

Torsk og sei fiskes sammen paa garn efter sildefiskets slut og ofte samtidig med dette. Heller ikke dette fiske foregaar langt fra land.

Makreldorgning i Nordsjøen med kuttere foregaar herfra i meget stor utstrækning og tildels fiskes der ogsaa paa Island, Nordsjøen og andre fjerne farvand med motorkuttere efter sild.

Makrelfiske med drivgarn begynder i dette distrikt og foregaar her særlig fra Espevær.

Dette fiske drives 1—3 mil av land fra midt i mai til juni ut.

Linefiske drives paa kystbanken og dens skraaning ned til dypet. Det drives ikke i nogen stor utstrækning og spiller en liten rolle sammenlignet med de andre fiskerier.

Fiskevær.

Brandesund, Hisken og Espevær er de mest kjendte fiskevær under vaarsildfisket.

Bømmelen—Jæderen.

Denne kyststrækning ligger midt i tykkeste søndre vaarsilddistrikt, og vaarsildfisket er derfor selvfølgelig det viktigste.

Vaarsildfisket begynder som et drivgarnsfiske i januar ute paa havet mest 1—3 mil nord og NW av Utsire, men tildels ogsaa søndenfor og langt vest av Utsire.

Dette drivgarnsfiske er likesom drivgarnsfiske utfor Solsvik—Feie og utfor Kristiansand egentlig storsildfiske, idet silden fanges tidlig og er da av samme kvalitet som storsilden, men i beretningerne er denne drivgarnsild igrunnen feilagtig blandet sammen med vaarsilden.

I februar siger silden indover paa banken utfor Utsire, Røvær, Ferkingstadøerne og Karmøen og den fiskes da en kort tid med snurpenot og garn i aate, det vil si, at silden gaar i stimer og tette knuter nær overflaten, saaledes at snurpenot kan fange den og flytegarn kan kastes ind i stimet og straks trækkes op igjen. Slutten av februar til ind i april foregaar det store fiskeri langs land, i skjærgaarden og i fjordene med sættegarn, landnøter og snurpenøter.

Sidste del av sildefisket og en kort tid efter dettes ophør søker sei og torsk til silderognen og da benyttes i stor utstrækning garn til fangst av sei og torsk paa samme felter som sildegarnene benyttes.

Torskefiske med liner skal være drevet i en aarrække fra 1887 til 1893 ute paa banken mellom Utsire og Karmøen, men derefter ophørte dette fiske.

Drivgarnsfiske efter makrel i mai og juni spiller ogsaa en betydelig rolle for dette distrikt og særlig benyttes Utsire og Røvær som utseilingshavner. Dette fiske drives mest 1—3 mil N og NV av Utsire.

Linefiske efter lange og brosme drives i adskillig stor utstrækning paa banken mellom Karmøen og Utsire av befolkningen ute ved havet

og av byfiskere fra Haugesund omtrent hele aaret rundt, naar folk ikke har noget bedre at ta sig til.

Utfør Hvidingsø foregaar omtrent ikke linefiske ute paa sjøen, det er væsentlig vaarsildfiske og smaaafiske i skjærgaarden efter torsk, smaa-sei, mort og hummer som er hovedfiske for denne øyklynge. Tildels kan der fiskes med drivgarn efter sild om høsten 6—8 kvartmil paa sjøen i november og desember.

Søndenfor, utfør Rott og Jæderens rev gaar kystbanken igjen temmelig langt ut fra land og der drives adskillig linefiske især efter hyse paa 50—60 fv. men ogsaa litt brosme, lange og kveite 80—100 fv. dypt.

Det er folk fra Rott og fra fastlandet mellem Sole og Vigdelnes som deltar i hysefisket vest av Kjørø og indenfor Kjørø.

Vaarsildfisket og det kombinerte sei- og torskefiske med garn er ikke aarvisst paa dette strøk, men nu i flere aar har her været vaarsild som fiskes med garn helst omkring og nær Kjørø. Garnfisket efter torsk og sei kan i visse aar slaa godt til mellem Feistenen og land.

Forøvrig spiller hummerfisket nær land en betydelig rolle her syd i distriktet likesom for Hvidingsø.

Snurrevadfiske efter flyndre drives av endel baater fra Jæderlandet nær land paa sandflakene.

Brislingfisket er et fjordfiske.

Fiskevær.

De mest kjendte fiskevær særlig for vaarsildfiske er Haugesund, Røvær, Fæøen, Kvalvaag, Veavaag, Aakrehavn, Skudesnes, Utsire, Hvidingsø.

21. Jæderen—Lister.

Fra Jæderens Rev østover hele Jæderen er fiskeriet av mindre betydning, da her er mangel paa havner, men endel snørefiske og linefiske og smaaafiske av forskjellig slags foregaar dog med smaa baater paa kystbanken. Fra Ekerø og østover til Lister derimot spiller fiskeriet en betydelig rolle.

I de seneste aar har vaarsilden støt til under land hele veien fra Ekerøen til Lister og der foregaar nu et meget betydelig fiske i februar til slutten av mars med sættegarn og tildels med nøter. Siragrunden er særlig søkt, men ogsaa kystbanken vesten- og østenfor.

I januar før silden kommer brukes garn efter sei og torsk væsentlig paa dypt vand 90—100 fv. paa bankskraaningen og under sildefiske og en stund efter dette fiskes slut fiskes ogsaa sei og torsk, som søker til silderognen paa grundt vand oppe paa banken og nær land.

Drivgarnsfiske efter makrel fra midt i mai til først i juli spiller under almindelige forhold den vigtigste rolle og foregaar fra kystbanken og utover op til 7 à 8 mil paa sjøen. I de sidste 4—5 aar blir der tildels ogsaa fisket makrel i august maaned med drivgarn paa sjøen og sættegarn klods i land.

Hysefiske om høsten og vinteren drives ogsaa mest paa grundt vand 40—50 favner paa Ytterkanten av kystbanken og i rendene paa banken. Linefiske efter bakketorsk drives ogsaa endel litt dypere paa bakkekanten.

Forøvrig spiller hummerfiske nær land en meget betydelig rolle.

Fiskevær.

Betegnelsen fiskevær ophører igrunden ved Jæderen, men blandt steder, hvorfra der foregaar mest fiskeri av befolkningen og tildels av tilreisende i makrel og sildetiden, kan nævnes Store Sirevaagen, Vatnemøholmen, Egersund, uthavnene omkring Egersund, havnen omkring Rækøfjord, Aænsire og havnen omkring Hitterøen.

22. Lister—Kristiansand.

Paa denne kyststrækning benyttes kystbanken særdeles litet utenom det for kysten vigtige hummerfiske som foregaar nær land og paa skallerne.

Drivgarnsfiske efter makrel spiller en særlig stor rolle for den østlige del, fra Mandal og østover, og særlig er deltagelsen i makrelfiske stort fra Flekkerø utfor Kristiansand. Drivgarnfisket drives $\frac{1}{2}$ —6 mil ut fra midt i mai til juni ut.

Linefiske og snørefiske med pilk efter hyse og torsk drives paa grundt vand hele kysten østover, men i liten utstrækning.

Fra Lindesnes og østover til Svinø driver et snes kuttere og skøiter torskefiske med pilk paa banken utfor Hansholmen utfor Danmark fra midt i mai til september.

Sildefiske med drivgarn foregaar i almindelighet om vinteren fra Flekkerøen og andre havner omkring Kristiansand, men har i de aller sidste aar dette fiske været av liten betydning.

Forøvrig foregaar paa hele kyststrøket fra Farsund og østover betydelig fjordfiskeri, særlig notfiskeri efter makrel om sommeren og smaa fiske med ruser og teiner efter fjordtorsk og aal.

Fiskevær.

Paa strøket vestenfra til Mandal drives særdeles litet fiske efter vaarmakrel med drivgarn, men fra uthavnene omkring Mandal og østover er dette fiske av meget stor betydning og blandt de vigtigste steder kan nævnes uthavnene utfor Søgne, Flekkerø og Randøund.

23. Kristiansand—Risør.

I dette distrikt er det makrel, hummer, aal og rusefisket efter smaa-torsk i fjordene som er viktigst og linefiske efter hyse, kveite og torsk er i det store og hele av underordnet^a betydning, men foregaar dog særlig om høsten og vinteren mest i den østlige del av distriktet fra 40—100 fv. dypt.

Makrelfiske drives som drivgarnsfiske fra midt i mai til juni ut $\frac{1}{2}$ til 5 mil av land. Ogsaa efter drivgarnsfiskets slut og utover efter-sommeren fiskes makrel i adskillig utstrækning med snøre og dorg nær-mere land.

Sildefiske foregaar som drivgarnfiske, naar silden optrær, men i de senere aar har der ingen sild været og folk slaar sig da i høst- og vintertiden tildels paa linefiske.

Fiskevær.

Under drivgarnsfisket efter makrel fiskes fra Ulvøsund—Ager-øen—Justøen—Homborgsund og mange forskjellige uthavner mellem Grimstad, Mandal og Risør, men som salgsplads brukes særlig byerne i dette distrikt.

24. Risør—Svenskegrænsen.

Paa denne strækning spiller fiskeriet utenfor kysten en større rolle end noget sted mellem Risør og Lister, idet selve kystbanken strækker sig længere ut i havet i munden av Langesunds- og Kristianiafjorden end noget sted vestenfor.

Makrelfisket med drivgarn i mai—juni er her av stor betydning likesom vestenfor og foregaar 4—6 mil ut og ofte endda længer. I dette fiske deltar norske og svenske fiskere om hinanden og svenskerne av-hænder sin fangst væsentlig i norske havner. Efter garnfisket blir der fisket makrel med snøre og dorg.

Foruten hummerfisket, som ogsaa er av stor vigtighet men drives nær land og ute paa baaerne, er ogsaa fiskeri med liner av stor betydning.

Der fiskes væsentlig efter hyse men ogsaa torsk og skate blir efter-stræbet med storliner. Linefisket foregaar væsentlig om høsten og vinteren, men ogsaa til andre tider utenom makreltiden, dog i mindre utstrækning midt paa sommeren. Selve linesæsongen er oktober og november, men ellers brukes liner, naar man intet bedre har at ta sig til. Det er særlig av folk fra Langesund, Fredriksværn, Onsø og Hvaler linefisket drives.

Ræketrawling foregaar i adskillig stor utstrækning særlig indenfor milen av land fra Rauer og østover til Svenskegrænsen og indover i Kristianiafjorden. Dette fiske spiller en betydelig rolle særlig for Hvalørfolket, som griper til dette fiskeri alle aarets tider naar der intet andet er at ta sig til. Trawlingen foregaar paa 40—100 fv. dyp og er mest drevnen om høsten og vinteren og mindre om sommeren.

Aal og brislingfisket som har stor betydning særlig for Hvalørdistriktet er et indenskjærs fiskeri.

Sildefiske om høsten og vinteren har ikke været drevet nu i flere aar, men stundom kan der paa hele kysten fra Kristiansand til Kristianiafjorden foregaa et for kystbefolkningen meget vigtig drivgarnsfiske utfor kysten. Sommetider kan silden gaa helt tillands og optræ som vaarsildfiske i bifjordene av Kristianiafjorden, særlig ved Fredriksværn, i Larviksfjorden, Mefjord, Tønsbergfjorden og i Hvalørdistriktet. Fiskeriet foregaar da som garn og notfiske i likhet med vaarsildfisket nu paa Eggersund og Haugesundstrakterne.

Fiskevær.

Mellem Risør, Kragerø og Langesund drives makrelfiske fra mange forskjellige uthavner og fra de nævnte byer. Østenfor er de vigtigste steder Nevlunghavn—Fredriksværn—Larvik—Sandefjord—Kruttebugtenshavn i Vasser, Meholmen (Tjømo) Tønsberg.

Fiskere fra Onso og Hvaløerne søker i makreltiden til stederne østenfor Fredriksværn og driver fisket derfra paa samme maate som svenskerne.

Anhang A.

Endel utdrag av beretningerne fra vor fiskeriagent i Tyskland.

(De fleste avgit av hr. Westergaard).

1897. „Med eksporten av fersk sild fra Norge gaar det fremdeles smaat. Slosilden falder meget stor og dertil kostbar, og da denne vare her hovedsagelig benyttes til flækket varmrøket sild, er forbruket meget begrænset, 2—300 kasser ukentlig dækker behovet.

— Hvad vi mangler for at ferskfiskeeksporten skal kunne oparbeides, er en hurtig og paalitelig vinterrute mellem Trondhjem og Hamburg. Saalænge „Capella“ og „Olaf Kyrre“ gaar i denne rute er alt godt, de ankommer regelmæssig søndag eftermiddag eller aften, og varen kan sælges paa mandags marked. Derimot naar de avløses av de mindre laste-

baate, tapes altid mandags- og meget ofte tirsdags marked. Iset sild og fisk fra byerne nordenfor Bergen blir paa denne maate 8 dage underveis. Eksportørerne har flere ganger hat betydelige tap paa grund av varens mislige tilstand ved ankomsten hertil, og dette kan som regel tilskrives den langsomme og utidsmæssige befordring. Med dampskibsselskaperne har jeg konferert herom. De har vist saken stor interesse, og forhaapentlig kommer der snart to baater i denne rute av passende størrelse, og den fornødne fart, saa at ruten til enhver tid kan holdes, og ikke som nu varepartier ofte avvises paa grund av forlidet lasterum. Naar dette er skedd, vil man hjemme bedre kunne utnytte Hamburgs fersksild- og fiskemarked, det vil jo aldrig kunne bli saadan som Hulls sildemarked, men det har dog sine store fordele at kunne utnytte alle markeder. —“

1902. „Handelen med fersk fisk fra Norge er i stadig tiltagen, ogsaa denne artikkel kommer de høie kjøtpriser tilgode, foruten at nydelsen av fersk fisk i det indre av Tyskland aar for aar blir mere kjendt, og at der fra regjeringens side gjøres alle mulige lettelser med forsendelse av denne artikkel, hvilket selvfølgelig bevirker den større konsum. Nogen bestemt tilførsel fra Norge er desværre ikke mulig at fastsætte, men er kvantummet mindst fordoblet mot ifjor. Priserne er jo endnu meget variable og vistnok ofte tapbringende for vedkommende avskiber, hvilket imidlertid hyppig har sin grund i den daarlige tilstand, som fisken undertiden fremkommer i. Dette kan vel igjen for endel lægges skibene til last, som efter min mening intet gjør for at støtte denne nyttige næringsvei. Man ser ofte ved losningen her, i hvilken tilstand varen fremkommer. De rutegaende hamburgerskibe burde ha et kjølig indrettet rum kun for fersk fisk; i tiden hvor ingen fersk fisk skibes, kunde jo dette rum godt benyttes til anden vare, saa der behøves ikke gaa noget tapt av rummet. Likesaa vilde det være en stor fordel for ferskfisktrafiken, om skibene kunde gaa direkte fra Stavanger og sløife Kristiansand og mellembyerne, disse vil jo dog ha anledning nok at faa sendt sin vare, og skibene vilde derved lettere holde sin rute, saa ankomsten noget nær beregnes, og fisken hadde derved kortere tid underveis.“

1903. „Imidlertid kan man se, at eksporten fra Norge i fersk sild og fisk tiltar aar for aar, og skjønt endnu meget at utsætte paa varens behandling og sortering maa jeg dog medgi, at der viser sig bedring, og haaber at det fremdeles maa gaa fremad. Det viste sig i sommer, at det ikke lønner sig at sende de simplere fiskesorter som hyse og sei i den varmere aarstid, der gjordes enkelte forsøk, men resulterte kun til tap. Dampskibsforbindelsen er heller ikke hurtig nok til denne forret-

ning, disse fiskesorter taaler ikke den lange transport om sommeren; det er beklagelig nok at maatte se i hvilken tilstand den deilige laks og ørret og kveite ofte fremkommer. Naar jeg taler om laks, saa ankom her ved juletider en hel dampskibsladning frossen laks fra Sibirien, som fremkom i meget god tilstand, og blev solgt for størstedelen her til 55/60 optil 70/80 pf. pr. $\frac{1}{2}$ kilo. Dampskibet gaar over med stykgods, og er indrettet med frysemaskiner for fisketransporten tilbage. For sendelser fra Norge behøver jo ikke fisken at fryse, men kunde der fra dampskibenes side vistnok gjøres mere, end der nu blir gjort. Kunde der ikke paa rutebaatene f. eks. indrettes et tæt rum, som udelukkende benyttedes til fiskekasser, mens eksporten paastaar. Rummet maatte oventil kunne tildækkes, saa vil kulden av fiskekasserne selv utvikle et kjølerum. Saalænge kasserne slænges paa dæk eller mellem al anden vare i rummet kan ikke isen holde sig. Naar saa kunde ske, og avladerne vilde paase, at kun fersk vare godt iset blir avsendt, vilde denne trafik ta sig nok mere op og ikke saa mange tap og skuffelser opstaa.

Fremover høsten kom regelmæssig engelske trawlere med sin fangst til markedet her, saa tilførselen var undertiden noksaa voldsom og maatte naturligvis priserne lide derunder, men avsetningen er regelmæssig god.“

1906. „Hamburgs marked faar mere og mere betydning for den norske ferskfisk, og vor befolkning faar mere og mere forstaaelse av det daglige fiskes værdi.

Tysklands konsum av fersk sild er ganske betydelig og er tillike i tiltagende, foruten til røkning nedlægges store partier sild; nedlægningen er som regel enkel, stekt, i surt og med litt krydderier, der er blit et folkenæringsmiddel med en stor kundekreds i by og bygd.

Slosilden røkes, konsumen for denne store sild er begrænset, den falder jo dyr i detaljhandelen. Vaarsilden benyttes mest til stekning og nedlægning, man finder den ogsaa vel stor hertil, men naar al anden sild ophører, vænner fabrikanterne sig efter kort tids forløp ogsaa til den. Jeg har derfor den tro, at omsætningen av fersk vaarsild vil stige fra aar til aar, og antagelige priser ogsaa kunne opnaaes, dersom man ikke kaster alt for meget sild paa markedet ad gangen.

Av vaarsild passer den mindre notsild bedst, stykketallet i kasserne blir større, dette lægger man megen vekt paa her og betaler likesaa i forhold bedre for denne mindre sild.

Smaasild, iset, opnaar ogsaa til sine tider lønnende priser paa Hamburgs og Altonas markeder.“

1907. „Baatene fra Vest- og Nord-Norge ankommer nu til Hamburg søndag, tirsdag og torsdag. Den nuværende ordning er imidlertid

ikke helt tilfredsstillende, men det er av de ting, som selskaperne sikkerligen vil søke rettet paa til høsten, eller saasnart som det i aarets løp lar sig gjøre.

Jeg skal tillate mig høfligst at paapeke, hvad der bør forandres, for at ruterne skal kunne bli helt tilfredsstillende for ferskfisk- og fersksild-eksporten.

Til søndagsankomsten er intet at bemerke, baaterne har altid været oppe og klar til losning mandag morgen. Tirsdag morgen skulde den anden rute være klar til losning, men det ser ud til, at denne rute ikke kan holdes saadan som den nu er lagt, og hvad jeg og mange med mig ikke kan forstaa er, at selskaperne med denne rute har optat anløp av Kristianssand. Der var strid nok og misnøie paa de steder, dengang man efter flere aars arbeide endelig fik sløifet disse anløp, og saa gaar selskaperne hen og optar Kristianssand paany. Av interesse for Nord- og Vest-Norge er det ikke, tvertimot, det er til stor skade. Nogen betydning for Kristianssand kan det heller ikke ha, de har Søndenfjeldskes baater „Kong Sigurd“ og „Kong Ring“ søndag formiddag, og nogen timer senere kommer saa den anden, begge for Hamburg; der er, naar baatene er i rute, ingen arbeidsdag imellem, og at der er saa megen last, at Søndenfjeldskes baater ikke kan ta den med, er vist rene undtagelser. Skal denne rute faa den tilsigtede betydning for Nord- og Vest-Norge, da maa baatene være her saa tidlig, at de kan begynde losning paa vanlig tid tirsdag morgen.

Torsdag morgen skulde ogsaa den tredie rute være klar til losning, men det er kun „Haakon VII“, der har greiet dette, det er som regel ikke før fredag, ja det er blit lørdag, førend den ferske fisk har været paa markedet. Taake og voldsomme storme er naturhindringer, som man maa regne med, særlig taaken i ruten Hamburg. I rute B 1 og B 2 gaar nu 5 baater vekselvis for at kunne holde to ganger ukentlig rute Trondhjem—Hamburg, men disse baater er noksaa uensartet med hensyn til fart og hurtige lossegreier; dette er hovedaarsaken til, at den rute med ankomst nat til torsdag vanskelig kan overholdes, ja vel nærmest er umulig for enkelte baater.

Torsdagsbaaten er den, der har mest betydning for ferskfisken, og er ogsaa den der bringer de største partier, idet den gaar kysten nedover til Bergen i løpet av lørdag og søndag.

Der er efter mit kjendskap til forholdene kun en maate at ordne dette paa; men da blir den ogsaa helt tilfredsstillende for alle fiskeriinteresserte; for selskapernes vedkommende maa det ogsaa være overkommelig, nemlig:

Istedetfor at nu 5 baater gaar vekselvis, overtar to hurtiggaaende baate fredag aftens-avgangen fra Trondhjem, disse to baate kan godt

greie en 14-daglig rute. Ifjor gik „Irma“ i denne rute, iaar „Haakon VII“. Dersom disse baater overtok denne rute, vil der, naar undtages taake, neppe nogen forsinkelse kunne finde sted. Der vilde ved denne ordning, av alle der er interessert i ferskfisken, saavel fisker som eksportør, bli almindelig tilfredshet, bringe ro i de forskjellige gemytter, og paa samme tid faa ordnet spørsmålet med hensyn til den ferskfisk-rute, der arbeides for, fra Trondhjem til Hamburg. De andre 3 baater overtok den anden rute, tirsdags-markedet kunde vel da som regel naaes, dersom anløpet av Kristianssand sløifedes paa sydgaaende.

Men der er en ting til, som er paakrævet for at ruterne kan bli helt tidsmessige og det er at de baater, der skal trafikere paa Hamburg, indreder sit forrum for ferskfisk-transport, idet dette isoleres noget og utstyres med en kjølemaskine, der kan holde temperaturen paa 0° i rummet.

Dette kan se ut som om jeg stiller store krav til selskaperne, men saa er ikke tilfældet. Ferskfisk-eksporten stiger for hvert aar og har alle betingelser for en ganske betydelig utvikling; den vil ogsaa komme, og efterhvert vil det gaa hurtigere.

Tysklands forbruk av fersk sild gaar stadig fremover, røkerierne og marineranstalterne utvides og nye kommer til.

Den sild, der er bedst betalt og mest søkt, er den britiske, det er en kjøtfuld sild med rogn og melke og dertil av passende størrelse, like god til røkning som marinering. Den svenske sild er ogsaa søkt, særlig paa grund av sin størrelse og prisbillighet, og egner sig særlig for de billigere sorter marinert vare.

Den norske drivgarnssild „fulls“ benyttes til røkning, og konsumenten er derfor temmelig begrænset, og lønsomme priser kan kun opnaaes for smaa partier, nogen hundrede kasser med hver baat, dersom markedet samtidig har rikelig tilførsel av engelsk og svensk sild. Raader den markedet alene, opnaar ogsaa større partier gode priser, men kommer der store partier samtidig med store tilførsler fra Yarmouth og Sverige, da er denne sildesort forsømt og priserne blir derefter.

Drivgarnssilden ivinter fra Kristianssund har ofte kommet frem i en meget slet forfatning, hvilket selvfølgelig har gjort meget til de ofte yderst lave priser, den opnaade.

Der maa efter min mening med hensyn til indkjøpene av denne sild øves mere kritik, naar varen er bestemt for isning.

Vaarsilden arbeider sig mere og mere ind paa det tyske marked, dens konkurrenter er ogsaa den svenske og skotske sild; straks den svenske tilførsel avtar, gaar priserne op; den skotske sild smaa fulls holder sig altid nogen mark høiere, større tilførsler fra Skotland har selvfølgelig sin betydning, men denne vare holder i m. 12—14 og 14—16,

mens den svenske sild hurtigere gaar ned og foretrækkes av mariner-anstalterne paa grund av det større stykketal i kassen.

1907 var et uheldig aar, kvantumet blev for stort og markederne overfyldt. Av min avskrift av telegrammerne vil man se, at der var dage med en tilførsel av over 10 000 kasser vaarsild, dette er formeget. Vi har hat flere lignende tilfælder ivinter, tilførselen har været for stor, røkerne og marinererne kan ikke arbeide undav, og priserne gaar under det normale lavmaal. Silden opnaar en spotpris, saltes for en stor del i bing for at bearbeides senere, dette har imidlertid atter sin skadelige følge paa markedet for de kommende partier.

De norske sildeeksportører maa stadig ha sin opmerksomhet paa fangsten og priser i Storbritannien og Sverige. Hulls priser følges ogsaa daglig her med stor opmerksomhet. Hamburgs marked kan motta en 15 til 20 000 kasser ukentlig til nogenlunde priser; blir tilførselen større, gaar priserne ned, blir de mindre, saa op.

De vanskelige pengeforhold, der fremdeles er noksaa følelige paa mange steder, berører ogsaa denne industri, det er billige priser, der skaffer den store konsum; man bør derfor, selv om der en enkelt gang betales en høi pris, være forberedt herpaa.

Iset smaasild gaar det nogenlunde med, men priserne for denne vare kan kun holdes oppe ved smaa, regelmæssige tilførsler med hver baat og bør ophøre straks priserne ikke bringer fortjeneste. Jeg advarte mot skibning av fersk sild med ankomst like under juledagene og uken mellem jul og nytaa. Den sild, der kom, opnaadde kun m. 1—3. Dette gjentar sig hvert eneste aar; det er et tap, som kan undgaaes av alle.

Indførselen av fetsild, iset fra Trondhjem, med jernbanen er opgit til 57 922 kasser à 50 kilo; denne sild gaar til Mecklenburg-Schwerin. Hvad der er sendt fra Narvik gjennem Sverige, har jeg ingen opgave over; der blev i sin tid meddelt mig fra Narvik, at der var solgt et stæng paa ca. 20 000 maal for at skibes den vei.

Jeg mottok i aarets løp flere forespørsler om denne eksport, enkelte vilde være kommissionærer, andre tænkte paa at konsignere.

Med hensyn til konsignationer av denne sildesort da maa jeg paa det bestemteste fraraade dette, fragten er for det første meget høi og markedet begrenset; de røkerier, der bruker denne sild, er for de størstes vedkommende interessert i de indkjøp, der gjøres i Norge. Denne eksport av iset smaa fetsild har utviklet sig litt efterhvert, eftersom markedet utvides og konsumenten tiltar for denne røkesild. Hamburg-Altona og distrikterne deromkring har hitindtil ingen større interesse hat for denne sildesort, den er for dyr for dem.

Mecklenburg-Schwerin er bekjendt for sin „Ostsee-Bückling“. Den smaa fetsild har en en smak som røket og er fetere, det er derfor let forstaaelig, at den falder i det store publikums smak og at den spredes mere og mere paa de indenlandske markeder.

Denne eksport er anlagt meget sundt og har utviklet sig efterhvert, den maa derfor ikke ødelægges med konsignationer. Min personlige mening er den, at norske eksportører for tiden ikke bør gripe ind paa anden maate end ved salg fob jernbane, og selv med dette bør man være forsiktig og nøie kjendt med hvem man arbeider.

Hysens størrelse i Nordsjøen tar av, den store hyse er derfor meget knap og opnaar ofte meget høie priser. Vi bør derfor helt gjennomføre sortering av hysen ved vor eksport. Stor hyse fra 1½ kilo og opover og middels fra ½ til 1½ kilo. Fisk under ½ kilo lønner det sig ikke at eksportere.

I min beretning ifjor sa jeg stor hyse fra 1 kilo opover, forholdene er imidlertid forandret, det vil nu lønne sig bedre at sortere den allerstørste for sig.

Hamburg er ogsaa et godt marked for sei, se telegrammerne.

1908. Den tre gange ukentlige forbindelse paa Hamburg—Altona viser sig mere og mere at ha stor betydning paa ferskfisk-eksportens utvikling.

Der er imidlertid en ting, som jeg maa paapeke, og som jeg ærbødigt vil henstille til de ærede dampskibsselskaper nu at imøtekomme, og det er, at de baater der trafikerer paa Hamburg utstyres med tilstrækkelig store kjølerum, likesaa alle baater i hurtigruten paa Nordland og Finmarken. Hvad der fordres for ferskfisken er, at temperaturen i fiskerummet holdes paa 0 grad. Denne temperatur bevarer isen fra at smelte og fisken fra at fryse, mere kulde er upaakrævet.

Norge har store betingelser for at utvikle sin ferskfisk-eksport ganske betydelig, og særlig de nordlige landsdele. Der maa sees litt stort paa denne sak, derfor bør ogsaa kjølerummene ombord paa dampskibene være saa store, at de rummer større partier fersk sild og fisk. Fra Nordland foregaar nu en ganske betydelig eksport av fersk sild over Narvik og Trondhjem. For Tysklands vedkommende gaar denne sild til Rostock, Stettin etc. Den sendes i den varmere tid av aaret i kjølevogne og eftersees underveis med is. I vinter har vi faat av denne sild til Hamburg via Trondhjem, og den er kommet godt frem, og har ogsaa opnaad tilfredsstillende priser. Men dette er ikke nok. Denne silde konkurrent er den svenske sild; saasnaart svenske-fisket begynner og priserne gaar ned, kan vi ikke konkurrere. Hvad vi derimot kan er utover sommeren og høsten at forsyne det tyske marked med denne sildeart; men for at

kunne oparbeide denne eksport er kjølerum i dampskibene en nødvendighet. Det vil ogsaa være av stor betydning for al ferskfisk-eksport, at de tre ganger ukentlige ruter begynder i første dage av september istedetfor som nu i oktober. Flyndre- og kveitepriserne er gode det hele aar, derimot begynder hysen først i august at opnaa lønnende priser. Men saalænge varmen staar paa, er det vanskelig at faa hysen frem i god stand, og for de nordlige landsdeles vedkommende umulig. Naar Hurtig- og Hamburger-ruterne har kjølerum vil Nordland og Finmarken paa en ganske anden maate end nu kunne utnytte det daglige fiske. Dettets økonomiske betydning har de endnu ikke hat anledning til at lære at kjende. Det er altid de store fiskerier, der bringer befolkningen det største utbytte; disse er, som vi vet, meget variable. Spør fiskerne, der hvor ferskfisk-eksporten har arbeidet sig op, da vil man faa det svar, at det daglige fiske har bragt stor velsignelse og omend ikke velstand, saa dog betydelig bedre kaar i de mange hjem langs vor kyst. Den der har reist meget paa kysten har ogsaa hat rikelig anledning til at se fremgangen. Dette, at man kan omsætte fangsten og faa kontanter for den, har ansportet befolkningens energi og lært dem at forstaa, at en daglig liten fortjeneste har stor betydning ogsaa for dem.

Der gjøres nogen fremgang med hensyn til fiskens behandling, men vi staar fremdeles tilbake. Under auktionerne besigtiger kjøperne nøie fisken, og dens handelsverdi blir efter dens kvalitet og sortement.

Naar kveiten fremstilles til salg, blir den sortert og utlagt i hallen med undersiden op. Det er skrevet og sagt de tusinde ganger, at naar sloet uttages av kveiten, skal der gjøres et snit i buken saa stort at haanden gaar ind for at utta samme. Dette snit gjøres litt paa den sorte side, saaledes at snittet ikke viser, naar fisken ligger med den hvite side op. Dette er der desværre alt for mange, der intet hensyn tar til. Snittet gjøres for langt og saaledes at det viser, ja der er dem, som gjør et tversnit i den hvite buk. Følgen herav er en prisreduktion, ofte paa flere pf. pr. $\mathcal{R}$, helt bortkastede penger.

Laar er der indført til Tyskland fra Norge 3 095 300] kilo fersk sjøfisk, en prisreduktion fra en til flere pfennige pr. $\mathcal{R}$ (al fisk sælges pr. $\mathcal{R}$) beløper sig til et stort beløp i et aars eksport; dette er et direkte tap for landet, hvilket man bør rette paa, og med en god vilje kan dette gjøres.

For dem, der sorterer sin kveite for forskjellige markeder, kan det ha sin interesse at erfare, hvordan kveiten her sorteres og betales. Fisk 4—12 kilo betales høiest, dernæst 12 til 15. 15 til 35 og 35 opover. Kveite under 4 kilo varierer mere efter priserne paa flyndre etc.

Flyndren skal ha et litet tversnit i buken, saa stort at man med

en finger kan ta sloet ut. Her viser man stor likegyldighet, ofte gjøres et saa stort snit, at det kan gaa hen i fisken, eller at buken er revet med fingeren; begge disse ting gir fisken et mindre anselig ydre, og forringer dens værdi.

Jeg omtalte ogsaa ifjor, at der benyttes for store kasser for hyse og flyndre. Disse kasser er meget vanskelige at haandtere, og følgen er, at naar isen begynner at smelte og kasserne under losning paa kai, fra kai paa vogn, fra vogn paa markedet, sættes de paa kant, og naar saa kassen aapnes for salg, ser fisken ofte alt andet end indbydende ut.

Den danske fisk med hvilken vi har at konkurrere, kommer altid i kasser eller kurver, indhold 100 F . Siden man paa vestkysten av Jylland begyndte med motorskøiter, kommer fisken endnu penere frem end tidligere, idet disse fiskere nu har kasserne med ombord.

Indførselen av smaa fetsild pr. jernbane til Tyskland opgives at være 89 566 kasser og fra Narvik 1 586 520 kg. Denne sild kommer altid godt frem, men det er desværre at befrygte, at eksporten fra Trondhjem mere og mere glider over paa de svenske baner, da fragten over Storlien er m. 4.12 pr. 100 kilo i vognladninger paa 5 000 kilo, over Røros m. 5.02. En fragtforskjel paa m. 45. Narvik—Malmø—Rostock m. 5.02.

Jeg har foran paapekt at denne smaasild, straks vi faar kjølerum i dampskibene, ogsaa her for Vest- og Sydtyskland vil kunne oparbeide sig et godt marked.

Altona er fersksildmarkedet, av importen hertil gaar over 90 % til kommissionærene i Altona, resten til Hamburg.

I 1908 ankom 236 dampskibsladninger = 562 995 kasser fersk sild.

Denne forretning har nu utviklet sig derhen, at her nu er en hel del kommissionærer, hvorav flere kun har fersk sild som sin forretning, og andre der i hovedsæsonen søker at skaffe sig konsignationer. De første sælger foruten til indlandet og omliggende distrikter til stedets røkere og marinerere; disse forretninger avsluttes som regel pr. telefon, mens varen er underveis, og dersom ikke alt er solgt paa forhaand, saa resten hurtigst mulig ved ankomsten. Silden sælges som regel under garanti av stykketal i kassen og friske sunde varer. De andre kommissionærer er mere henvist til pladsforretning.

Til auktionerne i Hamburg—Altona kommer der ogsaa sild; denne sælges for endel til gatesalg og smaahandlere samt til de større røkere og fabrikker. At sende større partier til auktionen kan jeg ikke tilraade,

smaapartier opnaar som regel dagens pris og av og til naar varen er knap høiere priser, men straks kvantumet er mere end man rives om, trykkes priserne.

Efter min opfatning er her for mange kommissionærer i fersk sild, og disse forhaandssalg har sine to sider. Kjøperne faar offerter fra alle kanter og følgen er at priserne ofte unødige trykkes ned, sælgerne er bange for at bli sittende med formeget, og kjøperne, at de hvor meget de end trykker prisen, at de har forkjøpt sig. Har de forkjøpt sig, saa gjør de vrøvl ved mottagelsen, og sælgeren er ofte nødsaget til at vise imøtekommenhet vil han beholde sine kunder. Jeg har nu paany i snart tre vinter- og høstsæsoner hat anledning til nøie at studere de forskjellige forekomster paa fersksildmarkedet, og min iagttagelse er den, at her er for mange kommissionærer samt at de firmaer, der har fersksild som hovedforretning som regel bringer avskiberne et bedre resultat. Dette er ogsaa helt naturlige; forretningens chef og personale er det hele aar optat av kun denne ene ting. De faar daglig fangsttelegrammer fra Norge, Sverige og England, har rede paa hvad der pakkes paa de forskjellige steder, hvor det skal hen etc. De er til enhver tid orientert og indretter sine salg og priser derefter. De andre kommissionærer, der kun leilighetsvis faar fersk sild, har som regel en yngre mand paa kontoret, som har med salget; denne møter frem ved auktionerne og sælger underhaand til fremmøtte, og selvfølgelig benyttes ogsaa telefon og vel ogsaa litt forhaandssalg. Saadan er forholdene saa faar enhver bedømme selv. Alle søker at bringe det bedste resultat, men alle har ikke like betingelser herfor. Det er ikke let at rette paa disse forhold, de har utviklet sig efterhvert som importen steg. I Hull er forholdene bedre, og markedspriserne er mere stabile end her; selvfølgelig naar markedet overfyldes maa priserne ned, saa galt som her er det dog ikke. Der sælges silden i auktion og kjøperne fra indlandet har sine agenter, eller kjøper av kjøbmænd, der arbeider med indlandet. Jeg har den tro, at kunde man i Altona bli enig om at oprette et auktionsmarked i frihavnen, hvor alle direkte baater lossar, og Altona by tildelte kommissionærene auktionator-rettigheter under saadanne betingelser, at forretningen kom ind i de mest betryggende forhold, saavel for markedets anseelse, som for de forskjellige landes eksportører, da vilde sildehandelen efterhvert gli over i bedre forhold og gi den den stabilitet som nu delvis mangler.

Jeg har konferert med flere importører herom; de har været enige, men vanskelighetene ved at omlægge en betydelig forretning som denne er jo mange, uovervindelige er de imidlertid ikke.

1909. Den tre ganger ukentlige forbindelse paa Hamburg—Altona faar større og større betydning for ferskfisk- og fersksildeeksporten.

I ruten er iaar indkommet 3 nye baater, „Nidelven“, „Herkules“ og „Castor“. Disse baater med sine gode lossegreier og store lasteevne er det en stor fordel at ha faat. „Nidelven“ har nu været her etpar ganger efterat den fik fryserum, og det har vist sig, at saavel fisk som sild er fremkommet, som den var bragt ombord. Det er nu besluttet, at „Herkules“ skal faa fryserum, en glædelig nyhet, men det er ikke nok; først og fremst maa alle baater i B-ruten ha fryserum samt hurtigruterne, dernæst burde saasnart som mulig A-ruten faa et fryserum, saa stort som forholdene paa hver baat tillater. Eksporten av laks, ørret, hummer etc. om sommeren har berettiget krav herpaa, særlig dersom vi ikke snart faar 3 baater ukentlig det hele aar.

Det har vist sig ivinter at dampskib „Kong Magnus“ ikke holder ruten; den har ikke maskinkraft nok til vinterdag at staa sig imot storm og sjø som de andre.

Der er iaar gjort store fremskridt paa fersksildens omraade. Vaarsilden har arbeidet sig godt ind saavel hos røkerne som marinereerne. Priserne har av og til en tid været saa lave, at det har bragt eksportørerne tildels store tap, men paa samme tid har de lave priser skaffet vaarsilden mange kunder, de har ved dens prisbillighet kjøpt store partier. De har tjent penger paa vaarsilden og lært silden at kjende. Konsumenten har overgaat mine dristigste forventninger. Kunde vi regulere eksporten mere efter markedernes konsumsevne, vilde vi kunne undgaa disse store og hurtige prisfald. Jeg vet det har sine store vanskeligheter, slaar fisket pludselig til og prisen falder, vil alle være med, og tap er uundgaaelig. Men det er ikke nok, kjøperne her salter denne billige sild i binger, de forsyner sig saa meget, at de har arbeide baade 8 og enkelte 14 dage før de kjøper paany, det gaar derfor ikke fort med at faa prisen op.

Tysklands import av fersk sild i 1909 var ca. 1 160 000 kasser mot ca. 970 000 i 1908. Norge har arbeidet sig forbi Storbritannien og er kommet temmelig nær ind paa Sverige.

I min beretning ifjor skrev jeg om, at der var gjort nogen forsøk med iset fetsild med rutebaatene fra Trondhjem, og at utfaldet var lovende, saa jeg haabet at denne sildesort ogsaa her i likhet med Rostock, Stettin etc. skulde kunne oparbeide sig et større marked.

I 1909 blev der gjort forsøk med direkte baater, ialt ankom 28 ladninger med 47 709 kasser, dette gik noksaa godt, indtil det svenske fiske slog til, da maatte det ophøre, hertil kom at silden i slutten av sæsonen faldt for smaa. 11—1 200 ja op til 1 400 sild i kassen. 8—900 er den størrelse som passer og som betaales bedst, tilnød 950—1 000.

Imidlertid er markedet for denne vare alt andet end ubegrænset, vi har den engelske sild at konkurrere med.

Grunden til at det gik nogenlunde var, at kun etpar eksportører og en kommissionær hadde saa at si det hele salg; derved blev importen nogenlunde i forhold til markedets mottagelsesevne.

Jeg maa advare mot, at mange kaster sig over denne forretning, faar markedet for stor tilførsel, blir den i det varme veir vi har utover høsten værdiløs og den hele kapital kan gaa tapt.

Baatene med kjølerum vil egne sig godt for eksporten av fetsild, man kan begynde tidlig og sende et passende kvantum med hver baat, senere vil forhaabentlig markedet ogsaa kunne motta etpar ladninger om uken. Smaasilden i et begrænset kvantum ukentlig, har ogsaa arbeidet sig noksaa godt ind, men straks kvantumet er mere end 3—400 kasser, gaar prisen under det normale, der er 6 til 9 *M.*

Der er et par ting ved vor fersksildeksport, som jeg maa paapeke.

Den meste sild sælges før baatenes ankomst og pr. strampakket kasse efter et bestemt stykketal i kassen.

Kasserne er tildels ikke sterke nok og gaar ofte istykker under løsningen; dette fordyrer utgiften, idet der maa holdes etpar mand til at reparere dem, før de kan utleveres.

Hvad pakningen angaar, da klages der over den for storsilden og østlandssildens vedkommende.

Vaarsilden pakkes reelt; som regel indeholder en kasse garnsild 450 til 520 sild, notsild 550 til 600 sild.

De tyske kjøpere vil ha en fuld kasse, men saa er de heller ikke saa nøieseende som paa Hulls marked.

Der opstaar hvert aar flere differenser paa grund av, at avladerne ikke er nøiagtig nok, naar de oppgir kassens stykkeantal. Stiger prisen, ja saa gaar det, selv om ikke stykketallet stemmer; men er prisen faldt mellem salget og varens ankomst, da hæves handelen, og varen sælges paany til dagens pris, ofte til stort tap for avladeren og til misnøie og mistro mot kommissionæren.

Sildehandelen er nu engang ikke anderledes, man benytter sig av enhver anledning, naar der kan tjenes penger paa den.

Her kommer hvert aar nye kommissionærer, og sild faar de. At dette er til fordel for vor eksport er ikke efter de erfaringer jeg har samlet hernede, jeg anser det for meget skadelig. Dersom silden var paa færre for ikke at si nogen faa hænder, vilde priserne bedre kunne holdes saa mangen en gang i hver eneste sæson. Hamburg—Altona har nu 18 kommissionærer for fersk siid.

Hvad ferskfiskeksporten angaar, da gjør den fremgang, og der opstaar stadig nye eksportører, man søker nu dette marked fra de nordligste landsdele.

Men det gaar her som altid, naar man skal begynde paa noget nyt, der skal læres. Fiskerne maa lære at behandle fisken pent. Fisken skal sløies pent, straks den er fisket, den maa ikke ligge i haug, naar den losses, men komme i is straks efterhvert som baatene leverer sin fangst. Kasserne skal være av ens størrelse. Ved eksporten maa kasserne merkes tydelig, ikke paa laaget alene, men ogsaa paa kassen selv.

Konnossementet maa sendes straks med skibet, ellers forsinkes salget, idet varerne ikke utleveres uten dette.

Gamle daarlige kasser bør aldrig forlanges tilbake for at benyttes videre.

Naar fisk sendes, bør man telegrafere avgang samt kvantum.

Naar man iser flyndre, skal denne ikke pakkes flat i kassen, fisken skal pakkes paa kant, saa den staar flatside mot flatside. Ren is skal altid benyttes, sne-is kan ikke tilraades.

Man kan aldrig være omhyggelig nok med behandlingen av fisk der skal eksporteres til et langt bortliggende marked. Det er varens kvalitet ved ankomsten paa markedet, der bestemmer dens handelsværdi, og der kan være og er meget stor prisforskjel paa første, anden og tredje sort fisk.

Flyndrekasserne bør være 1 m. lang, 55 cm. bred og 60 cm. høi, de inddeles i to rum i lengden.

Vor ferskfisk- og sildeeksport tiltrænger ogsaa en vandrelærer, særlig ferskfisken. Hvad den daglige smaa fortjeneste har at si for strandsidderne langs vor lange kyst, vet kun den, der er kjendt med forholdene.

Tidligere gik utbyttet av fisk, det daglige fiske nærmest, til husbehov, skulde fisken saltet, tørres og bringes til byen hadde den som regel liten handelsværdi, saa nettoen blev saare liten. Nu er der anledning paa mange steder langs vor kyst, at faa solgt dagens fangst, ogsaa hyse, flyndre, smaa kveite til handelsmanden og betalingen er god.

1910. Vi har nu 2 baater med kjølerum „Nidelven“ og „Herkules“, al fisk, som kommer i kjølerum beholder sin is, er der gammel sekunda vare, da er det fordi fisken var sekunda før den kom i kjølerum ombord.

„Castor“ og „Atle Jarl“ skal efter forlydende ogsaa indredes med kjølerum, hvilket atter er et stort fremskridt ferskfiskeeksportens utvikling. Selskaperne har ogsaa besluttet i sommerruten herefter at ha to lasteruter, det skulde bli de 4 baater med kjølerum. Sommerruten for 1911 er imidlertid ordnet saadan, at ferskfisken kun har godt av en av dem. Naar eksportørerne faar kjendskap hertil vil jeg haabe, at protesterne blir saa mange og kraftige, at dette rettes paa inden sommeren kommer.

Den ordning med baatenes ankomst til Hamburg, som vi har hat ivinter, nemlig, at baatene er her til lossetid og avhentning mandag,

tirsdag og torsdag er den fordelagtigste, dette er alle fagmænd, der kjenner ferskfisk- og fersksildmarkederne enige om. Disse ankomstdage maa heller ikke forandres.

Hvad behandlingen av ferskfisken angaar, da gjør de ældre eksportører fremskridt, de har fuld forstaaelse av at det lønner sig. Fisken betales efter sin kvalitet ved ankomsten paa markedet, og prisforskjellen mellem prima vare og sekunda er saa stor, at mens den første kan gi en pen fortjeneste, bringer den anden tap, ofte ganske betydelige.

Eksporten fra Nordland, ja enkelte steder i Vest-Finmarken er begyndt, men hvad fiskens behandling angaar, da staar den meget tilbake for at kunne opnaa priserne, som betales for prima vare.

Den første betingelse for at fisken skal kunne holde sig, er at den kommer hurtig i is før dødsstivheten har forlatt fisken.

1911. Det er beklagelig for vor ferskfiskeksport at vi fra Vestnorge ingen regelmæssig rute har paa Geestemünde. Eksporten er ikke stor nok til at kunne bære disse utgifter, selv med en mindre baat en gang ukentlig det hele aar; men i tiden fra 1 oktober til 1 april bør der efter min mening gjøres et forsøk.

Geestemünde er Tysklands største marked for ferskfisk, og fiskerindustrien er i fremgang. Fra oktober til april har vi som regel sild, og naar fabrikkene og røkerierne visste, at den og den dag i uken kom der en liten ladning sild og fisk, vilde dette møte stor interesse saavel hos de 60 fiskefirmaer, som hos røkere og marinere.

Det er ikke min mening, at man skal begynde med en større baat, en stor hurtiggaaende carrier vil passe bedst, saa kan vi se hvordan forholdene utvikler sig. Skal imidlertid det tilsigtede opnaaes, da maa det være regelmæssig en baat om uken med bestemt avgangs- og ankomsttid. Ruten bør utgaa fra Trondhjem og anløpe Kristiansund, Aalesund, Moldøen, Florø, Bergen, Haugesund og Stavanger, derfra direkte Geestemünde. Nogen forpligtelse paa opturen bør baatene ikke ha. Hvad returlast, der med tiden kan oparbeides tør jeg ingen mening ha om. At der ogsaa kan oparbeides noget her, er sandsynlig, men til en begyndelse er det intet at regne med.

Man kan ikke vente at nogen privat reder eller noget dampskibsselskap vil opta denne rute. Skal den komme igang, maa den til en begyndelse faa et statsbidrag. To hurtiggaaende gode sjøbaater maa kunne greie en 8-daglig rute Trondhjem—Geestemünde.

Jeg skal herved ærbødigst tillate mig at henlede administrationens oppmerksomhet paa denne sak, og anbefale at der indhentes anbud. Jeg skylder at opplyse, at jeg ikke har konferert med nogen i Norge om dette mit forslag. At alle eksportørers interesse er at komme i direkte forbindelse med Tysklands største ferskfiskmarked, er en selvfølge, og for-

holdene i Geestemünde kjender jeg saa godt, at jeg vet, at en direkte fiskerute fra Vestnorge vil bli møtt med velvilje og stor interesse.

Mine grunder for dette forslag er:

Vor ferskfiskeksport er efter min mening endnu ikke paa langt nær hvad den vil og skal utvikle sig til. Jeg tænker her mest paa det nordlige Norge. Der er gjort en liten begyndelse, og man har der endnu meget at lære med hensyn til fiskens behandling, sortering, islager, emballage etc. Dette retter paa sig efterhvert, og hurtigere vilde det gaa om en fagmand paa ferskfiskeksportens omraade kunde reise rundt og gi saavel fisker som eksportør en grundig undervisning i hvad der fordrer for at ferskfisken skal komme frem som en prima handelsvare saavel til inden- som utenlandske markeder.

Vi har i vinter set, trods det kun er paa nogen faa steder man er begyndt med eksport av iset hyse til Tyskland, hvad der kan skaffes. Personlig har jeg den tro, at her staar vi foran store utviklingsmuligheter, og som jeg tillike tror vil faa en hurtig utvikling.

Der har været mange mangler, fisken fremkom som sekunda vare, den opnaade aldrig markedets toppris, som prima, og flere partier blev kondemnert. Grunden hertil var ene og alene behandlingen, fisken har ikke været ristet straks den er fisket, den er frossen før den kommer i is, i mangel av is er den pakket i sne. Kasserne er meningsløs store, ja helt uhaandterlige saavel paa land som ombord; jeg skal nævne et eksempel av en kasse utveiedes 500 kilo fisk. Kasserne bør indeholde 100, høiest 150 kilo.

Dette er en av de ting som maa og vil bli rettet paa efterhvert; jeg skrev og utdelte ifjor i Tromsø stift en brochure om fiskens behandling etc., det gjentar sig overalt, de vil til at begynde med gaa sine egne veier, men av skade blir man klok.

Jeg kan ikke netop si, at vi ivinter har faat mere fersk hyse end Hamburg og Altonas fiskehandlere kunde overkomme, derimot viste det sig gjentagne ganger, at de utnyttet den rike tilførsel for meget, idet de trykket priserne ned til et lavmaal, som ikke var berettiget i forhold til priserne paa de andre markeder.

Det er et held for os at hysen er den sjøfisk som er mest populær og kjendt i Tyskland. Den energiske propaganda for sjøfisk overalt har allerede virket meget godt, og vil vedbli at gjøre det. Tyskland med sine 65 millioner indbyggere og 1 million stigning pr. aar, er det marked som vi skal søke utnyttet for vor hyse.

Jeg mener nu tiden er inde for, at vi faar en direkte rute for vor fiskeeksport til Geestemünde ved siden av hvad vi nu har her i Hamburg—Altona. Hitindtil kan jeg ikke si det har været paakrævet, men skal man være forutseende og ivareta vor ferskfiskeksports interesse, da er

tiden inde for at handle, det maa ske i samarbeide og under utviklingen av denne eksport fra det nordlige Norge. Begyndelsen sker i samarbeide med de daglige hurtigruter, og vil forhaabentlig utvikle sig til direkte fiskeruter, dersom det gaar saadan som jeg tror og haaber.

Geestemünde er et marked, der faar sin tilførsel fra trawlerne, kyst- og flodfiskerne; direkte ruter paa utlandet har stedet ikke, derfor er hovedomsætningen de billigere fiskesorter. Laks, hummer, ørret er av de sorter, der hitindtil har hat et begrænset marked, hyse, torsk, lange, sei, flyndre etc. utgjør hovedkvantumet. Av kveite hadde markedet i 1911 en omsætning av 748 540 pund der opnaadde en pris av 48 pf. pr. pund; den norske kveite vil efterhvert ogsaa kunne oparbeide sig et marked. Daglig møter ogsaa kjøpere fra Bremerhaven paa markedet i Geestemünde og omvendt.

Til at begynde med blir vor eksport til dette marked hyse, endel flyndre og kveite, og til enkelte tider storsei, fersk sild vil altid i den foreslaatte tid finde kjøpere for de partier som denne rute kan medbringe.

Lange, brosme, torsk, uer etc. lønner det sig endnu ikke at eksportere fersk til Tyskland, men den tid vil ogsaa komme, endnu er det kun en forsvindende andel av nationen som kjender sjøfisk og regner den ind under den daglige føde.

„Nidelven“, „Herkules“ og „Castor“ har nu fryserum og „Atle Jarl“ skal inden sommeren ogsaa ha sit iorden. Dette vil faa sin betydning for ferskfiskeksportens utvikling ogsaa i vaar, sommer og eftersommeren, hvor resikoen uten fryserum er for stor. Sommerruten var i 1911 lagt saadan, at ferskfiskeksporten i realiteten kun hadde 2 ruter ukentlig. Straks sommerruten blev bekjent, blev der saavel fra mig som de i ferskfisken interesserte eksportørers side, paapekt den store urimelighet i den nye ordning. Dette blev for endel rettet paa, idet avstikkerne til Odda, der forsinket baatene optil etpar døgn, indstilledes.

Selskaperne har rutekonferenser hvortil ogsaa de større ekspeditører indkaldes. Naar der er tale om at omlægge eller, som her var tilfældet, at en tredje rute paa Hamburg skal optages, var det da ikke tjenlig at eksportørerne fra de viktigste eksportsteder var tilstede og blev hørt? Jeg er av den mening, at man herved kunde undgaa meget; samarbeide har sin store betydning. Selv om alle parters fordringer ikke kan tilfredsstilles vilde selskaperne undgaa den store misnøie og avisskriverier som publikum nu griper til, straks det er noget. Jeg mener ogsaa den fremgangsmaate meget længe vilde forhindre den direkte konkurranse, likesaa den misnøie fra handelsstandens side som nu av og til rammer selskaper, der ikke alltid er lydhøre nok.

Selskaperne har nu fuldt kjendskap til hvad man ønsker med hen-

syn til Hamburgerruten, jeg har ogsaa den tillid til dem at ruten i 1912 blir lagt, som ifjor paapekt.

Grændsen for Hamburgerbaatenes størrelse i lasteruten er nu naadd, efter min mening heller overskredet. Skal vi ha tidsmæssige ruter, da maa baatene ikke være større end at de kan holde ruten, selv om de laster sig fuld, dette ser det ikke ut til at de kan med en fart av 10 til 11 mil.

Dette skrives ikke for at klandre selskaperne, tvertimot der er gjort store og gode fremskridt i de senere aar, naar nu ruten til sommeren ordnes saadan at ferskfisken faar godt av alle 3 ruter, og at saavel avgangen fra de forskjellige steder paa kysten samt ankomsten til Hamburg blir nogenlunde i ruten, da er de for tiden værende fordringer til selskaperne imøtekommet, hvad lasteruterne angaar.

Jeg har aar tilbake paapekt, at det nordlige Norge kun har en eksportroute paa Hamburg, og den er fra Trondhjem „Nordover og Sydover“ en almindelig lasterute; vi faar haabe at ogsaa rute A 1 snart blir forandret til en tidsmæssig hurtig eksportroute hvad den aldrig har været for Tromsø stift.

Ferskfiskeeksporten fra Tromsø stift hertil har ivinter tiltat ganske betydelig og efter mit bestemte indtryk er dette kun en begyndelse, som vil utvikle sig til en stor eksport; de mangler der nu er, haaber jeg snart skal overvindes, saa varen kommer frem som en mere værdifull handelsvare, end hitindtil.

Der er en ting som jeg maa paapeke, og som er en nødvendighet at faa rettet paa skal ferskfiskeeksporten kunne utvikles hurtig og faa den betydning for de nordre landsdele, som maalet er.

Det er i første række hysen og flyndren, som har og vil faa størst betydning. Hysen er en av de billigste fiskesorter som vi har at eksportere, til gjengjæld den største.

Gjennemsnittsprisen i 1910 var ca. 16 pf. pr. $\mathcal{W}$ og naar vi ikke i fremtiden faar formeget secunda og kondemnerte partier, er det min tro at vi skal komme op i ca. 20 pf.

Fisken fra Tromsø stift har gjennomgaaende været secunda, der er ogsaa flere partier kondemneret, eksporten har derfor for fleres vedkommende bragt betydelige tap. Dette vil rettes paa efterhvert som man har faat fuld forstaaelse for en omhyggelig behandling.

Hvad jeg maa paapeke er fragterne, disse staar ikke i forhold til fiskens handelsværdi paa markederne. Jeg har faat utlaant endel konnossementer og utregnet brutto og netto fragterne, enhver vil derav se, at dersom ikke disse kan rettes paa er det meget tvilsomt om denne store landsøkonomiske eksport kan utvikles. Vi har nu hurtigruter med kjølerum, 3 ganger egentlig rute paa Hamburg, hvorav 2 med kjølerum;

men hvad nytter det alt, naar det nu viser sig at de billigere fiskesorter ikke kan bære de høie fragtsatser.

Sted	Kasser	Br. vegt	Net. vegt	Br. fragt	Net. fragt pr. kilo
Vardø	4	1 450	731 ¹ / ₂	ca. 5 pf.	ca. 10 pf.
Hammerfest	6	1 050	511 ¹ / ₂	6 "	13 "
Svolvær	3	600	352	6 "	10 "
—	6	1 000	523	4 "	7 "
Vardø	9		1 667	5 "	9 "
Støt	14		2 124 ¹ / ₂		5 "
Vardø	5	2 400	1 336	5 "	9 "
—	2	960	545	5 "	9 "
—	3	1 440	893 ¹ / ₂	5 "	8 "
—	21		5 698	5 "	8 "
—	4	1 920	984	5 "	9 "
—	18	8 100	4 545 ¹ / ₂	5 "	9 "

Regner man saa hertil fiskens kostende, is, kasser, arbeidspenger, kjørsel og salgskostninger her, da er der ikke meget igjen netto selv om de høieste priser opnaaes, hvad den hitindtil ikke har gjort.

Fragtspørsmålet er et livsspørsmål for denne eksport fra Tromsø stift og ikke mindst for Finmarken, der iaar eller rettere ivinter har vist hvad der kan skaffes trods denne eksport hertil er ganske ny.

Jeg vil høflig og indtrængende henstille til de ærede dampskibsselskaper at redusere fragten for de billigere fiskesorter mest mulig, at de kan staa i et mere rimelig forhold til varens handelsværdi. Det er en ny eksport med meget store utviklingsmuligheter. Jeg kan uttale, at interessen for ferskfiskeeksporten er meget stor og at eksportørerne vil nøie sig med en beskeden fortjeneste.

Utviklingen av det daglige fiske utenfor de store fiskerier er av stor økonomisk betydning, dette har vi hat mange beviser for paa mange steder langs kysten.

Dette, at kunne utnytte sjøveirdage i fjord- og kystfisket, selv om ikke fangsten altid er saa stor, og saa straks at kunne gjøre den i konstanter, har bragt rummeligere forhold ja velstand i mangt et beskedent hjem, hvor der tidligere var smaat og trangt.

I Tromsø stift paa mange steder, tror jeg ikke forholdene er bedre end de var sydpaa, snarere det motsatte. Jeg mener dette spørsmål, ferskfiskeeksportens utvikling, er et saa viktig spørsmål og av saa stor økonomisk betydning, at de hindringer som herfor opstaar maa avhjelpes og kan avhjelpes. Administrationen er jeg ogsaa overbevist om vil ha sin oppmerksomhet henvendt paa hvad der kan gjøres for en hurtig og

sund utvikling av ferskfiskeeksporten fra det nordlige Norge. Dette er ogsaa gjort ved bevilgninger til ishushus og lignende, hitindtil har dette kun undtagelsesvis strukket sig længere nord end til Nordlands amt. Nu er disse interesser naadd helt til Varangerfjorden, det er et stort felt med mange betingelser for at bringe et godt landsøkonomisk resultat.

1912. Der har i denne høst og vinter været mange og store forsinkelser. A 1 er her som regel i rette tid, men de to andre ruter, har neppe en eneste gang været her efter ruten, 1, 2 optil 3 døgns forsinkelser har været regelen. Der har været mange og ogsaa berettigede klager fra mottagerne av alle varesorter.

Godstrafiken tiltar stadig, og det viser sig mer og mer at de nye lastebaater er i største laget og farten i mindste; skal de ha fuld last, saa er tiden vel knap, sendes de saa ut av ruten for at laste karbid i Odda eller ind i en anden fjord efter guano, er det en selvfølge at forsinkelsen maa bli stor. Det forekommer ogsaa, at efterat skibet er fuldt og forsinket, tages der saa stor dækslast, at de i storm og motvind nødsages til at slakke paa farten ellers gaar alt overbord. Dette er av de ting, som ikke burde forekomme, naar man ikke er i ruten og desuten har store partier fersk fisk og sild, som det gjælder at bringe frem hurtigst og bedst mulig.

Der blir herefter en bedre ordning, derom har jeg ikke tvilet, men ventetiden kan synes de interesserte lang. Av aviserne ser jeg at selskaperne har bestemt sig for en 4 Hamburgerrute, dette blir antagelig etpar almindelig gode lastebaater, som skal ta Odda og de andre steder utenfor ruten, samt partier av andet gods, for at de andre baater kan holde sine ruter. Dette er ogsaa den eneste rigtige maate, hvorpaa alle parter kan bli tilfredsstillt. Blir saa ogsaa A 1 paa sydgaaende gjort til en hurtigrute, da faar Finmarken eller de nordlige landsdele for første gang en hurtig, tidsmæssig eksportroute, som længe har været savnet. Her er mange aar siden jeg foreslog denne forandring, og har gjentat det flere ganger siden. Denne forandring vil man glæde sig over saavel eksportører som importørerne her. Det vil lette cifforretningerne ganske betydelig, naar man vet, at om saa mange dage er varen her, med om-ladningsgods er ankomst hertil nærmest ubestemmelig.

Eksporten av fersk fisk fra Tromsø stift til Hamburg gaar glædelig fremover, men med hensyn til fiskens behandling, da staar de fleste av-ladere endnu betydelig tilbake; der er bedring at merke fra foregaaende aar, men endnu er der alt for meget secunda vare, og det forekommer, at markedsinspektionen kondemnerer hele partier fra enkeltmand.

Jeg skal villig indrømme, at de klimatiske forhold vanskeliggjør fiskens behandling. At bevare fisken fra at fryse, er vist ikke let, men

en frossen fisk, naar den ises og er ca. 8 dage underveis, tør den op, den blir nærmest sort, øinene falder ind og lugten er saadan, at varen er uskikket til menneskeføde. Gamle, sorte, skitne, lugtende kasser i alle størrelser og former benyttes, dette gjør ogsaa sit til fiskens holdbarhet. Før vi er naadd saa langt, at al fisk er prima, secunda hører til undtagelserne, blir ikke denne eksport lønnende, at vi skal naa dette maal, tror jeg bestemt. Jeg har erfaring for, at dette er tilfældet fra andre steder, alt skal læres, først fiskerne, saa eksportørerne. Der er flere beviser for at hyse, flyndre, kveite kan komme prima fra Tromsø stift, men disse hører endnu til undtagelserne.

Her er ikke mange aar siden, at markedet ikke taalte en større tilførsel av iset storsild end op til 200 kasser med hver baat, nu kan det motta flere tusind om uken. Stort bedre var det ikke med vaarsilden. Størrelsen paa disse sorter passet dem ikke, de var vant med den engelske og svenske sild. Forholdene er nu helt forandret, fiskeindustrien har gjort store fremskridt, og konsumenten tiltar.

Industrien er blit saa stor at den stiller sine bestemte fordringer til fersksildimportørerne, at de det hele aar, saasandt det er fersk sild at faa, maa forskaaffe den. Enkelte av de største industridrivende pakker desuten selv i England, Sverige og Norge. Disse forhold har tvunget de større fersksildfirmaer til ogsaa at pakke sild for egen regning, for at kunne tilfredsstille sine kunders fordringer. At stole paa konsignationer gaar ikke mere, den som vil staa paa høiden som importør maa daglig kunne være paa markedet med offerter. For at spare paa fragten, har flere pakkere slaat sig sammen og fragtet det antal lastebaater, som tiltrænges. Iaar er det ogsaa gjort i stor stil under vaarsildfisket. Der skal være 15 tyske pakkere i vaarsilddistriktet, og 8 baater er fragtet sammen, desuten har enkelte privat baat.

Paa denne maate glir fersksildeeksporten fra norske hænder over paa tyske, om end ikke helt, saa for størstedelen. Ivinter begyndte etpar at pakke storsild, til næste sæson kommer flere og med egne baater. At søke at gripe ind her forstaar jeg ikke hvordan skulde kunne gjennemføres; der er store firmaer nok som vil pakke og eksportere i sit navn mot en bestemt godtgjørelse pr. kasse. Den mindre men sikre fortjeneste foretrækkes, fersksildeeksporten er og blir en hasardforretning, der kan av og til tjenes godt, men der kan ogsaa tapes store summer. De firmaer der ikke kan ta ogsaa tap, bør aldrig befatte sig med fersk sild. Disse tyske pakkere er kun sammen om befragtningen av baatene. Naar en sæson er avsluttet utdeles den fortjeneste der har været, og vedkommendes andel herav er efter det antal kasser han har hat med baatene. Hvad indkjøpet angaar, da er der intet samarbeide, hver enkelt oppgjør sig sin mening om, hvad de tror der kan betales og hvor meget han

vil pakke. Ved salget er der intet samarbeide, jeg vil snarere kalde det konkurranse paa kniven, ja tildels en lavtliggende konkurranse. Som regel sælges silden straks vedkommende faar telegram om hvor meget der er pakket, av og til spekuleres der en dag eller to, dersom man har en mening om prisstigning. Ved baatenes ankomst er som regel det meste eller alt solgt.

Saadan som fersksildforretningen nu har utviklet sig, er det vanskelig for de norske at kunne tjene noget med mindre det er opadgaaende konjunkturer, som ofte er uberegnelige. Ligesaa nedadgaaende. Et telegram om stor fangst en dag, eller liten og ingen, virker som et barometer paa markedet. Depechebureauer bringer hver dag telegram, ofte to ganger daglig over veir, fangstutsigter og dagens fangst, kjøperne er abonnenter og er vel orientert, saa nogen stor fortjeneste er udelukket ved disse daglige salg. De der konsignerer maa betale sin kommission, arbeidspenger etc., den tyske pakker sælger selv, saa der hvor den norske direkte taper penger, faar den tyske sit utlæg tilbake, og er det ikke gaat riktig galt, har han den fortjeneste som er optjent pr. kasse med baatene.

Under disse forhold er det vanskelig at konkurrere, men det viser sig dog imellem, at der kan tjenes penger ved at dirigere baater til Altona istedenfor Hull, naar fisket er moderat og tilførselen knap. Det daglige behov er stort, og naar varen er knap forbauses man over de priser der da kan betales.

De tyske importørers forretning er anlagt paa en stor omsætning, det er det store kvantum i aarets løp som skal gi forretningen et tilfredsstillende utbytte; om dette lykkes for alle er et spørsmål, utgifterne er mange og store.

Jeg skriver saa utførlig om disse forhold, da jeg i norske aviser har set kritik over at tyskerne kommer til Norge. Forholdene har utviklet sig som ovenfor anført, og at forandre disse er ikke let. Fersksildeksporten har gjennemgaaende for de flestes vedkommende ikke været nogen lukrativ forretning. Den nuværende eksport paa tyske hænder, er en direkte konkurranse med de norske kjøbmænd, men for fiskerne er det ingen skade, heller ikke for arbeiderne, iskasser, dampskibe, dersom brukbare baater kan faaes, alt falder landet tilgode, og kommissionærerne har sin sikre gode fortjeneste for sit arbeide.

Jeg beklager at forholdene er blit saadan, men skal man se dem fra begge sider, da tror jeg at de der har kjendskap til denne bedrift vil erkjende, at der desværre er meget som taler for at utviklingen kom til at gaa i den retning, og saa længe det ikke er nogen „trust“, faar man se hvordan man bedst utnytter forholdene ogsaa ved egen eksport.

Anhang B.

Utdrag av „Veiledning i behandling og pakning av fersk fisk“,

forfattet av auktionarius H. Köser, Hamburg 1906.

1. *Fisk, som er bestemt til forsendelse i is, maa aapnes straks den er kommen op av vandet, og indvoldene uttages. Undtagelse gjælder likeoverfor laks, ørret og makrel, der forsendes med indvoldene i. Derefter lægges fisken i is, ti det er av stor betydning, at fisken ises endnu mens den har dødsstivhet; den holder sig da længere end fisk, der ises, efterat den er blit bløt; bløt fisk blir aldrig prima handelsvare.*

Fisken bør aldrig fryse, dette vil stedse kun foraaarsake prisavslag, likesom den heller ikke maa utsættes for sol, vind eller regn og maa derfor i aapne baater holdes tildækket. Endvidere bør den saa litet som mulig utsættes for tryk. Derfor er det nødvendig, at alle fiskere, der har saapas store baater, medfører is paa havet, saavel som at de inddeler fiskerummet i sine baater med hylder, saa at tyngden fordeles.

Ingen fisk bør tages i øinene.

2. *Den naturlige sleipe eller slim maa ikke avvaskes fisk, der skal ises; derfor bør den behandles saa renslig som mulig, saa den allikevel kan se pen ut.*
3. *Saasnaert fisken er bragt tillands, lægges den i de for den bestemte kasser og ises straks. Man bør iagtta, at kassen fylles godt med is før avsendelsen. Den maa være strampakket. En hovedbetingelse er, at der ogsaa lægges et dygtig lag is i bunden av kassen.*
4. *Til knusning av is bør man helst bruke en dertil indrettet kværn. Det er nemlig av stor betydning, at isen blir av jevn og passende størrelse, baade av hensyn til pakning og varighet.*

Hysen.

Denne fisk aapnes med et ret snit efter midten av buken, fra brystfinnen til gatboret, og indvoldene uttages gjennom denne aapning. Hode og gjæller maa ikke borttages.

Den pakkes helst i kasser av 100—125 kilo netto indhold, dog kan ogsaa større eller mindre kasser finde anvendelse.

Hysen maa sorteres og pakkes, den smaa fisk i særskilte kasser, der da ogsaa i forhold vil bringe god pris. Jeg bemerker uttrykkelig, at det ligger i eksportørernes egen interesse at sortere fisken og ikke

at pakke andre fiskesorter sammen med hysen. Hysen pakkes med buken ned, og lægges is imellem hvert lag. Den meste is lægges dog i bunden av kassen og øverst i kassen, saameget at laaget maa presses paa. *Jeg gjør opmerksom paa, at her kan avsættes meget store kvanta av hyse, især gjælder dette for tiden henimot paasken — i fastetiden.*

Torsken.

Torsken behandles og pakkes paa samme maate som hysen, og lignende kasser brukes. Graatorsken eller den saakaldte dybvandstorsk er den bedste for det Hamburgske marked.

Seien

behandles og pakkes ogsaa paa samme maate som hysen, men kan her-til gjerne større kasser brukes.

Stenbit.

For stenbit gjælder ogsaa de samme regler som for hysen. Den store stenbit er herved en ganske bra handelsvare og betales for prima vare oftest op til 30 pfennig pr. kilo.

Kveiten.

Denne fisk aapnes ved et ret snit efter skarpeste buken, dog bør snittet helst anbringes litt paa den mørke side av skindet. Aapningen bør dog ikke være større, end at en haand kan komme ind og utta indvoldene. Pas paa at faa galdeblæren ut. Derefter bortskrapes blodansamlingen ved rygbenet og bukhulen rengjøres godt.

Fisken pakkes helst i kasser, der rummer 150—250 kilo kveite, med meget sterk ispakning; i bunden mindst 2½ tommer lag. Det gjælder, at kassen er godt fylt, derfor lægges paa øverste lag i denne, en haug med is, saaledes at laaget maa presses ned.

Kveite i størrelse av 4—15 kilo er middelkveite og er jo den der betales de høieste priser for, men ogsaa stor kveite kan oftest opnaa samme pris; ialfald kan man av sidstnævnte anbringe de største kvanta.

Jeg vil ved denne leilighet ikke undlate at bemerke, at der flere ganger er blit ført klager over daarlige priser saavel for kveite som for hyse. Grunden hertil er imidlertid ikke altid at søke i markedets daarlige tendens, men næsten bestandig ene og alene i den likegyldige og letvindte maate at behandle fisken paa. Derfor maa jeg atter lægge de norske fiskere og fiskeeksportører paa sinde at bære omsorg for at fisken

blir aapnet og indvoldene uttat, saa snart den er kommet op av vandet, og at den dernæst straks blir lagt i is. Det er en saa fuldstændig forkjert anskuelse, naar de norske fiskeriinteressenter tror, at fisk, der er omhyggelig og rigtig behandlet ikke betales bedre paa de utenlandske markeder end fisk, der fra først av er blit mindre godt behandlet. Atter og atter viser det sig nemlig, at en mindre god behandling fra begyndelsen av, har kunnet forskjertse et godt resultat trods gode konjunkturer, og vil derfor enhver slurvet behandling av den ferske fisk straffe sig selv.

Flyndren

aapnes ved et snit tversover bukhulen paa den *hvite* side. Aapningen maa dog ikke være større end absolut nødvendig for at utta indvoldene. Der brukes en skarp kniv, og maa aapningen *paa ingen maate rives op; fisken taper ellers i værdi*. Det vilde være heldigst om man for eksport av flyndre brukte kasser med avdelinger lignende aalekasserne.

Saa fremt flyndren blir behandlet og rensed som hernede ønskes kan der regnes med gode priser og god avsætning.

Flyndren kan sendes i størrelse fra $\frac{1}{4}$ til 4 kilo.

Flyndren pakkes i kassen paa kant med flatside mot flatside (tilføiet av Iversen).

Laks.

Denne fisk pakkes hel med buken opad, altsaa paa ryg, og med kun to lag i hver kasse, resten is. Ved nedpakningen bør lægges merke til, at gjellerne er tætsluttet, da laks, paa hvilken gjellerne er graa eller hvite, aldrig bringer den fulde pris.

Laks av 3 kilos vegt og mindre bør helst pakkes i kasser for sig selv. Det anbefales paa kassen at anmerke saavel vegt som antal.

Passende størrelse for kasserne er:

Længden	110 cm.	} (utvendig maal).
Høiden	60 „	
Bredden	60 „	

Ørret

behandles lik laksen, men er her litt mindre kasser at anbefale.

Hummer.

fordrer fremfor alt en meget forsiktig og omhyggelig behandling og pakning. Den pakkes i smaa kurver, hvorav 3 sættes i en kasse.

Om sommeren lægges i bunden av kassen et godt lag is og herover løse bord, da hummeren ikke bør komme i direkte berøring med isen. Ovenpaa kurvene lægges et stykke vaat lærret eller noget vaat lyng.

For den smeltede is bør kasserne ha smaa avløpshuller, der bedst anbringes der, hvor sidebordene og bunden er sammenspikret.

Om vinteren brukes istedetfor is og vaat lyng, tør halm og vat, hvormed hele kassen indvendig dækkes.

Kasserne bør være godt og tæt forarbeidet; hummeren taaler ingen træk.

Aal

pakkes i kasser med flere — høiest 5 — avdelte rum. I øverste rum lægges is. Avdelingshylderne bør helst være forsynet med en del smaa huller likesaa bunden av kassen. Det er ikke absolut nødvendig at aalen skal fremkomme hertil i levende tilstand, men er det tilstrækkelig naar man kan se at aalen er *levende nedpakket*.

Aal som er død, før den eksporteres, pakkes alene, helst i samme slags kasser som den levende og vil den da betinge en forholdsvis bra pris; dog maa slike kasser forsynes med et særskilt merke.

Makrel

pakkes hel med buken op, bedst i smaa kasser, der rummer 60 stykker, under god ispakning. Det er en stor uskik av fiskerne, naar de av hver makrel skjærer et stykke skind, der brukes til agn for videre fangst. En saadan skamfært makrel blir aldrig prima handelsvare og kan derfor ikke gjøre regning paa fuld pris.

Smaasild

ises og pakkes likedan som storsild, og herav kan, saafremt den ikke falder forsmaa, brukes noksaa betydelige kvanta. Den, for vort marked, brukelige smaasild, regnes fra 14 til 20 cm. Sild under 14 cm. er forsmaa og meget ugjerne kjøpt; eksport av saadan undermaals sild maa jeg derfor fraraade da den neppe vil bli lønnende.

Pakningen av fersk sild er jo saa almindelig, at jeg vel neppe behøver gaa nærmere ind derpaa. En hovedregel her er ogsaa at der ises godt og samtidig paaagtes at kasserne blir godt fyldte. Der er i den senere tid oftere fremkommen klager over daarlig fylldning.

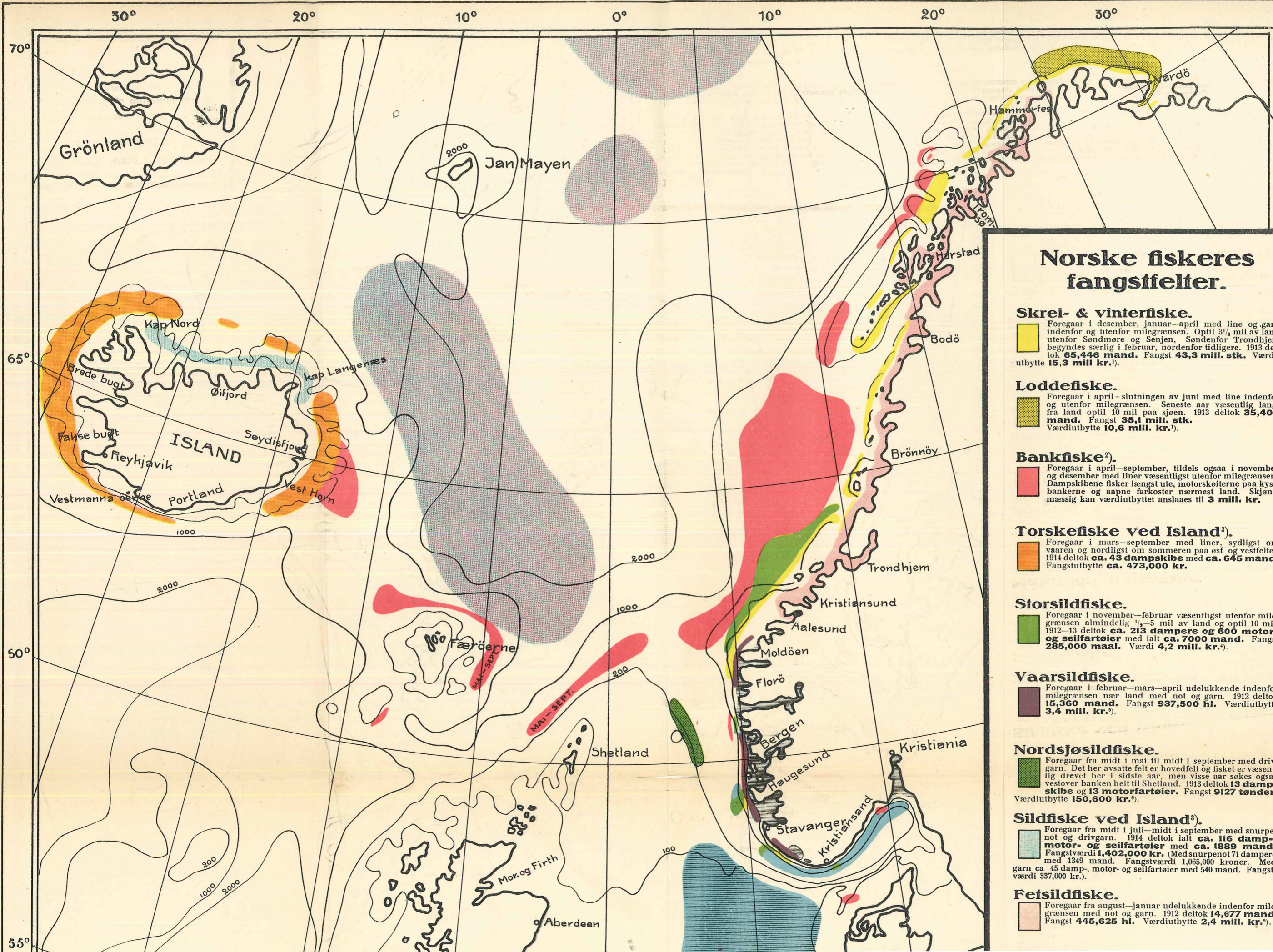
Tilslut maa jeg henlede opmerksomheten paa en ting, og det er kassernes merkning. Det er nemlig flere av de herrer indsendere, som bruker at tegne H. K.; dette kan let avstedkomme forvekslinger, hvorfor anmodes om at benytte andre bokstaver og det mindst to. Likeledes

bedes merket anbragt ret stort og tydelig, saavel paa laaget som paa selve kassen.

Vil her endnu engang ikke undlate at gjøre opmerksom paa at merkningen av kasserne oftest er meget overfladisk. I alles interesse maa jeg derfor anmode enhver om at merke sine kasser godt og tydelig saavel paa laaget som ogsaa paa selve kassen og sørge for at event. fremmede merker bortfjernes.

Idet jeg ber de norske fiskeriinteresserte underkaste denne lille brochure et nøiagtig gjennemsyn, er jeg sikker paa, at ved iagttagelse av de deri forklarede behandlingsmetoder, forretningen mellem Norge og det Hamburgske fiskemarked vil hæve og utvikle sig i enhver henseende.

Norske fiskeres fangstfelter.

Skrei- & vinterfiske.

Foregår i desember, januar-april med line og garn indenfor og utenfor milegrænsen. Optil 3 $\frac{1}{2}$ mil av land utenfor Søndmøre og Senjen, Søndenfor Trondhjem begynnes særlig i februar, nordenfor tidligere. 1913 deltok **65,446 mand.** Fangst **43,3 mill. stk.** Værdiutbytte **15,3 mill. kr.¹⁾**

Loddefiske.

Foregår i april-slutningen av juni med line indenfor og utenfor milegrænsen. Seneste aar væsentlig langt fra land optil 10 mil paa sjøen. 1913 deltok **35,400 mand.** Fangst **35,1 mill. stk.** Værdiutbytte **10,6 mill. kr.¹⁾**

Bankfiske²⁾.

Foregår i april-september, tildels ogsaa i november og desember med liner væsentligst utenfor milegrænsen. Dampskibene fisker længst ute, motorskøitene paa kystbankerne og aapne farkoster nærmest land. Skjønsmæssig kan værdiutbyttet anslaaes til **3 mill. kr.**

Torskfiske ved Island³⁾.

Foregår i mars-september med liner, sydligst om vaaren og nordligst om sommeren paa øst og vestfeltet. 1914 deltok **ca. 43 dampskibe** med **ca. 645 mand.** Fangstutbytte **ca. 473,000 kr.**

Storsildfiske.

Foregår i november-februar væsentligst utenfor milegrænsen almindelig $\frac{1}{2}$ -5 mil av land og optil 10 mil. 1912-13 deltok **ca. 213 dampere** og **600 motor- og seilfartøier** med ialt **ca. 7000 mand.** Fangst **285,000 maal.** Værdi **4,2 mill. kr.⁴⁾**

Vaarsildfiske.

Foregår i februar-mars-april udelukkende indenfor milegrænsen nær land med not og garn. 1912 deltok **15,360 mand.** Fangst **937,500 hl.** Værdiutbytte **3,4 mill. kr.⁵⁾**

Nordsjøsildfiske.

Foregår fra midt i mai til midt i september med drivgarn. Det her avsatte felt er hovedfelt og fisket er væsentlig drevet her i sidste aar, men visse aar søkes ogsaa vestover banken helt til Shetland. 1913 deltok **13 dampskibe** og **13 motorfartøier.** Fangst **9127 tønder.** Værdiutbytte **150,600 kr.⁶⁾**

Sildfiske ved Island³⁾.

Foregår fra midt i juli-midt i september med snurpenot og drivgarn. 1914 deltok ialt **ca. 116 damp-, motor- og seilfartøier** med **ca. 1889 mand.** Fangstværdi **1,402,000 kr.** (Med snurpenot 71 dampere med 1349 mand. Fangstværdi 1,065,000 kroner. Med garn ca 45 damp-, motor- og seilfartøier med 540 mand. Fangstværdi 337,000 kr.).

Fetsildfiske.

Foregår fra august-januar udelukkende indenfor milegrænsen med not og garn. 1912 deltok **14,677 mand.** Fangst **445,625 hl.** Værdiutbytte **2,4 mill. kr.⁷⁾**

Makreldrivgarnsfiske.

Foregaar fra først i mai—midt i juli væsentligst utenfor milegrænsen, almindelig 1—5 mil av land. 1913 deltok **ca. 750 skøiter** med **ca. 2600 mand**¹⁾. (I 1912 deltok i hele kystfisket med garn, not og snøre 6395 mand. Fangst 20 mill. stk. Værdiutbytte 1,745,000 kr. Efter garnfisket drives notfiske nær land til langt utover høsten²⁾).

Dorgemakrelfiske.

Foregaar fra juli—oktober med dorgsnøre. 1913 deltok **175 fartøier** med **981 mand**. Fangst **16861 tøn-**
der. Værdiutbytte **706,700 kr.** Deltagelse fra svenske-
grænsen til Stat. Vigtigste salgspladse er beliggende
mellem Kristiansand—Hisken³⁾.

Brislingfiske.

Foregaar fra mai—februar med not udelukkende inden-
for milegrænsen nær land. 1912 blev opfisket **219,000**
hl. Værdiutbytte **2,6 mill. kr.**⁴⁾.

Botlenosefangst.

Foregaar fra april—juli. 1912 deltok 13 fartøier fra Sande-
fjord, 4 fra Tønsberg, 12 fra Aalesund. Ialt **29 fartøier**
med **430 mand**. Værdiutbytte **370,000 kr.**⁵⁾.

Smaasildfiske.

Foregaar med not omtrent til alle aarets tider og over
hele kysten, dog væsenlig paa vest- og nordkysten.
(Fangstfeltet er ikke avlagt med farve paa kartet).
1912 blev opfisket **739,600 hl.** Værdiutbytte **1,9**
mill. kr.

I 1912 var værdi- utbyttet av:⁶⁾

Sei 2,2 millioner kroner
Ishavsfangst 1,2 millioner kroner
Hummer 960,000 kroner
Laks 966,000 kroner

Anmerkninger.

- 1) Utarbeidet efter statistikkemaerne.
- 2) Der foreligger ingen statistik over bankfisket og disse opgaver er kun efter personlig kjendskap; med sikkerhet kan kun siges at det spiller en meget betydelig rolle for kystbefolkningen. Efter et skjønsmæssig overslag deltar ca. 50 dampskibe nogenlunde jevnt. Desuten deltar endel dampskibe i bankfisket før og efter Islandsfisket. Forøvrig tør jeg kun nævne at der deltar flere hundrede andre farkoster. Deltagelsen er størst paa Sømdør og i Vesteraalen. — Værdiutbyttet er fremkommet paa grundlag av de opgaver i fiskeristatistikken som omhandler de fiskesorter der kan ansees for at være bankfisk.
De paa kartet avlagte fangstfelter utfor Bergen og Langesund drives væsentlig av den lokale kystbefolkning og med smaa farkoster. Feltet utfor Jylland drives med haandsnøre i mai—september av ca. 20 kuttere og skøiter hjemmehørende omkring Lindesnes.
- 3) Der foreligger ingen statistik over dette fiske og opgaverne er fremkommet efter konferanse med deltagere i bedriften men kan dog ansees som noksaa sandsynlige.
- 4) Fangst og værdi er i henhold til aarsberetningen for 1912—13. Deltagelsen er anslaaet paa grundlag av nævnte beretning og personlig kjendskap til bedriften. Fangstfelterne paa kartet utenfor Bergen og Haugesund benyttes før vaarsildfisket og i forbindelse med dette. Fangstfeltet utfor Kristiansand benyttes i senere aar i liten utstrækning, men var av stor betydning de aar da østlandsfisket slog til likesom der da ogsaa fiskedes med drivgarn paa havet utenfor kysten østover helt til Fredriksværn.
- 5) Efter fiskeristatistikken.
- 6) Efter «Fiskets Gang». Deltagernes antal varierer meget fra aar til aar.

NB! Her er ikke medtat hummerfiske, seifiske og laksefiske. Hummerfiske er et av hovedfiskerierne paa øst- og sydkysten og foregaar udelukkende nær land med teiner. Seifisket er særlig viktig paa vest- og nordkysten og foregaar overviende indenfor milegrænsen med snøre, garn, synkenot og snurpenot. Laksefiske foregaar hele kysten over med kilenøter nær land. Heller ikke er medtat sælfangst og endel andre fiskerier av mindre betydning.
Bergen den 27. november 1914.

Thor Iversen.